

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**2005–2006 ÖĞRETİM YILINDA UYGULANMAYA BAŞLANAN ALTINCI
SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI HAKKINDA
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (ANKARA İLİ PİLOT OKULLAR)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
ADEM UZUN

ANKARA-2007

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

2005–2006 ÖĞRETİM YILINDA UYGULANMAYA BAŞLANAN ALTINCI
SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI HAKKINDA
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (ANKARA İLİ PİLOT OKULLAR)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Adem UZUN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK

ANKARA-2007

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Adem UZUN'un, 2005–2006 Eğitim-Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Hakkında Öğretmen Görüşleri (Ankara İli Pilot Okullar) başlıklı tezi, .../.../..... tarihinde, jürimiz tarafından, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı):.....

Üye :

Üye :

Üye :

Üye :

ÖNSÖZ

Uzun yıllardır kendisini yenileyemeyen Türk eğitim sistemi, 21. yüzyıla çağın gereklerine göre yeni bir eğitim anlayışıyla girmiş bulunmaktadır. Yıllarca eğitim sistemimizin temel felsefesini oluşturan öğretmen merkezli anlayış yerine öğrencinin eğitimin merkezinde yer aldığı Yapılandırmacı Eğitim anlayışı benimsenmiştir. Eğitimin her kademesine hâkim olan bu anlayışla birlikte, bütün ilk ve ortaöğretim kurumlarında yapılan köklü değişikliklerden Sosyal Bilgiler dersi de nasibini almış ve yeni bir anlayışla Sosyal Bilgiler dersi de çağın gereklerine uygun olarak, araştıran, eleştiren, sorgulayan, bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler yetiştirilmenin yolu açılmıştır.

Eldeki araştırmamızda, ilköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretim sürecindeki mevcut durumu ve karşılaşılan güçlükler, uygulamanın vazgeçilmez en temel öğelerinden biri olan öğretmen görüşleriyle ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma konusunun seçilmesinde özellikle söz konusu programın yeni uygulanıyor olması etkili olmuştur.

2005-2006 öğretim yılında pilot okullarda uygulanmaya başlanan altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretimi alanında ülkemizde yapılan öncü araştırmalardan biri olan bu çalışmamın her aşamasında yardımlarını aldığım ve anketin hazırlanmasında önemli katkıları olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK'a, tezin hazırlanmasında bana yol gösteren Yrd. Doç. Dr. Bahri ATA'ya, anket hazırlanmasında bana yardımcı olan Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde doktora yapan Hasan IŞIK'a ve Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED) uzmanlarına ayrıca anketlerin uygulanmasında emeği geçen yönetici ve öğretmenlere teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmamızın, ilköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler eğitiminin sorunlarını çözme konusunda, belli bir düzeyde de olsa katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz. Umduğum ve beklediğim yararları sağlaması dileklerle.

ANKARA-2007

Adem UZUN

ÖZET

2005–2006 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILINDA UYGULANMAYA BAŞLANAN ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (ANKARA İLİ PİLOT OKULLAR)

Uzun, Adem

Yüksek Lisans, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK

Mayıs – 2007

Bu araştırmada, 2005–2006 öğretim yılında uygulanmaya başlanan İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın mevcut durumu ve karşılaşılan güçlükler Ankara'daki pilot okullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine dayanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın örneklemi Ankara'daki pilot okullarda görev yapan 39 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Bu araştırma kapsamında, veri toplama aracı olarak öğretim üyeleri ve EARGED uzmanlarının yardımlarıyla hazırlanan anket formları kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS'de bağımsız değişkenlere göre denek sayısı (N), yüzde (%), ki-kare (χ^2), varyans (F) ve t-testi teknikleriyle analiz edilmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.5 olarak kabul edilmiştir.

Araştırma sonucunda, İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımları, içeriği, işlenişi ve değerlendirme sürecine ilişkin öğretmen görüşleri ile ilgili bulgulardan elde edilen sonuçlara göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yeni öğretim programı ile ilgili görüşleri arasında genel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak uygulamada bazı sorunların olduğu görülmektedir.

Araştırma sonunda ortaya çıkan sorunlara dayalı olarak araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer verilmektedir.

ABSTRACT

TEACHER VIEWS ON THE 6TH YEAR SOCIAL SCIENCES CURRICULUM PUT INTO PRACTICE IN THE 2005-2006 EDUCATION YEAR (PILOT SCHOOLS IN ANKARA)

Uzun, Adem

Master, Social Sciences Teaching Science

Supervisor: Assist. Prof. Mehmet Ali ÇAKMAK

May – 2007

In this study, the present state of the Primary School 6th Year New Social Sciences Curriculum put into practice in the 2005-2006 education year and the problems faced with were evaluated depending on the views of Social Science teachers.

The sample of this study consists of 39 Social Science teachers working at the pilot schools in Ankara. Within this study, as a data collection instrument, a questionnaire designed by the help of the teaching staff of the Department of Social Science Teaching and experts from EARGED was used. The data collected were analysed by the techniques of number of subjects (N) according to independent variables, percentage (%), Chi Square (χ^2), variance (F) and t-test using the SPSS. In the research, the significance level was accepted to be 0.5.

At the end of the study, according to the results gained from the teacher views on the gains, contents, application and evaluation processes of The Primary School 6th Year New Social Sciences Curriculum and the relevant findings, in general, no significant differences were found between the Social Sciences teachers in terms of their views on the new curriculum. However, it was found out that there were some problems the application of the curriculum.

At the end of the thesis, some suggestions in relation to the solutions of these problems presented by the researcher were given.

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1. Pilot okullarda görev yapan öğretmenlerin okullara göre dağılımları...	41
Tablo 3.2. Örnekleme katılan öğretmenlerin okullara göre dağılımları	42
Tablo 4.1. Cinsiyete Göre Dağılım	45
Tablo 4.2. Görev Yapılan Yerleşim Yeri Türüne Göre Dağılım	46
Tablo 4.3. Öğrenim Durumuna Göre Dağılım	46
Tablo 4.4. Kıdeme Göre Dağılım	46
Tablo 4.5. Yeni Uygulanmaya Başlanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile İlgili Herhangi Bir Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Dağılım	47
Tablo 4.6. Kurs İsimlerine Göre Dağılım	47
Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Dönük Basılmış Yayın Okuma Durumuna Göre Dağılım	47
Tablo 4.8. Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Dönük Okunan Yayın Adına Göre Dağılım	48
Tablo 4.9. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımlarına İlişkin İfadeler Göre Dağılım	49
Tablo 4.10. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programının İçeriğine İlişkin İfadeler	51
Tablo 4.11. Programda Eklenmesini Veya Çıkarılmasını İstenilen Hususlara Göre Dağılım	53
Tablo 4.12. İhtiyaç Duyulan Araç-Gereç ve Kaynağa Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılım	53
Tablo 4.13. Kullanım Sıklıklarına Göre Araçların Dağılımı	54
Tablo 4.14. Okulda Bulunması İstenen Araç-Gereçlere Göre Dağılım	54
Tablo 4.15. Olmayan Araç-Gereç ve Materyalleri Yapıp Kullanma Durumuna Göre Dağılım	55
Tablo 4.16. Yapılan Araç-Gereçlere Göre Dağılım	55
Tablo 4.17. Sosyal Bilgiler Kitabı Seçilirken Neye Dikkat Edilmelidir?	56

Tablo 4.18 Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde En Sık Hangi Yöntemleri Kullanırsınız	56
Tablo 4.19. Sosyal Bilgiler Dersinde Gezi-Gözlem Yöntemini Sıkça Kullanırım ..	57
Tablo 4.20. Programda Öğrencilerin İş Birliği Yaparak Öğrenmelerini Sağlayıcı Etkinliklere Yer Verilmiştir	58
Tablo 4.21. Programda Öğrencilerin Tartışarak Öğrenmelerini Sağlayıcı Etkinliklere Yer Verilmiştir	58
Tablo 4.22. Programda Öğrencilerin Araştırma, İnceleme, Gözlem Ve Deney Yaparak Öğrenmelerini Sağlayıcı Etkinliklere Yer Verilmiştir	59
Tablo 4.23. Programda Öğrencilerin Drama Yöntemi İle Öğrenmelerini Sağlayıcı Etkinliklere Yer Verilmiştir	59
Tablo 4.24. Size Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İlköğretimde Nasıl Verilmelidir	60
Tablo 4.25. Dersler geçmiş programa göre daha zevkli ve öğretici işlenmektedir..	60
Tablo 4.26. Size Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İçin Haftada 3 Saatlik Ders Kredisi Yeterli Midir?	61
Tablo 4.27. Cevabınız "Hayır" İse Size Göre Haftada Kaç Saat Olmalıdır?	61
Tablo 4.28. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Öğretmekte Zorlandığınız Ünite Hangisidir?	62
Tablo 4.29. Sosyal Bilgiler Öğrencileri Ezbere Yöneltilmenin Aksine; Olayları Açıklama Ve Sonuç Çıkarmaya Sevk Eder	62
Tablo 4.30. Sosyal Bilgiler Dersinin Teknoloji Sınıfları Ve Sosyal Bilgiler Dersliklerinde Yapılması Daha Etkili Olur	63
Tablo 4.31.Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Karşı İlgilerini Yeterli Buluyor Musunuz?	63
Tablo 4.32. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Ülke Şartları Göz Önüne Alınarak Oluşturulmuştur	64
Tablo 4.33. Konular, Öğretmen Merkezli Anlayışa Göre Değil Öğrenci Merkezli Bir Anlayışa Göre İşlenmektedir	64
Tablo 4.34. Yeni Uygulanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Ne Gibi Sorunlarla Karşılaştınız	65

Tablo 4.35. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerlendirme Sürecinde, En Sık Hangi Araç ve Yöntemleri Kullanırsınız	66
Tablo 4.36. Ölçme-Değerlendirme Çok Zaman Alıyor	67
Tablo 4.37. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yılsonu Başarıları Oldukça Yükseksektir	67
Tablo 4.38. Size Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Hedefine Ulaşıyor mu?	68
Tablo 4.39. Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Önerilerinizi Yazınız?	68
Tablo 4.40. Cinsiyet Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımları İle İlgili t-Testi Sonuçları	69
Tablo 4.41. Cinsiyet Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriği İle İlgili t-Testi Sonuçları	70
Tablo 4.42. Cinsiyet Değişkenine Göre Kullanım Sıklıklarına Göre Araçlarla İle İlgili t-Testi Sonuçları	70
Tablo 4.43. Cinsiyet Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Kitabında Aranan Şartlar İle İlgili t-Testi Sonuçları	71
Tablo 4.44. Cinsiyet Değişkenine Göre Kullanılan Yöntem ve Teknikler İle İlgili t-Testi Sonuçları	72
Tablo 4.45. Cinsiyet Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İşlenişi İle İlgili t-Testi Sonuçları	72
Tablo 4.46. Cinsiyet Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerlendirme İle İlgili t-Testi Sonuçları	73
Tablo 4.47. Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımları İle İlgili t-Testi Sonuçları	74
Tablo 3.48. Yerleşim Yeri Türü Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriği İle İlgili t-Testi Sonuçları	74
Tablo 3.49. Yerleşim Türü Değişkenine Göre Kullanım Sıklıklarına Göre Araçlarla İle İlgili t-Testi Sonuçları	74
Tablo 4.50. Okulun Bulunduğu Yerleşim Yeri Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Kitabında Aranan Şartlar İle İlgili t-Testi Sonuçları	75

Tablo 4.51. Okulun Bulunduğu Yerleşim Yeri Türü Değişkenine Göre Kullanılan Yöntem ve Teknikler İle İlgili t-Testi Sonuçları	76
Tablo 4.52. Görev Yapılan Yerleşim Türü Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İşlenişi İle İlgili t-Testi Sonuçları	77
Tablo 4.53. Görev Yapılan Yerleşim Türü Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerlendirme İle İlgili t-Testi Sonuçları	77
Tablo 4.54. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımlarının Öğrenim Durumuna Göre Analizi	78
Tablo 4.55. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımlarının Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Varyans Analizi	78
Tablo 4.56. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriğinin Öğrenim Duruma Göre Analizi	79
Tablo 4.57. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriğinin Öğrenim Durumuna Göre Analizi Varyans Analizi	79
Tablo 4.58. Kullanım Sıklıklarına Göre Araç-Gereçlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Analizi	80
Tablo 4.59. Kullanım Sıklıklarına Göre Araç-Gereçlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Varyans Analizi	81
Tablo 4.60. Sosyal Bilgiler Kitabında Aranan Şartların Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Analizi	82
Tablo 4.61. Sosyal Bilgiler Kitabından En Fazla Aranan Özelliklerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Varyans Analizi	83
Tablo 4.62. Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Analizi	84
Tablo 4.63. Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Varyans Analizi	86
Tablo 4.64. Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemlerle İlişkin Katılım Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Analizi	87
Tablo 4.65. Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemlerle İlişkin Katılım Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Varyans Analizi.....	87

Tablo 4.66. Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İşlenişine İlişkin katılım düzeylerinin Öğrenim Durumuna göre Analizi	88
Tablo 4.67. Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İşlenişine Katılım Düzeylerinin Öğrenim Durumuna göre Varyans Analizi	88
Tablo 4.68. Değerlendirmeye İlişkin Katılım Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Analizi	89
Tablo 4.69. Değerlendirmeye İlişkin Katılım Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Varyans Analizi Sonuçları	89
Tablo 4.70. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımlarının Hizmet Süresi Değişkenine Göre Analizi	90
Tablo 4.71. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımlarının Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları	90
Tablo 4.72. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriği İle Hizmet Süresi Göre Analizi	90
Tablo 4.73. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriğinin Hizmet Süresi Göre Analizi Varyans Analizi	91
Tablo 4.74. Kullanım Sıklıklarına Göre Araçlarının Hizmet Süresi Değişkenine Göre Analizi	91
Tablo 4.75. Kullanım Sıklıklarına Göre Araçlarının Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi	92
Tablo. 4.76. Sosyal Bilgiler Kitabında Aranan Şartların Hizmet Süresi Değişkenine Göre Analizi	93
Tablo 4.77. Sosyal Bilgiler Kitabından En Fazla Aranan Özelliklerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları	94
Tablo 4.78. Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Analizi	95
Tablo 4.79. Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Analizi	96
Tablo 4.80. Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemlerle İlişkin Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Analizi	98

Tablo 4.81. Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemlerle İlişkin Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Varyans Analizi	98
Tablo 4.82. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İşlenişine İlişkin Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Analizi	98
Tablo 4.83. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İşlenişine Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Varyans Analizi	99
Tablo 4.84. Değerlendirmeye İlişkin Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Analizi	99
Tablo 4.85. Değerlendirmeye İlişkin Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Varyans Analizi Sonuçları	100

.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ	vii
I. BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişim Süreci	1
1.2. Sosyal Bilgiler Programının Genel Amaçları	4
1.3. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriği	5
1.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Araç-Gereç ve Materyaller	9
1.5. Başlıca Öğretim Yöntemleri ve Sosyal Bilgiler Öğretimi	15
1.6. 2005–2006 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Değerlendirme	22
1.7. Problem	30
1.8. Araştırmanın Amacı ve Önemi	33
1.9. Varsayımlar	35
1.10. Sınırlamalar	35
1.11. Terimlerin ve Kısaltmaların Tanımlanması	36
II. BÖLÜM	37
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	37
III. BÖLÜM	40
3. YÖNTEM	40
3.1. Araştırmanın Modeli	40
3.2. Evren ve Örneklem	40
3.3. Veri Toplama Teknikleri	43
3.4. Çözümleme Yöntemleri	43
IV. BÖLÜM	45
4. BULGULAR ve YORUMLAR	45

4.1. Örnekleme Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Özellikleri ile İlgili Bulgular	45
4.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Kazanımları, İçeriği, İşlenişi, Kullanılan Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemler ile Değerlendirme Süreci Hakkındaki Görüşlerinin Genel Görünümü	48
4.3. Cinsiyetlerine göre Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Kazanımları, İçeriği, İşlenişi, Kullanılan Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemler ile Değerlendirme Süreci Hakkındaki Görüşleri Arasında Anlamlı Bir İlişkinin Olup Olmadığına Dair Bulgular	69
4.4. Yerleşim Yeri Değişkenine göre Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Kazanımları, İçeriği, İşlenişi, Kullanılan Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemler ile Değerlendirme Süreci Hakkındaki Görüşleri Arasında Anlamlı Bir İlişkinin Olup Olmadığına Dair Bulgular	73
4.5. Öğrenim Durumu Değişkenine göre Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Kazanımları, İçeriği, İşlenişi, Kullanılan Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemler ile Değerlendirme Süreci Hakkındaki Görüşleri Arasında Anlamlı Bir İlişkinin Olup Olmadığına Dair Bulgular	78
4.6. Hizmet Süresi Değişkenine göre Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Kazanımları, İçeriği, İşlenişi, Kullanılan Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemler ile Değerlendirme Süreci Hakkındaki Görüşleri Arasında Anlamlı Bir İlişkinin Olup Olmadığına Dair Bulgular	89
V. BÖLÜM	101
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	101
5.1. Sonuç	101
5.2. Öneriler	108
KAYNAKÇA	112
EKLER	119

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişim Süreci

ABD’de 1892 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi, ulusal toplum anlayışını oluşturmak amacıyla sosyal bilgiler dersini düzenlemiştir. Sosyal Bilgiler dersinin içeriği tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun gereksinimlerine göre içerik yeniden yapılandırılmıştır. Bu anlayış 1960 yılına dek sürmüştür; fakat bu yıldan itibaren dünyada, toplumsal ve siyasal yaşamda, bilim ve teknikteki gelişme, öğrenme-öğretme anlayışındaki yenilikler ve yaklaşımlar, sosyal bilgiler dersinin hem hedef ve davranışlarını hem de içeriğini yeniden oluşturmayı gündeme getirmiştir.

ABD’de başlatılan sosyal bilgiler alanındaki gelişmeler diğer ülkeler de olduğu gibi ülkemizde de etkili olmuştur. Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi’nden itibaren ilkokullarla ilgili çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. 1926 Programı’nda “ilk mektebin başlıca maksadı genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir” ilkesi temel alınmış; Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi derslerine her biri ikişer saatten haftada altı saat olmak üzere 4. ve 5. sınıflarda yer verilmiştir (Dönmez, 2003:39). 1930, 1932 ve 1936 programların da, 1926 programındaki amaca; “bedence ve ruhça en iyi alışkanlıklara sahip olmak, Türk Toplumuna ve cumhuriyet idaresine intibak etmek, faydalı olmak, milli, medeni ve insani fikir ve hislere sahip bir hale getirmek” gibi ilkelere eklenmiştir. Dersler bu programda da aynı adlarla okutulmuş; yalnız yurt bilgisi beşinci sınıfta 1 saate indirilmiştir. Bu amaçla 1948 Programı’nda “ilkokul çocuklara milli kültürü aşılama mecburiyetindedir; içinde yetişen bütün vatandaşlara aynı milli ülküleri, aynı milli amaçları vermek için gerekli bütün bilgileri, alışkanlıkları, ilgileri, hizmet arzusunu verimli bir şekilde kazandırmak” ilkesi de eklenmiş; 4. ve 5. sınıflarda 1936 programındaki ad ve saatleriyle aynen korunmuştur (Sönmez, 1997:8-9).

1960'lı yılların başından 1970'lerin ortasına kadar ABD'de Sosyal Bilgiler dersine karşı ağır eleştiriler yöneltilmiş ve bunun sonucunda “Yeni Sosyal Bilgiler” adı altında bir reform hareketi başlatılmıştır. Bu hareketin doğuş ve gelişiminde Bruner'in buluş yoluyla öğrenme kuramının büyük katkısı olmuştur. Bu hareketin sonucunda, Sosyal Bilgiler dersinde Tarih ve Coğrafya bilgilerinin ağırlığı azaltılmış; buna karşılık, Sosyoloji, Antropoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi ve Sosyal Psikoloji'ye ağırlık verilmiştir. Sosyal Bilgiler'deki kavram ve yöntemlere dayalı disiplinler arası bir yapı yeğlenmiştir. Geleneksel tümdengelim yaklaşımı ile anlatım yönteminin yerini, tümevarım ve araştırma yöntemi almış, aktif öğrenme ilkesi benimsenmiş ve eleştirel düşünme becerisini geliştirmeye önem verilmiştir. Ancak bu yaklaşım, 1980'li yıllarda başarısız bulunarak terk edildi ve yeniden geleneksel yaklaşıma dönülmeye başlandı.

Kuşkusuz ABD'de başlatılan, Sosyal Bilgiler alanındaki gelişmeler diğer ülkeleri olduğu gibi Türkiye'yi de etkilemiştir. Ülkemizde ilkokul programlarında yer alan Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi dersleri 1962 İlkokul Programı taslağında “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilmiştir. 1968 Programı'nda ise bu ders Sosyal Bilgiler adını almıştır.

Ülkemizde de 1968 Programı hazırlanırken “Yeni Sosyal Bilgiler” hareketinden etkilenildiğini söylemek mümkündür. Programda bu yaklaşımın izleri görülmektedir. Ancak ülkemizde bu hareketi destekleyecek öğretim materyallerinin olmaması ve öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamaları, geleneksel yaklaşımın devam etmesine neden olmuştur (Erden, tarihsiz:6-7; Öztürk-Otluoğlu, 2005:14).

Türkiye'de Sosyal Bilgiler dersi ve 1968 yılına değin onun yerine okutulan Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi gibi dersler, ilköğretim programlarında çok önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında, Türk Devrimi ve onun dayandığı Atatürkçü düşünceyi ülkenin her yanında egemen kılma

politikasında Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi/Yurttaşlık derslerine önemli misyon yüklenmiştir. Bu misyon, “Cumhuriyeti sonsuza kadar” yaşatacak Türk çocuklarını, etkin/nitelikli her yurttaş için gerekli bilgi ve beceriler ile donatmak ve daha da önemlisi onları tarih bilicine ve yurt sevgisine sahip, cumhuriyet ve demokrasiye karşı olumlu tutum geliştirmiş birer birey haline getirmektir. Zaten bunlar, bu dönemdeki ilköğretim kurumlarının genel amaçlarıdır.

Sosyal Bilgiler, bu adla yer aldığı 1968 İlkokul Programı’nda, daha önce Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisine yüklenen önemli misyonu devralmıştır. Bundan dolayı sosyal bilgiler, gerek bu programda, gerekse daha sonraki yıllarda yayınlanan programlarda, 4-5. sınıflardaki iki mihver (eksen) dersten biri olarak kabul edilmiştir (Öztürk-Otluoğlu, 2005:16). 1968 yılında ilkokul ders programlarına giren Sosyal Bilgiler, 1975-76 öğretim yılında da ortaokulda okutulmaya başlandı. 1985-86 öğretim yılında ise ortaokullardan kaldırılan bu ders, 1998-99’da tekrar programa kondu (Safran-Ata, 2003:340). Milli Eğitim Bakanlığı 1998 yılında yayınladığı yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile;

- Türkiye Cumhuriyeti’nin tarihsel, kültürel, siyasal... dünü, bugünü ve yarını ile ilgili değerlere karşı olumlu tutum geliştirmiş ve buna paralel olarak dil, tarih, kültür ve yurt bilincine sahip,
- Demokrasi ve insan hakları konularında duyarlı/bilinçli,
- Yurttaşlık görev, sorumluluk ve haklarını bilen,
- Bilgi, beceri ve iyi ahlak sahibi,
- Doğru ve mantıklı karar alabilen ve sosyal sorunlara çözüm getirebilen vatandaşlar yetiştirmeyi öngörmektedir (Öztürk-Otluoğlu, 2005:17).

Sonuç olarak, Sosyal Bilgiler dersi ülkemizde 1968 yılından itibaren programlarda yerini almış ve bu dersi okutmakla Milli Eğitimimiz iyi vatandaşlar yetiştirmeyi amaç edinmiştir diyebiliriz (Dönmez, 2003:40).

1.2. Sosyal Bilgiler Programının Genel Amaçları

Amaç, eğitim alanında bir etkinliğe, bir eyleme ya da bir işe başlarken erişilmek istenen, öğretim sürecine bütünlük ve anlam kazandıran sonuç; eğitim görelilerince saptanan ve düzenlenen programlar sonucu öğrenci davranışlarında gerçekleşmesi istenilen değişme olarak tanımlanır (Oğuzkan, 1993:5). Aşağıda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın genel amaçları verilmiştir (MEB, 2005:6):

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılâpları'nın, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.

9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

1.3. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriği

İçerik, hedef davranışları ve amaçları kazandıracak biçimde ünite ve konuların belirlenmesi ve düzenlenmesi olarak ele alınabilir. İçerik için önce hedef ve amaçların belirlenmesi gerekir. Daha sonra bu hedef ve davranışları kazandıracak içerik düzenlenmelidir. Oysa çoğu kez hedef, amaç ve davranışlar değil içeriğin öne çıktığı görülmektedir. İçerik; hedef ve davranışlarla tutarlı, çağdaş, bilimsel, sanatsal, felsefi bilgiyle donanmış, öğrencilerin hazır bulunuşluk

düzeylerine uygun, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora, birbirinin ön koşulu, kendi içinde mantıklı bir tutarlılığı olacak şekilde düzenlenmelidir (Alım, 2003:9). İçerik en basit, kolay ve ön koşul oluş özelliğine göre hem kendi hem de diğer ünitelere göre sıralanmalı, hedef davranışlara göre düzenlenirken aynı zamanda öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi yani öğrencinin içinde yaşadığı doğal ve toplumsal koşullar, kültürel değerler göz önüne alınarak belirlenmelidir. Bunlara ek olarak içerik, değişik öğretim yöntem ve tekniklerine uygun biçimde düzenlenmelidir (Sönmez, 1997:80-84).

Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın üniteler ve konu başlıklarından oluşan içeriği (MEB, 2005:17-23):

I. Ünite: Sosyal Bilgiler Öğreniyorum

1. Neden Oldu
2. Olgu Mu, Görüş Mü?
3. Olgudan Genellemeye
4. Bilimsel Araştırma Yapıyorum
5. Atlantis'ten Gelen Çocuk
6. Ben Olsaydım
7. Sosyal Bilgiler Olmasaydı
8. Bilim Yuvası

II. Ünite: Yeryüzünde Yaşam

1. Haritalar Ne İşe Yarar?
2. Çöl ve Kutup Arasında
3. Ne Yiyor, Nasıl Giyiniyorlar?
4. Ülkemizden Yedi Renk
5. Çatalhöyük'te Yaşam
6. Yüzyıllar Boyunca Yerleşme
7. Anadolu'da İz Bırakanlar
8. Bir Yaşam Bir Uygarlık
9. Hititler

III. Ünite: Ülkemizin Kaynakları

1. Ülkemizi Geliştirelim
2. Yatırım Projeleri
3. Toprak; Benim Sadık Yârim
4. Hepimizin Görevi
5. Ekonominin Kurumlarını İnternette Araştırıyoruz
6. Meslek Kuruluşları
7. Doğal Kaynaklarımız Bize Emanet
8. Kağıda Adanmış Bir Ömür
9. Nitelikli İnsan Gücü
10. İlgilerimiz
11. Mesleğimi Seçerken

IV. Ünite: Ülkemiz ve Dünya

1. Dünyamızı Tanıyoruz
2. İhracat Yapıyoruz
3. Türk Cumhuriyetleri
4. Sorun Avcıları
5. Birbirimizi Tanıyoruz
6. Formula 1

V. Ünite: İpek Yolunda Türkler

1. Oğuz Kağan Destanı ve Hunlar
2. Ergenekon ve Türeyiş Destanları
3. Bilge Kağan'dan Mesaj
4. Destan ve Yazıtlara Göre Uygurlar
5. İpek Yolu ve Türkler
6. Türk Ordusu Ne Zaman Kuruldu?
7. İslamiyet ve Türkler
8. Kaşgarlı Mahmut İle Karahanlı'ya Yolculuk
9. Gazneli Sultanı
10. Selçuklu Veziri Nizamülmülk
11. Türkler

12. Geçmişin İzleri

13. Kilim

VI. Ünite: Demokrasinin Serüveni

1. Demokrasinin Tarihçesi
2. Bırakın Konuşayım!
3. İnsan Haklarını Tanıyalım
4. İnsan Hakları Bir Kazanımdır
5. Hammurabi Yasalarında İnsan Hakları
6. Çalışan Çocuklar
7. Eşitliğe Doğru

VII. Ünite: Elektronik Yüzyıl

1. Kişisel Sosyal Bilimler
2. Neler Olacak Neler
3. Bir Hayat Kurtarmak
4. Parlak Fikirler Sönmesin
5. Bandrol Kontrol!
6. İstikbal Göklerdedir!

Tabi yukarıdaki sosyal bilgiler programının içeriği 2005–2006 öğretim yılında pilot okullarda uygulanan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın hazırladığı İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Programı)’nda yer alan içeriktir. 2006-2007 öğretim yılında ise, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın yeni basımını yaptığı İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda yer alan etkinliklerden bazıları programdan çıkarılmış, bazı ünitelere de yeni etkinlikler konulmuştur (MEB, 2006:14-19). Çıkarılan ve eklenen etkinlikler şunlardır:

I. ünite olan Sosyal Bilgiler Öğreniyorum ünitesinden, “Olgudan Genellemeye” ve “Bilim Yuvası” adlı etkinlikler çıkarılmış, bu üniteye yeni “Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi” adlı etkinlik eklenmiştir.

II. ünite olan Yeryüzünde Yaşam adlı üniteden, “Bir Yaşam Bir Uygarlık” adlı etkinlik çıkarılmıştır.

III. ünite olan Ülkemizin Kaynakları adlı üniteden ise, “Ekonominin Kurumlarını İnternette Araştırıyoruz” ve “Meslek Kuruluşları” adlı etkinlikler çıkarılmıştır. Bu üniteler dışında diğer ünitelerde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

1.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Araç-Gereç ve Materyaller

Öğretim araçları, kullanılması gereken strateji, yöntem ve tekniklerin başarılı bir şekilde uygulanması için gereksinim duyulan materyallerdir (Gökkaya, 2003:11). Öğretmenler genel olarak şu amaçlarla görsel-işitsel araçları kullanmaktadırlar (Küçükahmet, 1997:151-152):

Görsel –İşitsel araçlar:

1. Zamandan ve sözden ekonomi sağlarlar.
2. Belli bir fikrin göz önünde canlandırılmasına yararlar.
3. Karmaşık fikirleri basite indirgeyerek açıklarlar.
4. İşlemleri basitleştirirler.
5. Fikir, işlem ve süreçlerin sırasını gösterirler.
6. Öğretimi canlı ve açık hale getirirler.
7. Öğrencilerin ilgi ve dikkatleri artırır.
8. Öğrenme arzusu yaratırlar.
9. Öğrenilecek konu üzerinde pratik yapma imkânı sağlarlar.
10. Öğretimi zenginleştirirler.

Bu genel amaçların yanında her aracın kendine özgü kullanım amacı vardır. Sosyal bilgiler dersinin kazanımlarını elde etmede kullanılacak araç-gereçleri şu şekilde ele alabiliriz:

Bilgisayar: Eğitim ortamında kullanılacak en etkili araçlardan biri bilgisayarlardır (Sönmez, 1997:158). Bilgisayar gerek sayısal gerekse alfabetik verileri işleyen elektronik bir ayardır (Demirel-Seferoğlu ve Yağcı, 2003:128). Bilgisayarın eğitimdeki önemi ve bilgisayarı diğeri araçlardan ayıran en önemli özelliğı bir üretim, öğretim, yönetim, sunu ve iletişim aracı olarak kullanılabilmesidir (Yalın, 2003:162).

Bilgisayarın eğitim sistemine girmesi; eğitim ve öğretim sürecinde, okul programlarında değışiklikler ve bilgi akışına yeni boyutlar getirmiş, kalıplaşmış bilgi aktarımına dayanan eğitim sistemlerinde köklü değışikliklere yol açmıştır (Uşun, 2000:45).

Bilgisayarın Sosyal Bilgiler dersinde nasıl kullanılacağına bakacak olursak, Sosyal Bilgiler öğretmeni dersin amacına ve konusuna göre harita, bilgi, şekil, fotoğraf ve grafiklerden yararlanarak konuyu bilgisayar laboratuvarlarında anlatabilir. Öğrenci, öğretmenin ana bilgisayarından verilen bilgileri kendi bilgisayarında görecektir, hem dikkati çekilecek hem de sonraki sayfada hangi grafik, şekil, harita veya fotoğrafın geleceğini merak edecektir. Öğrenci burada hem görecektir, hem de bilgisayarı kullanırken yapıp yaşayacak, dolayısıyla motive olacaktır (Yaşar, 2004).

Bilgisayar destekli bir Sosyal Bilgiler öğretiminde, bilgisayardan etkili biçimde yararlanabilmek için, yeterli sayıda ve nitelikte yazılımlara gerek vardır. Bu sağlanmadan, okullarda bilgisayar destekli bir Sosyal Bilgiler öğretiminin öğretmen ve öğrencilere istendik bir başarı getirmesi oldukça güçtür (Sözer, 2006:135).

Slayt Makinesi: Slayt makinesi önceden hazırlanmış olan slaytların ekrana yansıtılması için kullanılan bir çeşit görsel araçtır. Hemen her türlü resim, çizim, yazı ya da şeklin slaytı kolayca hazırlanabilmektedir. Çok küçük olmaları pek çoğunun bir arada saklanması imkân vermektedir. Ancak küçük olmaları

nedeniyle de kolayca kaybolabilmekte ya da sıraları karışabilmektedir. Bununla birlikte konusuyla ilgili bir dizi slaytı dersinde kullanan öğretmen öğretimi ilginç hale getirebilir. (Küçükahmet, 1997:154-155; Yalın, 2003:137).

Bunun dışında yararlarına bakacak olursak;

- Bir sürecin aşamalar halinde öğretilmesi olanağını verir.
- Küçük cisimlerin büyük olarak ve doğal renkleriyle incelenmesi olanağını verir.
- Hem bireysel olarak hem de kalabalık gruplarca kullanılmaya elverişlidir.
- Yansıtma süresi izleyicilerin algı hızlarına göre ayarlanabilir.
- Az karartılmış ortamda kullanılabildiğinden izleyicilerin gösteri sırasında not tutmalarına olanak verir (Ergin, 1995:119).

Sosyal Bilgiler dersinde ilimiz, ülkemiz ve dünya ile ilgili daha önceden çekilmiş fotoğraflardan yararlanarak slayt hazırlanabilir. Bu slaytlar vasıtasıyla hem ilimiz hem de ülkemiz hem de dünyanın farklı yerleri öğrencilere tanıtılabilir.

Televizyon, Video, Radyo, Teyp, Ses Bantları: Eğitim ortamında kullanılan araç ve gereçlerdendir. Bunlardan pek çok toplumsal olgu, olaylar yeniden eğitim ortamına getirilip sunulabilir. Sosyal Bilgiler dersinde, toplumsal ve kültürel olgu ve olaylar filmlere çekilip, hedef ve davranışlarla ilgili olanlar eğitim ortamında etkili bir şekilde kullanılabilir. Sözcüğü, Türkiye Cumhuriyeti'nin, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu, İstanbul'un Fethi, Kurtuluş Savaşı, I. ve II. Dünya Savaşları, Yurdumuzda Turistik Bölgeler, Ekonomik Kalkınma Siyasal Gelişmeler, Göçler, Nüfus, Yeryüzü Şekilleri vb. ile ilgili filmler sınıfta öğrenciye sunulabilir (Sönmez, 1997:159).

Okullarımızda televizyon ile beraber video bulmak mümkündür. Ancak bu araçları derslerde kullanan öğretmen yok gibidir. Taşınması ve kullanılması kolay olan video derslerde bize oldukça yardımcı olur. Öğrencinin hem görsel hem de

işitsel duyularına hitap etmesi öğretimde verimliliği artırır. Örneğin; ülkemizdeki volkan faaliyetlerinin ne zaman ve nasıl patladığını anlatan öğrencinin, konuya giriş yaptıktan sonra volkanizmanın yeryüzünü nasıl şekillendirdiğini ve nasıl soğuduğunu gösteren bir belgeseli videoya koyarak sınıfta izletse ve yeri geldikçe görüntüyü durdurup konuları anlatırsa öğrencinin kafasında bu konu daha iyi yer edecektir (Demirkaya-Tokcan, 2006:288).

Radyo, ses bantları, ve teypler ise konuşmaların tekrar dinlenmesinde, işe yarayabilir. Sözgeşi, cumhurbaşkanı, başbakan, bakan, vali, kaymakam, muhtar, belediye başkanı, gaziler, ilgili kişilerle yapılan görüşmeler banda alınıp eğitim ortamında tekrar dinlenebilir (Sönmez, 1997:160). Bu araçlardan ses bantlarının, durdurulabilir özelliğe sahip olması nedeniyle sözlü sunumları analiz etmede kullanılabilir (Alkan, 1998:170).

Tepegöz: Tepegöz, metin, çizim, grafik, harita ve resim gibi önceden saydam bir materyal (asetat, vb..) üzerine renkli ya da siyah-beyaz olarak hazırlanmış bilgilerin ekrana büyütülerek yansıtılması için ya da ders sırasında doğrudan üzerine yazılıp çizilerek ve gerektiğinde silinerek saydam bir yazı tahtası gibi kullanılabilen çok yönlü bir araçtır. Sözgeşi dağ, ova, vadi, yayla, büyük kent, kasaba, köy, belediye, eski anıtlar, silahlar, planlar, barajlar, fabrikalar vb. ilgili renkli resimler, slaytlar, yeri ve zamanı gelince hem öğretmen hem de öğrenci tarafından bu araçlar kullanılarak sınıfta gösterilebilir (Sönmez, 1997:160). Çok yönlü bir araç olduğundan Sosyal Bilgiler derslerinde resim, harita, grafik, diyagram, çizelge vb. araçları öğrencilere, ekonomik biçimde, zaman yitirmeksizin göstermede büyük kolaylıklar sağlar. Yazı tahtasına bir seçenek oluşturduğu gibi, karmaşık konuları daha anlaşılır ve somut duruma getirmede yardımcı olur. Kullanımı kolay olup küçük ve büyük kümelerin öğretiminde yararlanılabilir (Sözer, 2006:132).

Projeksiyon Makinesi: Projeksiyon makinesi bilgisayara bağlandığında, bilgisayar ekranında her ne görünüyorsa bu projektör aracılığıyla bir ekrana

yansıtılır. Günümüzde projeksiyon makinelerinin hem boyutları/hacimleri giderek küçülmekte ve hem de fiyatları düşmektedir. Bu yüzden de iş ve eğitim alanlarında kullanımı hızla yaygınlaşmaktadır (Demirel-Seferoğlu ve Yağcı, 2003:99).

Çağımızda teknolojiye bağlı olarak kullanılan projeksiyon cihazından perdeye ders için gerekli metin, şekil, grafik, resim, animasyon, video ve sesler yansıtılarak, dersin daha verimli, anlaşılır ve kalıcı olması sağlanmaya, buna bağlı olarak da eğitim ve öğretimin kalitesi artırılmaya çalışılmaktadır.

Bilgisayar destekli ders sunumunun öğrenmedeki rolü ve eğitim öğreti sürecine katkıları tartışılmayacak kadar açıktır. Bilgisayar destekli ders sunumunun sağladığı avantajlar şöyle sıralanabilirler:

- Eğitim ve öğretimde verimi yükseltir, sınıf içi etkinliği kolaylaştırır.
- Eğitim ve öğretimi, zevkli ve ilgi çekici duruma getirir,
- Ses-görüntü ve müzik eşliğinde, öğrenciyi derse çabuk motive eder.
- Öğrencilerin, zekâ gelişimine katkı yapar.
- Öğrencilere, gerçeğe yakın somut yaşantılar kazandırır
- Öğrencileri ve araştırmacıları, kısa zamanda zengin bilgi kaynaklarına ulaştırır.
- Öğrencilerin özgüvenini geliştirir ve pekiştirir (Şengün-Turan, 2004).

Haritalar, Atlaslar ve Küreler: Harita, Sosyal Bilgiler dersinin çok önemli araçlarından birisidir. Yeryüzünün bütünü ya da bir bölümünün, belli bir ölçeğe göre düzlem üzerine aktarılmasıyla oluşturulur. Çocuğun haritayı kavrayabilmesi için –kolaydan zora, yalından karmaşığa doğru- bir basamak izlenmelidir (Nas, 2000:193).

Sosyal Bilgiler dersinde, ilçemiz, ilimiz, bölgemiz, Türkiye, komşumuz olan ülkeler, uzak ülkeler ve dünya haritaları ile özel amaçlı (nüfus, bitki örtüsü, iklim, enerji kaynakları vb.), fiziksel ve siyasal amaçlı haritalar çok kullanılmaktadır.

Ayrıca tarihsel amaçlı haritalardan da büyük ölçüde yararlanılır. Öğrencilere yakın ve uzak çevreleriyle ilgili önemli bilgi sağlayan bu haritalardan her okulda bulunabilir. Öğrencilere zaman zaman il, bölge ve Türkiye haritalarını yapmaları için olanak tanımak gerekir. Bunlar, Sosyal Bilgilerin Tarih ve Coğrafya ile ilgili davranışsal amaçlarını kazandırmada etkili birer araçtır ve öğrenciler bu tür araç-gereç yapımı ile ilgili çeşitli etkinliklerden büyük zevk alırlar (Sözer, 2006:130).

Atlaslar ise, hem Coğrafya hem de Tarih dersinin hedef davranışlarını kazandırmada etkili birer araçlardır. Öğrencilerce de tarihi ve coğrafi atlaslar oluşturulabilir. (Sönmez, 1997:162). Küre ise, genellikle her okulda en az bir adet bulunabilen, Sosyal Bilgiler dersinde oldukça sık başvuru alan, özellikle Coğrafya ile ilgili amaçları kazandırmada kullanılabilen, öğrenilen bilgileri görsel açıdan somutlaştırarak öğrenme-öğretme sürecini zenginleştiren bir öğretim aracıdır. Dünya, çeşitli ülkeler ya da Türkiye konusunda sınıfımızda yer alabilecek bir küreye sık sık başvurabileceğimiz gibi; paralel ve meridyenler, oğlak ve yengeç dönenceleri, kutup noktaları, ekvator, dünyanın biçimi, eksen, denizler, okyanuslar, kıtalar vb. coğrafya ile ilgili çeşitli kavramlar, ilkeler ve genellemeler öğretilmek istendiğinde küreden geniş ölçüde yararlanabiliriz. Öğrencilerimizin küreyi kullanabilmeleri ve küre yapımını gerçekleştirebilmeleri konusunda, onları teşvik etmeli ve onlara yardımcı olmalıyız. Böyle etkinliklere yeterince yer vermek, onların derse etkin katılımını sağlayabileceği gibi yaratıcılığını da artırabilir (Sözer, 2006:131).

Zaman sabit tutularak bireyler:

Okuduklarının %10'unu,

İşittiklerinin %20'sini,

Gördüklerinin %30'unu,

Hem görüp hem işittiklerinin %50'sini,

Söylediklerinin %70'ini

Yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar.

Görüldüğü gibi, öğrenciler hangi yaşta olurlarsa olsunlar veya hangi öğretim basamağında bulunurlarsa bulunsunlar öğretimin etkili ve kalıcı olmasında görsel materyaller fevkalade önemlidir. Hem ders içi etkinliklerde hem de sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallere etkili yer verilmesi kaçınılmazdır (Gökkaya-Oruç, 2003:146). İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde görsel ve işitsel materyallerden beklenen ve istenilen faydaların temin edilebilmesi için ise sözü edilen materyallerin dersin hedef davranışlarını dikkate alarak seçilmesi, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olması ve gerçek hayata dönük olmaları gerekmektedir. Bu nedenle amaçlarla araçlar arasındaki ilişki iyi kurularak farklı hedefler için farklı görsel materyaller kullanılmalıdır. Okul idareleri de imkânlarını zorlayarak her türlü görsel ve işitsel araçları Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin hizmetine sunmalı ve bu araçların kolayca kullanılabileceği teknoloji sınıfları oluşturulmalıdır (Yaşar, 2004).

1.5. Başlıca Öğretim Yöntemleri ve Sosyal Bilgiler Öğretimi

Yöntem, hedefe ulaşmak için önceden belirlenmiş takip edilecek yol demektir. Başka bir ifadeyle, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek için bilinçli seçilip izlenen yol olarak tanımlanır. Teknik ise, bir öğretim etkinliği için başvuru beceri, işlem ya da yol demektir (Beydoğan, 2002:60).

Bir ulusun kalkınmasının temelini oluşturan eğitimi, geliş güzel yöneltmeye olanak yoktur. Bu bakımdan öğretimde yöntem, çok önemli öğelerden birisidir. Çünkü yöntem, çalışmaları düzenler, disiplin altına alır. Gereksiz alıştırılmalardan, incelemelerden, araç-gereçlerin boş kullanılmasından, bocalamalardan ve tehlikeli hatalardan korur. Bu bakımdan öğretime yön veren öğretmene yolunu gösteren bir pusula gibidir. Öğretimin güvenle yürümesini sağlar (Kemertaş, 2003:118).

Etkin bir öğretim için öğretmenin sınıf atmosferinde tüm iletişime açık olması gerekmektedir. Öğretmen-öğretmen, öğretmen-öğrenci etkileşimi yanında öğrenci-öğrenci etkileşimine de imkân hazırlanmalıdır. Örneğin grup tartışmaları,

örnek olay incelemesi, problem çözme gibi yöntemleri uygulayan öğretmen öğrencilerinin kendi aralarında konuşmalarına, birbirlerinden etkilenmelerine ve birbirlerinden bir şeyler öğrenmelerine yardımcı olmaktadır ki bu son derece gereklidir. Burada önemli olan husus, öğretmenin kendi kişisel çabaları ve duyarlılığıyla sınıfa en uygun gelen yöntemleri seçerek ve yine sınıftan aldığı sinyallerle değişikliklere gitmesidir (Küçükahmet, 1999:71).

Bu kısa açıklamalardan sonra, aşağıda Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan başlıca öğretim yöntemleri üzerinde durulmuştur:

Anlatım Yöntemi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Anlatım yöntemi, öğretmenin bilgilerini, pasif bir şekilde oturarak dinleyen öğrencilere otokratik bir biçimde ilettiği geleneksel bir yöntemdir (Küçükahmet, 1999:73).

Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciyi bilgi kaynaklarına başvurmaya ve buldukları bilgileri karşılaştırmaya ve bunlardan sonuçlar çıkarmaya olanak sağlayan anlatım araçlarına yer veren yöntem ve tekniklere gerek vardır. Sosyal Bilgiler dersinde düz anlatım yöntemi zaman zaman geçerli olsa da, en az düzeye indirilmelidir. Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde, öğretmen, öğrencilere ders anlatma yerine, öğrencilerin konularını kendi kendilerine hazırlamalarına yardım eden bir rehber durumuna geçmiştir. Sosyal Bilimlere giren bütün derslerin öğretiminde, gerek ilköğretimde, gerekse ortaöğretimde, yalnızca, tek yöntemle dersi baştan sona işlemek, ders sırasında çeşitli yöntemlere bir arada yer vermek büyük önem taşır. Bu konuda, her şeyden önce seçici (eclectic) olmak; işlenen konunun öğretiminde hangi yöntem ya da teknik daha etkili olacaksa onu kullanmak en doğru yoldur (Sözer, 2007:83).

Soru- Cevap Yöntemi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Soru-cevap yöntemi, anlatma yönteminin sıkıcılığını gidermek ve öğretimi daha etkili bir şekilde gerçekleştirmek isteğine dayalı olarak geliştirilmiştir. Anlatma metodundan sonra eğitimde en çok kullanılan bir öğretim metodu olan soru-cevap, eğitim kavramında

meydana gelen çağdaş değişmelere rağmen öğretimdeki önemini hala korumaktadır (Büyükkaragöz-Çivi, 1998:81).

Sosyal Bilgiler dersinde örneğin İstanbul'un Fethi'ni işleyen bir öğretmen, hem konunun ne kadar öğrenildiğini görmek hem de pekiştirme yapmak amacıyla soru-cevap tekniğini kullanabilir. Bu çerçevede öğretmen ile öğrenciler arasında aşağıdaki diyalog yaşanır (Demircioğlu, 2005:173):

Öğretmen: İstanbul'un fethinin Türk ve Dünya tarihi açısından önemi nedir?

Öğrenci1: Ortaçağ kapanıp Yeniçağ açılmıştır, öğretmenim.

Öğrenci2: Devlet beylikten imparatorluğa yükselmiştir.

Öğrenci3: Osmanlı Devleti İslam âleminin en önde gelen devleti olmuştur.

Öğretmen: Bu konuyla ilgili başka bir şey söylemek isteyen var mı?

Öğrenci4: Osmanlı Devleti'nin bölgedeki otoritesi iyice artmıştır.

Öğrenci5: Boğazların kontrolü tamamen Osmanlı'nın eline geçmiştir.

[Öğretmen bu diyalogun sonunda, söylenenleri özetler.]

Problem Çözme Yöntemi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Problem, birey ya da toplumların karşılaştığı, başarıya ulaşmaları için çözülmesi zorunlu güçlüklerdir (Büyükkaragöz-Çivi, 1998:83). Problem çözme yöntemiyle öğrenme yaklaşımı, bilimsel araştırma yöntemini temel almaktadır (Küçükahmet, 1999:80).

Birey ilk zamanlarda daha çok maddi ihtiyaçların giderilmesine yönelik olan yalın problemlerle karşı kaşıya kalırken, ileri yaşlarda daha karmaşık nitelik taşıyan toplumsal problemlerle karşılaşmaktadır. Bu problemler ne ölçüde cesaretle karşılanır ve çözülebilirse, bireyin hayata uyumu da o ölçüde başarılı olur. Problem çözmenin insanların hayatındaki önemini göz önünde bulunduran birçok eğitimci, okulda öğrencilerin problem çözme yeteneklerinin artmasını sağlayacak bir öğretim metoduna yer verilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Yani, okulun görevlerinden biri de öğrencilerin hayata başarıyla uyum sağlayacak şekilde yetişmelerini sağlamaktır. Bu nedenle problem çözme metoduna yer verilmesi, okulun bu görevinin gerçekleştirilmesi için önemlidir. Bu bakımdan okulda işlenecek konular,

hayatta karşılaşılabilecek güçlükler (problemler) biçiminde ele alınmalıdır. Problem çözme sırasında, öğrencilerin gerekli çözüm yollarını aramasına, bunun için gerekli bilgileri toplamasına, bu bilgileri karşılayıp değerlendirmesine, bir sonuca varmasına ve sonucu değerlendirmesine yardımcı olmalıdır. Böylece öğrencinin hayata uyumu kolaylaşacaktır. Çünkü, öğrenci bu yolla hayatta karşılaşacağı problemleri çözme becerisini, cesaretini ve gücünü daha okuldayken kazanmış olacaktır (Büyükkaragöz-Çivi, 1998:83-84). Zaten Sosyal Bilgiler dersinin önemli amaçlarından biri, bireyin ileride toplum hayatında karşılaşacağı sorunların üstesinden kolayca gelebilmesini ve toplumsal sorunları çözme becerisini kazandırmaktır. Problem yaratan değil, problem çözen bir gençlik yetiştirebilmek için problem çözme yöntemin çok iyi bilinmesi ve etkili bir şekilde kullanılması gerekir. Atatürk'ün “Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir” derken en gerçekçi yol gösterenin bilim olduğu bilimdeki gerçeklere bilimsel yöntemle ulaşıldığı, problem çözmede de bilimsel yöntemin en iyi yol olduğu vurgulanmaktadır. (Demirel, 2003:72).

Gezi-Gözlem Yöntemi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Eğitsel amaçları gerçekleştirmek için okul tarafından organize edilen geziye ilişkin faaliyetlerin tümü gözlem gezisi yönteminin kapsamına girmektedir.

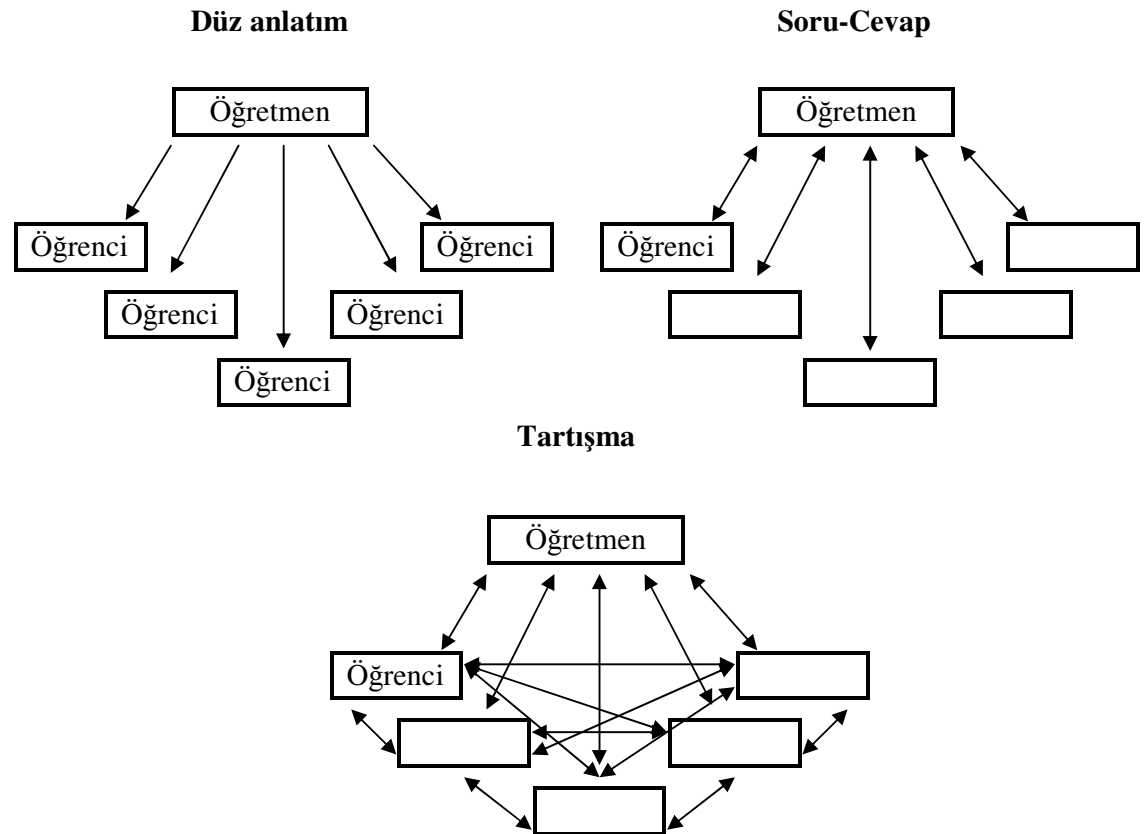
Eğitime yapılan en eski eleştirilerden biri, kapalı kapılar arkasından ve gerçek öğrenmeye yer vermemesidir. Gözlem gezisi yöntemi bu eleştirileri bir ölçüde karşılamaktadır. Çünkü bu yöntemde öğrencilere “dünyayı görme” imkânı sağlamaktadır. Öğrenciler öğretim materyallinin olduğu yere giderek, gözlem yapma ve bu materyallerin doğal yerleşimlerinde çalışma imkânına sahip olurlar.

Gözlem gezisi eğitim açısından ilginç yerlere –örneğin fabrika, müze, kütüphane, sanat galerisi, kamu kuruluşları gibi- düzenlenebileceği gibi öğrencinin üzerinde çalışmakta olduğu ya da yakın gelecekte çalışacağı konulara ilişkin örnekler toplayabileceği ya da örnekleri görebileceği yerlere de –akıntı,

gölcük, dağlık, ormanlık gibi- düzenlenebilir. Böylece öğrencilerin akademik, sosyal ve davranışsal ufukların gelişimi sağlanır (Küçükahmet, 1999:84).

Tartışma Yöntemi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Tartışma, iki ve daha çok kişinin belirli bir konuya, soruna ilişkin düşünce alış-verişinde bulunmasıdır. Soru-cevap nasıl düz anlatımı zenginleştiriyorsa, tartışma da soru-cevabı zenginleştirmektedir.

Tartışma, öğrencilerin birbirleriyle, öğretmenle daha yoğun etkileşim, daha etkili iletişim kurmasını sağlar (Büyükkaragöz-Çivi, 1998:91). Tartışma yöntemi çok yönlü iletişimi olanaklı kılar. Bu durum şu şekilde gösterilebilir (NAS, 2000:150):

Tartışma yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde nasıl uygulanacağı ile ilgili şu şekilde bir örnek verebiliriz: Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen, bazı öğrencilerin

zamanlarının büyük bölümünü bilgisayar oyunlarına ayırdıklarının farkındadır. Bu konuyla ilgili olarak öğrencileri doğrudan uyarmadan önce bir sınıf tartışması yapmaya karar verir. Bu çerçevede bilgisayar oyunlarının ilköğretim çağında bulunan öğrencilere fayda ve zararları üzerine öğrenciler arasında bir tartışma düzenler. Tartışmayı yönetecek bir yönetici tayin eden öğretmen, tartışma kurallarını öğrencilere hatırlattıktan sonra öğrenciler arasından bilgisayar oyunlarının fayda ve zararlarını savunan öğrencilerden iki grup meydana getirir. Bu iki grubun arasında karşılıklı saygı içinde yapılan bir tartışma sonucu, bu tür oyunların, öğrencilerin zamanlarının büyük bir kısmını işgal etmemek koşuluyla oynanabileceği sonucuna varılır (Demircioğlu, 2005:181).

Gösteri Yöntemi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Gösteri öğretmenin öğrencilere önünde bir şeyin nasıl yapılacağını göstermek ya da bir prensibi açıklamak için yaptığı işlemlerdir. Gösteride hem görsel hem de işitsel iletişim kullanılır.

Gösteri yönteminin en önemli faydası herhangi bir şeyin en uygun biçimde ya da ustaca nasıl başarılabileceğini göstermedir. Bu nedenle gösteri en uygun bir biçimde hazırlanmalı ve uygulanmalıdır (Küçükahmet, 1999:82).

Bu yöntemde, çoğu zaman kaynak, belli bir işlemin nasıl yapılacağını anlatan bir gösteri yapar. Gösteri tamamen gerçek koşullar altında ve gerçek araçlar kullanılarak yapılabildiği gibi, modeller kullanılarak da yapılabilmektedir. Bunların dışında, resim, fotoğraf, slayt, film şeridi, hareketli filmler, basit çizimler ya da başka semboller kullanılarak beyaz perde, yazı tahtası, kumaş kaplı tahta gibi ortamlarda da gösteri yapılabilir. Genel olarak gösterilerde en etkin olan kimse kaynaktır. Alıcılar ise, yerine göre çeşitli duyu organlarını kullanan gözlemci ya da seyircilerdir (Ergin, 1995:100-101).

İşbirliğine Dayalı Öğretim Yöntemi ve Sosyal Bilgiler: İşbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin küçük gruplar halinde çalışarak ve birbirlerinin öğrenmesine

yardım ederek öğrenmeyi gerçekleştirme süreci olarak ele alınabilir. Bu yöntemin uygulandığı sınıflar, öğrencilerin küçük gruplar halinde toplanarak etkileşimde bulundukları, öğretmeninde grupların arasında dolaşarak gereksinim duyanlara yardımcı olduğu yerlerdir (Açıkgöz, 2005:172).

İşbirlikli öğrenme yoluyla öğrenciler, hem kendi öğrenmelerinden hem de ekibin diğer üyelerinin öğrenmelerinden sorumlu olduklarını bilirler. Bir grup çalışmasının işbirliğine dayalı öğretim olabilmesi için, gruptaki öğrencilerden beklenen hem kendilerinin hem de diğerlerinin öğrenmesini üst düzeye çıkartmaya çalışmalarıdır (Büyükkaragöz-Çivi, 1998:132).

İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Sosyal Bilgiler dersinde nasıl uygulanması gerektiği ile ilgili şu şekilde bir örnek verebiliriz: Sosyal bilgiler dersinde Osmanlı Devleti'nin yıkılışını anlatacak olan öğretmen dörder kişilik dört grup oluşturur. Bu dört grubun içinden her bir öğrenci, söz konusu devletin yıkılışına neden olan sosyal, ekonomik, askeri ve psikolojik sebeplerden birinden sorumlu tutulur. Öğretmen, her bir konuyla ilgili olarak öğrencilere çeşitli açıklamalarda bulunur. Daha sonra bir küme içinde yapılan görev dağılımı sonuçları konu dağılım çizelgesine kaydedilir.

Görev ve sorumluluklarını alan öğrenciler kendilerine düşen konuya en iyi şekilde hazırlanırlar. Ayrıca arkadaşlarının konuları da incelenerek, onlar için de sorular hazırlanır. Hazırlığın bitiminin ardından, ilk derste bir saat boyunca her küme içinden devletin yıkılışıyla ilgili olarak aynı konuyu alan öğrenciler bir araya gelerek yeni kümeler oluşturulur ve sorumlu oldukları konuyu ayrıntılı bir şekilde kendi aralarında tartışırlar. Konuyla ilgili olarak birbirlerine sorular sorarlar, birbirlerinden yeni bilgiler elde etmeye çalışırlar. Bu çalışmadan sonra öğrenciler kurmuş oldukları kümeleri bozarak ilk kümelerine dönerler. Bir saatlik bir çalışma sonrasında, ilk aşamada kurulmuş olan kümelerine dönen öğrencilerin her biri kendi konusunu arkadaşlarına anlatmaya çalışır. Bu arada diğer grup üyeleri de kendi konusunu anlatan grup üyesine sorular sorarak anlatılan konuyu öğrenmeye çalışır.

Başka bir değişle küme içindeki her bir üye kendi konusu için diğer arkadaşlarına öğretilenlik yapmaktadır (Demircioğlu, 2005:189-190).

1.6. 2005–2006 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Değerlendirme

Klasik tanımıyla değerlendirme; gözlem sonuçlarının bir ölçütü veya ölçütler takımıyla kıyaslanıp bir karara varılması işidir (Baykul, 1999:3). Öğretimi değerlendirmenin ne olduğuna bakacak olursak, yapılan öğretim planının ve uygulanan öğretim etkinliklerinin hedef davranışları ne derecede gerçekleştirdiğinin, diğer bir değişle öğrenmeyi sağlama derecesinin belirlenmesidir diyebiliriz. Öğretimin değerlendirilmesi; öğrenmenin gerçekleşmesine yardım etmeyen ya da engelleyen öğelerinin düzeltilmesi ve öğretimin geliştirilmesi amacıyla hizmet eder. Öğretimi değerlendirmede; öğrenciyi tanıma, izleme ve düzey belirleme değerlendirmelerinin sonuçları kullanılabileceği gibi, ek olarak öğrencilerin öğretim etkinlikleri ve materyalleri hakkındaki görüşlerinin alınması, öğretme-öğrenme ortamında yapılan gözlemler öğretim etkinliklerinin ve kullanılan materyallerin öğrenmeyi sağlama da ne derece etkili olduğunu belirlemeye yardım eder.

Öğretimi değerlendirme sonucuna göre; öğretimi planlama, öğretimi uygulama ve öğretimi ölçme ve değerlendirme etkinliklerine dönüt verilerek gerekli öğelerde düzeltme ve geliştirme çalışmaları yapılmalıdır. Böylece daha sonra yapılacak öğretim geliştirilerek daha üst düzeyde öğrenmeyi sağlayacak düzeyde gelişebilir (Senemoğlu, 2003:430).

Değerlendirme sürecinde ölçüt seçimi önemli bir aşamadır. Şüphesiz hangi ölçütün seçileceğini, değerlendirme sonuçlarının kullanacağı amacın ne olduğu tayin eder. İsbetli seçilen bir ölçüt, değerlendirme işlemini ve buna dayalı olarak karar vermeyi kolaylaştırır. Bu amaçla öğretmenlerin değerlendirme sürecinde

kullanabilecekleri ölçütlerin neler olduğunu bilmeleri gerekmektedir. Belli başlı değerlendirme ölçütleri şunlardır: (Yılmaz, 2002:180-183).

1. Programın hedefleri
2. Grup başarısı
3. Öğrencinin önceki başarı durumu
4. Öğrencinin yeteneği

Sosyal Bilgiler dersi için yapılacak değerlendirme etkinliklerinde öğrencilerin Sosyal Bilgiler Programı'nın tüm boyutlarında sağladığı gelişme ve başarı ölçülmeye ve kaydedilmeye çalışılır. Öğretmenler, öğrencilerin Sosyal Bilgilerle ilgili konular, kavramlar ve becerilerle ilgili eksiklerini belirlerken, bireysel gelişimlerini izlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylece, değerlendirme öğrencilerin eğitiminde yapılandırıcı ve geliştirici bir rol oynar. Öğrencilerin öğrenmesi ve gelişimiyle ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabilmesi gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım eder.

Sosyal Bilgiler Programı, yaratıcı ve eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, araştırma, girişimcilik gibi genel becerilerin yanında, zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, kanıt kullanma gibi tarihsel becerilerle mekânı algılama, gözlem yapma gibi coğrafi becerileri geliştirmesi ve bu konudaki önemli yaklaşımları kavratması bakımından öğrencinin eğitimine önemli katkılar sağlayacaktır. Sosyal Bilgiler dersinde, kullanılan değerlendirme teknikleri öğrencinin geçmişi, kendisi ve çevresi hakkındaki bilgisini, tarihsel ve coğrafi becerileri kullanma yeteneğini ve yaklaşımını geliştirmedeki ilerlemelerini ölçmeye çalışmalıdır.

Bu program, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejileri benimsenmiş olduğu için, ölçme ve değerlendirmede de

öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için çoklu değerlendirmeyi gerektirir. Bu nedenle sadece yazılı ve sözlü sınavlarla öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi uygun değildir. Çocukların tarihsel ve coğrafi becerileri uygulama düzeyleri farklıdır. Bazı çocuklar geçmişteki bir karakterin kararlarının tartışıldığı sırada sebep sonuç ilişkilerini başarılı bir şekilde kullanırken, olayları kronolojik olarak yerleştiremeyebilir. Yine bazı çocuklar harita çalışmalarında, bazıları da sözlü sunumda daha iyi olabilirler. Değerlendirme teknikleri öğrencinin tüm yeteneklerini değerlendirilmesini sağlamalıdır.

Aynı şekilde, bazı değerlendirme tipleri de belli konular için daha uygundur. Örneğin; bir ilköğretim öğrencisinin geçmişteki insanların, olayların ve nesnelerin tartışıldığı sırada, sınıf içi etkinliklere katılımı, grup çalışmalarına katılımı, bilgi ve becerilerini paylaşması genellikle gözlemlerle saptanabilir. Öğrencinin çevresinin olumlu ve olumsuz yönlerini kendi bakış açısıyla açıklamasında posterler, projeler; değişik yerlerin benzer ve farklı özelliklerini karşılaştırmada tablo yapmak, şema çizmek daha etkili olabilir. Bu nedenle, değerlendirme öğrenme sürecinin inceliklerine uygun araçlarla yapılmalıdır.

Bu amaçla, hazırlanan “Program Uygulama Kılavuzu” nda, eğitim-öğretim sürecini destekleyici nitelikte çeşitli değerlendirme araç ve yöntemlerine yer verilmiştir. Öğretmenler bunları ya da bunlardan esinlenerek ünitelerdeki kazanımlara uygun değerlendirme yöntemini geliştirerek kullanabilirler. Örneğin; derslerin işleniş sürecinde öğrencilerin yapılan etkinliklere katılma düzeylerini gözlem formlarını; grup etkinliklerine katılmalarını grup değerlendirme formlarını, üniteler sonunda öğrencilerin hangi becerilere sahip olduklarını kendilerinin anlaması için öz değerlendirme formlarını kullanarak, ya da etkinliğin sonunda birkaç açık uçlu soruyla öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri öğretmenlere yapacakları değerlendirmelerde ve alacakları kararlarda önemli ipuçları verecektir.

Aşağıda bazı ölçme araçları ve yöntemleri ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir:

Görüşme (Mülâkat): Çok kullanılan bir yöntem değildir. Öğrencilerle yapılan görüşmeler, öğrencilerin çalışmaları hakkında ve konuları nasıl anladıkları konusunda anlama düzeylerinin daha iyi değerlendirilmesine yardım eder.

Aşağıda bazı örnek görüşme soruları verilmiştir:

1. Bir olayı (konuyu, yöntemi, fikri) değişik yolla açıklayabilir misin?
2. Bu etkinliği tekrar yapsaydın aynı sonuçları bulur muydun?
3. Bu etkinliği daha kolay yapmanın başka bir yolu var mı?
4. Bu konuyla ilgili “gerçek yaşamından” bir örnek verebilir misin?

Gözlemler: Çıktılarının görülebildiği bazı alanlarda bu yöntem oldukça önemlidir. Uygulamada hız ve zaman önemlidir. Gözlemler, öğrenciler hakkında doğru ve çabuk bilgiler sağlar.

Sözlü Sunum: Sözlü sunum, konuşma, dil eğitimi, dil sanatları gibi birçok alanda kullanılabilir. Öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri hakkında iyi bilgi sağlarlar. Kontrol listeleri, dereceli puanlama anahtarı ya da akran değerlendirme ölçekleri ile değerlendirme yapılabilir. Sözlü sunumlar öğrencilerin hatırlama, kavrama ve hitap düzeyleri hakkında bilgi toplamak için uygun araçlardır. Aynı zamanda problem çözme becerileri de bu yöntemle ölçülebilir.

Projeler: Projeler, öğrencilere bireysel ya da grup içinde önemli görevlerde bulunmalarına fırsatlar sunar. Projeler puanlama standartları ve ayrıntılı yönergeler gerektirir. Ayrıca öğretmen ve öğrenciler için önemli sorumluluklar gerektirir.

Öz Değerlendirme: Belli bir konuda bireyin kendi kendisini değerlendirmesine öz değerlendirme denir. Öz değerlendirme, bireyin kendi yeteneklerini kendilerinin keşfetmelerine yardımcı bir yaklaşımdır. Öz değerlendirme öğrencilerin okulda yaptıkları çalışmaları, nasıl düşündüğünü ve nasıl yaptığını değerlendirmelerini gerektirir.

Bu tür değerlendirmenin olumsuz yönleri de vardır. Genellikle kendi performanslarını değerlendirirken yanlılığın varlığı göz ardı edilmemelidir. Başlangıçta kendini değerlendirme, öğrencilerin deneyimsizliği nedeniyle yanılığlara neden olabilir. Yine de öğrenciler daha fazla deneyim kazandıkça aldıkları kararlar daha doğru olacaktır.

Akran Deęerlendirme: Öęrencilerin, arkadaşlarının hazırladığı ödevler, araştırmalar, projeler, raporlar vb. çalışmalarını değerlendirmesidir. Öęrenciler, arkadaşlarının çalışmalarındaki yeterlik düzeylerini değerlendirirken kendilerinin eleştirel dūřünme becerileri gelişir. Akran değerlendirme, öğretmene öğrencilerin gelişim ve yeterlik düzeyleri hakkında geri bildirim sağlar. Akran değerlendirmede, öğrencilerin yanlı davranışlarını önlemek için ölçütlerin öğrencilere verilmesi yararlı olur.

Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubric): Dereceli puanlama anahtarı, performansı tanımlayan ltleri içeren puanlama rehberidir. Herhangi bir çalışmanın puanlanması için geliştirilmiş ltleri içeren bir araçtır.

Öğrenci rn Dosyası (Portfolio): Öğrenci rn dosyası, öğrencilerin bir ya da birkaç alandaki çalışmalarını, harcadığı çabayı, geçirdiği evreleri gösteren başarılarının koleksiyonudur. Öğrencinin gelişimini, velisinin ve ğretmenlerinin izleyebilmesine olanak sağlayan bir çalışmadır. Sınıf içi etkinliklerin bir araya getirilip, yansıtılmasıyla oluşan ğrenci ürün dosyası, aynı zamanda hem ğretmen hem de ğrenci için bir değerlendirme yöntemidir. Öğrenci rn dosyası ile:

- Öğrencinin z disiplin ve sorumluluk bilincini geliştirmek ve kendi kendini değerlendirme becerisi kazandırmak,
- Müfredata bağlı olarak gerçekleştirilen yazılı ve sözlü değerlendirmeler ve standart testler dışına çıkarak, alternatif bir değerlendirme yöntemi geliştirmek,
- Öğrencinin gelişimini kanıtlarla ve daha sağlıklı izleyebilmek,

- Öğrencinin gelecekteki öğrenmelerine bilgi sunmak ve ışık tutmak,
- Öğrencilerin yeteneklerini sergilemek ve ilgi alanlarını geliştirmek,
- Öğrencilerin arkadaşlarının gelişimini izleyerek birbirlerine yardımcı olmalarını sağlamak ve böylelikle gelecekte yapacakları ekip çalışmalarına başlangıç yapmak,
- Öğrencilerin kendi çalışmalarını değerlendirmeye yardım etmek,
- Öğretmene eğitsel kararlar vermede yardım etmek,
- Aile ile iletişimi sağlamak,
- Ürün ve süreci değerlendirmek için bilgi toplamayı sağlamak,
- Programın amaçlarını değerlendirmek için eğitimcilere yardım etmek,
- Yazma, okuma ve düşünme becerileri arasında bağlantı sağlamak,
- Öğrencilerin çalışmalarının değerlendirilmesi katılımlarının sağlanması onların çalışmasını teşvik etmek gibi amaçlar elde edilir.

Performans Değerlendirme:

- Performans değerlendirme, öğrencilerin, öğrenme türleri gibi bireysel özellikleri dikkate alınarak, bunları eyleme dönüştürmelerini sağlayacak durum ve ödevler olarak tanımlanabilir.
- Performans değerlendirme, öğrencinin günlük yaşamındaki problemleri nasıl çözeceğini ve problem çözmek için sahip olduğu bilgi ve becerileri nasıl kullanacağını göstermesini ister.
- Performans değerlendirme süreç içine yayılmıştır, zamana bağlı değildir.
- Gözlenebilen bir performans veya somut bir ürünle sonuçlanmaktadır.
- Performans değerlendirmeyeyle öğrenciler, sınav saatleriyle sınırlandırılmaksızın geniş bir zaman diliminde çalışma ve tekrar yapma, oluşturulan ölçütlere göre yeterli derecelerini ortaya koyma olanaklarına sahip olurlar.
- Performans değerlendirme, öğrencinin yeni bilgiyi yapılandırmasını gerektirir.

- Performans ödevlerinde, tek bir cevap yoktur. Ödevi tamamlamak için değişik yollar bulunmaktadır. Bu nedenle iyi tanımlanmış bir ölçütle değerlendirmelidir.
- Başarılı bir değerlendirme yapmak için her bir performans ödevi bir dereceleme ölçeği (rubric) ile eşleştirilmelidir.
- Öğrenciler performans ödeviyle rubricin bir örneğini alırlar. Böylece değerlendirme sürecinde, öğrenciler kendilerinden ne beklendiğini bilerek çalışmalarını ona göre yönlendirirler.
- Dereceli puanlama anahtarı, öğrencinin başarısı için bir yol haritasına dönüşür.

Kavram Haritaları: Bilgiyi organize etmek ve sunmak için yapılmış grafiksel araçlardır. Bu araçlar daire ya da bir çeşit kutu içine yazılmış olan kavramları içerir. Kavram haritalarında iki kavram arasındaki ilişki, üzerine ilişkiyi belirleyen ifadelerin yazıldığı doğrularla gösterilir. İlişkiyi belirleyen bağlantı ifadeleri ile iki kavram tamamlanarak anlamlı bir cümle oluşturur.

Kavram haritaları;

1. Bir konunun öğretiminde
2. Öğrenmeyi kolaylaştırmada
3. Öğrenme sürecini kontrol etmek ve kavram yanlışlarını ortaya çıkarmada
4. Değerlendirme yapma amaçlı kullanılabilir.

Tutum Ölçekleri: Tutum, bireylerin belli bir kişiyi, grubu, kurumu veya bir düşünceyi kabul ya da reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluşluk hali veya eğilimdir.

Tutumların ölçülmesinde gözlem, soru listeleri, tamamlanmamış cümleler ve hikâyeler anlatma gibi çeşitli yöntemler ile yanlış seçme tekniği, içerik analizi gibi çeşitli teknikler de kullanılmaktadır.

Tutum ölçekleri, tutum ölçme yöntemleri içerisinde en önde gelen ve yaygın olarak kullanılanıdır. Tutum ölçeklerinden en çok kullanılan yöntem de Likert ölçeğidir. Likert tipi ölçeklerle, ölçülmek istenen tutumla ilgili çok sayıda olumlu ve olumsuz ifade yazılır. Bu ifadeler için, “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” biçiminde tepkide bulunulur. Böylece her cevaplayıcı, ölçekteki her ifadenin kapsadığı tutum objesine katılma / katılmama derecesini bildirmiş olur.

Kısa Cevaplı Maddeler: Bir kelime, bir sembol ya da en çok birkaç kelime ile cevaplanabilen madde türüne denir. Bu tür maddeler bilgi basamağını ölçmek için uygundur. Öğrenci sorunun cevabını kendisi yazar. Kısa cevaplı maddeler iki türdür. Birisi soru cümlesi, diğeri eksik cümle tipindedir.

Çoktan Seçmeli Testler: Çoktan seçmeli bir madde, kök ve seçeneklerden oluşur. Kök, kazanımın ifade edildiği veya sorunun sorulduğu kısımdır. Seçenekler de öğrencinin önüne konulan muhtemel cevaplardır. Öğrenciye yöneltilen sorunun cevabı genellikle üç ya da dört başka cevapla birlikte verilir. Öğrenciden istenen, doğru cevabı, verilenler arasından seçip işaretlemesidir. Bu maddeleri, öğrencilerin yaratıcılığını ve yazma becerilerini ölçmek amacıyla kullanamayız. Daha çok bilgi, zihinsel beceriler ve yeteneklerin ölçülmesinde kullanılırlar. Fiziksel beceriler ve yeteneklerin ölçülmesinde kullanılmazlar.

Eşleştirmeli Maddeler: İki grup halinde verilen ve birbirleriyle ilgili olan bilgi öğelerinin, belli bir açıklamaya göre eşleştirilmesini gerektirir. Kim?, ne?, nerede? gibi soruların cevabını oluşturan olgusal bilgilerin ölçülmesinde daha kullanışlıdır.

Uzun Cevaplı Maddeler: Bu tip maddelerde, öğrencilere bir ya da birkaç soru verilip bunlara belli bir sürede yazılı cevap vermesi istenir.

Bu Maddelerin Yazılmasında Dikkat Edilecek Bazı Esaslar:

1. Her madde değişik yorumlara açık olmayacak biçimde açık ve anlaşılır bir dille yazılmalıdır.
2. Maddelerin başında, cevaplama işlemine ilişkin hususları açıklayan bir açıklama bölümü belirtilmelidir.
3. Maddeler ders kitaplarından ve diğer okuma kaynaklarından aynen alınmamalıdır.
4. Maddeler birbirinden bağımsız olarak cevaplandırılmalıdır. (MEB, 2005:111-121).

1.7. Problem

Sosyal Bilgiler adı altında birleştirilen Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi konularının ayrı ayrı ele alınması birçok eleştiriye neden olmuş, bu eleştiriler sonucunda da Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri Sosyal Bilgiler adı altında birleştirilmiştir (Gökkaya, 2003:9-10). Ancak 1968–1969 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970–1971 öğretim yılında da deneme niteliğinde ortaokullara giren Sosyal Bilgiler dersinin niteliğinin, ilk zamanlar tam olarak kavranamadığı durumlar olmuş ve değişik anlayışlar oluşmuştur. Sosyal Bilgiler dersi okullarımızda okutulmaya başlandığı zamanlarda dersin niteliği hakkında bazı yanlış anlayışlar ortaya çıkmıştır. Bunlar;

- Sosyal Bilgiler vatandaşlık bilgileridir.
- İnsan topluluklarının organizasyonuna ait bilgilerdir.
- Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya ve vatandaşlık bilgilerinin oluşumuyla meydana getirilen bir derstir ki bu en yaygın olarak kabul edilen bir görüştür. (Dönmez, 2003:39). Bunların dışında Sosyal Bilgiler, öğretmenin merkezde yer aldığı, öğrencinin ise pasif bir dinleyici olduğu ve ezber yaptığı bir ders olarakta görülmüştür.

Binlerce yıllık eğitim tarihi boyunca öğrenme hep öğretmenin sıkı kontrolünde yapılmaya çalışılmıştır. Öğretmen-öğrenci-bilgi üçgeninde, öğretmen

daima bilgiyi aktaran rolünde işlev görmüş, öğrencide daima bilgiyi alan durumunda olmuştur. Öğrencinin bilgiyi inşa etmede birincil durumda olması gerçeği aslında uzun süredir benimsenmiş olsa da, öğretmenin bu inşa sürecine yardım eden rolü hep ikinci plana itilmiştir (Akpınar, 1999:31). Millî Eğitim Şûrası ve benzeri platformlarda ise sıklıkla, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmiştir. Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir. Bu nedenle program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.

2004–2005 Öğretim yılından itibaren yeni bir anlayış çerçevesinde hazırlanan ve uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Programı'nın temel yaklaşımı şu şekilde belirlenmiştir:

- Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.
- Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak, öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
- Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir.
- Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
- Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem

verir.

- Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
- Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
- Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
- Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
- Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
- Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar (MEB, 2005:50-51).

Bu yaklaşımların gerçekleşebilmesi için, Sosyal Bilgiler dersinin, bilgiyi yaşamda etkin kılmaya, bireyin kendi yaşam tecrübelerini anlamlandırarak programın vizyonu doğrultusunda geliştirilmesini sağlamaya, problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirmeye yönelik bir yaklaşımla yapılandırılması gerekmektedir. Dolayısıyla, dersler, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak destekleyebilen, bireyi merkeze alan, bilgi ve deneyimleri dengeleyebilecek şekilde etkinlik merkezli olarak düzenlenmektedir.

Derslerde konular işlenirken, öğrencilerin içinde yaşadığı sosyal çevre ve kültürle ilişkilendirme yapılmaya çalışılması büyük önem taşımaktadır. Bilgi, öğrencilerin yaşamlarından kopuk, herhangi bir bağlam içerisine yerleştirilmemiş soyut ifadeler olarak sunulmamalıdır. Öğrencilerin, derslerde işlediği konuları kendi hayatlarına taşıyabilmeleri ve öğrenmeyi öğrenmeleri için yaparak-yaşayarak öğrenme etkinliklerine ve bilgiyi anlamlı içeriklerde sunmaya özen gösterilmelidir. Konular okunurken, yalnızca belirli konularda geçen bilgilerin öğretilmesi değil, öğrencilerin programın amaçları doğrultusunda bir takım becerileri de kazanmalarına çalışılması gerekmektedir (Titiz, 2005:98-99).

Acaba öğretmenler yeni hazırlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nı nasıl değerlendirmektedirler? Araştırmamızın ana sorunu bu doğrultu da, altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının uygulanması konusunda ilköğretimlerimizin mevcut durumunun belirlenmesi ve programın öğretim sürecinde karşılaşılan başlıca sorunların ortaya konulması şeklinde ifade edilebilir.

1.8. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı, 2005–2006 Öğretim yılında uygulanmaya başlanan, İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın öğretim sürecindeki mevcut durumunu ve karşılaşılan güçlükleri, öğretmen görüşleriyle ortaya koymak ve çözüm önerileri sunmaktır.

Bu araştırma da Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın öğretim sürecindeki mevcut durumu ve karşılaşılan güçlüklerin neler olduğu, programın uygulama basamağındaki önemli bir ayağı olan, öğretmen görüşlerine göre ortaya konmaya çalışılacaktır. Araştırma da elde edilen bulguların, programın mevcut durumunun ve uygulamadaki aksaklıkların belirlenmesine ve niteliğinin değiştirilmesine yönelik öneriler getirmesi açısından katkı sağlayacağı umulmaktadır. Araştırmanın yukarıda üzerinde durulan temel amacı çerçevesinde, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

A. Öğretmenlerin;

- 1) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın içeriğine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 3) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın öğretim sürecinde kullanılan araç-gereç, materyal ve öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

- 4) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın işlenişine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 5) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda değerlendirmeye ilişkin görüşleri nelerdir?

B. Cinsiyetlerine, görev yaptıkları yerleşim yerlerine ve hizmet sürelerine göre öğretmenlerin;

- 1) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın içeriğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 3) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın öğretim sürecinde kullanılan araç-gereç, materyal ve öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 4) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın işlenişine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 5) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda değerlendirmeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

C. Öğretmenlerin;

- 1) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi'nde karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için yapılması gerekenler konusundaki görüşleri nelerdir?
- 3) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndan çıkarılması veya eklenmesi gereken konular hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 4) Katıldıkları hizmet içi eğitim kurslarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 5) Hangi basit araç-gereç ve materyalleri hazırlayarak derslerde kullandıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 6) Okullarında bulunulmasını istedikleri araç-gereçlere ilişkin görüşleri nelerdir?

1.9. Varsayımlar

1. Elde edilen verilerin geçerlilik ve güvenilirlik derecesinin yüksek olduğu varsayılmıştır. Çünkü;
 - a) Anket istekli öğretmenlere uygulanmıştır.
 - b) Araştırmaya katılan okullar bunu gönüllü olarak yapmışlardır.
2. Anket yoluyla toplanan verilerin, Altıncı Sınıf Sosyal Öğretim Programı'nın öğretim sürecindeki mevcut durumu ve karşılaşılan sorunları ortaya koyacak nitelikte olduğu,
3. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın öğretim sürecinde karşılaşılan güçlükleri ortaya koymada, öğretmen görüşlerinin önemli olduğu,
4. Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği,
5. Uygulama sonunda anketin güvenilirliğinin istatistiksel yollarla da saptanacağı,
6. Ankete katılanların samimi cevap verdikleri, varsayılmıştır.

1.10. Sınırlamalar

Bu araştırma:

1. İlköğretim kurumlarındaki Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımlar, içerik, işleniş, öğretim süreçleri (araç-gereçler...) ve değerlendirme boyutunun araştırılması ile,
2. Araştırmaya katılacak, okul ve öğretmen bilgilerinin gizli tutulması ile,
3. Ankara ilinden seçilen onsekiz ilçe ile,
4. Örnekleme alınan öğretmen görüşleri ile,
5. Ankette yer alan, öğretmenler için hazırlanmış anket sorular ile,
6. 2005–2006 öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.11. Terimlerin ve Kısaltmaların Tanımlanması

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimleri ve Vatandaşlık Bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005:46).

Öğretim programı: Bir dersle ilgili öğrenme-öğretme sürecinde nelerin niçin ve nasıl yer alacağını gösteren bir kılavuz, başka bir deyişle bu nitelikte bir proje planıdır (Özçelik, 1998:4)

Eğitim programı: Bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetlerdir (Varış, 1997:14).

Öğretim Süreci: Bir öğretim programı için tanınan zaman diliminde içeriğin öğretilmesi yapılan her türlü etkinliği ifade eder.

SPSS: Sosyal Bilgiler İçin İstatistik Paket Programı (Statistical Package for the Social Sciences)

II. BÖLÜM

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Aktan, (2003) tarafından, “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6 ve 7) Ünitelerine İlişkin Branş Öğretmenleri ve Müfettiş Görüşleri” adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada, öğretmen ve müfettiş görüşleri çerçevesinde, ilköğretim sosyal bilgiler dersi 6. ve 7. sınıf ünitelerinin hedef, içerik ve kazanımlar yönünden incelenmesi yapılmıştır.

Aydiner (1995) tarafından, “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri” adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma da, ilköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının geliştirme ilke ve tekniklerine uygunluğu, programa ilişkin görüşlerin ve uygulama da karşılaşılan güçlüklerin neler olduğu, programın yeniden düzenlenmesi ve geliştirilmesinde, öğretmen ve müfettiş görüşlerinin neler olduğu araştırılmıştır.

Aynacı (2001) tarafından, “Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Uzman, Müfettiş ve Öğretmen Görüşü” adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma da, sosyal bilgiler programının öğretmen, müfettiş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda genel değerlendirilmesinin yapılmasına çalışılmış ve eksiklerin neler olduğu araştırılmıştır.

Çelenk ve başk. (2000) tarafından, “İlköğretim Programları ve Gelişmeler Program Geliştirme İlke ve Teknikleri Açısından Değerlendirilmesi” adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma da cumhuriyet öncesinden başlanarak 1998 yılına kadar ilköğretim programları incelenmiştir.

Çelikcan (2005) tarafından, “Görsel Materyallerin 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Ünitelerinde Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada, görsel materyallerin Sosyal Bilgiler 6. ve 7.

sınıf tarih ünitelerinde kullanılması durumları ölçülerek, genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Doğrükök (2004) tarafından, “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi” adlı bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırma da 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan bazı kavramların kazandırılma düzeyi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Erden (tarihsiz) tarafından “Sosyal Bilgiler Öğretimi” adlı araştırmada sosyal bilgiler öğretiminin tarihçesi, uygulanmakta olan sosyal bilgiler programının temel özellikleri, sosyal bilimlerin sosyal bilgilere katkıları, Sosyal Bilgiler öğretiminin temel ilkelerini, Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrenme stratejilerinin rolünü, Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri araştırılmıştır.

Göçükoğlu (2005) tarafından, “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders Kitabı Kullanım Tekniklerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Başarısına Etkisi” adlı araştırma yapılmıştır. Bu araştırma da geleneksel yöntemlere nazaran farklı yöntemler kullanmanın öğrenci başarısına etkisi araştırılmıştır.

Kaya (2005) tarafından, “İlköğretim Okulu 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kavramlarının Öğretimi” adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma da İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler dersi kavramlarının, Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından nasıl verildiği, kavramların en iyi nasıl öğretileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Koçak (2002) tarafından “İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının niteliklerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, 1998 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’na göre hazırlanmış olan 2001–2002 öğretim yılında ilköğretim okullarında okutulan/kullanılan Sosyal Bilgiler ders kitaplarının niteliklerinin değerlendirilmesini yapmıştır.

Özcan (2002) tarafından, “İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programı Genel Amaçlarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada, İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı genel amaçlarının, öğrenciye kazandırılma durumu öğretmen görüşleri çerçevesinde araştırılmıştır.

Öztürk ve başk. (2005) tarafından “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller” adlı bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, Sosyal Bilgiler öğretimi ile edebiyat arasındaki ilişki açıklanmakta, edebi ürünlerin işe koşulmasında kullanılacak yöntem, strateji ve teknikler ele alınmakta ve son olarak da, Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılacak edebi türler ile yazılı materyallere yer verilmektedir.

Sönmez (1997) tarafından, “Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu” adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada, önce hedef ve davranışlar; bunlardan tutarlı olarak düzenlenmiş içerik; hedef ve davranışları kazandırmaya yönelik eğitim durumları; bunların ne derece de gerçekleştiği, yerindeliğini belirlemek ve sisteme dönüt sağlamak üzere düzenlenen sınav durumları aşamalı olarak verilmiş ve sosyal bilgiler öğretimi bu anlayışa göre düzenlenmiştir.

Sözer (1998) tarafından “Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi” adlı araştırma yapılmıştır. Bu çalışma da Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler kavramlarının kapsam ve nitelikleri, sosyal bilimler de programlar ve geliştirilmesi üzerinde durulmuş, ayrıca amaçların düzenlenmesi ile sosyal bilimler de ilkeler, yöntemler ve teknikler ele alınmıştır.

Şahin (2003) tarafından “Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler” adlı bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, sosyal bilgiler programının tarihçesi, içeriği, sosyal bilgiler ders kitaplarının niteliği, dil ve anlatımı gibi konularda yazılmış makalelere yer verilmiştir.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, ölçme araçları, verilerin toplanması ve analizi ile yararlanılan istatistiksel yöntem ve teknikler üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırmada örnekleme dâhil edilen Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine başvurulduğu için, araştırma modeli “betimsel araştırma” türüne girmektedir. Bu araştırmanın Türkçe literatürdeki karşılığı alan araştırmasıdır. Alan araştırması tekniğinde incelenmek istenen konu alanıyla ilgili değişkenler açıklanmaya, değişkenler arası ilişki ortaya konmaya, değişkenlerin dağılımları ile bu dağılımı belirleyen istatistikler ortaya konmaya çalışılır. Değişkenler bireylerin sosyal olgu denilen cinsiyeti, medeni hali, dini, sosyo-ekonomik statüsü, eğitim durumu, yaşı, gelir düzeyi, mesleği, yaşadığı coğrafi bölge gibi bağımsız değişkenlerle; bireyin düşünceleri, tavrı, tutumu ve ilgisi gibi psikolojik ve sosyo-psikolojik gibi bağımlı değişkenlerden oluşur. Alan araştırmaları farklı kriterlere dayanır. Kriter olarak konu alanı ele alındığında alan araştırması, okul araştırması, toplum araştırması, vak’a araştırması, değerlendirme araştırması adlarını alır. Eğitim ve öğretim sürecini oluşturan öğeleri içerin betimsel niteliği olan ve belli bir zaman kriteri içinde yapılan araştırmalara “okul araştırması” adı verilir. Okulların fiziksel yapısı ve öğretim programları da okul araştırması içinde incelenen ve değerlendirilen konulardır (Arseven, 2001:25).

3.2. Evren ve Örneklem

Ankara’da 2005–2006 Öğretim Yılı’nda uygulanmaya başlayan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın uygulandığı pilot okullarda görev yapan

Sosyal Bilgiler öğretmenleri araştırmanın evrenini oluşturmaktadırlar. Bu araştırmanın örnekleme, araştırma evreninin kendisidir. Araştırmaya katılacak okul sayısı yirmidir. Bu okullarda kırküş adet Sosyal Bilgiler öğretmeni bulunmaktadır. Araştırma evreninde Ankara'nın ilçelerinde yer alan pilot okullardaki sosyal bilgiler öğretmenleri verilerin elde edilmesinde işe koşulmuşlardır. Örnekleme alınan okullar ve öğretmenler Tablo 3.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Pilot Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımları (MEB:2006)

İli	İlçesi	Okulun Adı	Öğretmen Sayısı
Ankara	Ayaş	Bünyamin İ.O	1
Ankara	Bala	Tınaztepe İ.Ö.O.	1
Ankara	Haymana	12 Eylül İ.Ö.O.	1
Ankara	Gölbaşı	Baldudak İ.Ö.O.	2
Ankara	Altındağ	Atıf Bey İ.Ö.O.	3
Ankara	Kızılcahamam	Çağatay İ.Ö.O.	1
Ankara	Yenimahalle	Emin Sağlamer	2
Ankara	Yenimahalle	Kent Koop İ.Ö.O.	4
Ankara	Çankaya	Namık Kemal İ.Ö.O.	4
Ankara	Çankaya	Turhan Feyzioğlu İ.Ö.O.	4
Ankara	Keçiören	H.Mustafa Tarman İ.Ö.O.	7
Ankara	Etimesgut	Şeyh Şamil İ.Ö.O.	1
Ankara	Sincan	Cumhuriyet İ.Ö.O.	4
Ankara	Beypazarı	Namık Kemal İ.Ö.O.	1
Ankara	Kazan	İbrahim Bitik İ.Ö.O.	1
Ankara	Mamak	Çiğiltepe İ.Ö.O.	1
Ankara	Çubuk	Sabiha Şaşmaz İ.Ö.O.	1
Ankara	Elmadağ	Kayadibi İ.Ö.O.	1
Ankara	Kalecik	Ahiler İ.Ö.O (Kalecik)	1
Ankara	Ş.Koçhisar	YİBO	2
		TOPLAM	43

Örnekleme oluşturan okullar ile anket uygulanacak öğretmen sayıları Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yardım alınarak tespit edilmiştir. Ancak araştırma

sırasında yukarıdaki bilgilerden bazılarında yanlışlıklar olduğu görülmüştür. Aşağıdaki tabloda örnekleme katılan ve anket uygulanan öğretmenlerin okullara göre dağılımları ve okul bilgileri verilmektedir (Tablo 3.2.).

Tablo 3.2. Örnekleme Katılan Öğretmenlerin Okullara Göre Dağılımları

Okul İsimleri	N	%
1 Keçiören H.Mustafa Tarman İ.Ö.O	7	17,9
2 Çankaya Turhan Feyzioğlu İ.Ö.O	4	10,3
3 Yenimahalle Kent-Koop İ.Ö.O	3	7,7
4 Çankaya Namık Kemal İ.Ö.O	3	7,7
5 Sincan Cumhuriyet İ.Ö.O	3	7,7
6 Ş.Koçhisar YİBO	2	5,1
7 Gölbaşı Balbudak İ.Ö.O	2	5,1
8 Altındağ Atıf Bey İ.Ö.O	2	5,1
9 Yenimahalle Emin Sağlamer İ.Ö.O	2	5,1
10 Etimesgut Şeyh Şamil İ.Ö.O	1	2,6
11 Beypazarı Namık Kemal İ.Ö.O	1	2,6
12 Kazan İbrahim Bitik İ.Ö.O	1	2,6
13 Mamak Çiğiltepe İ.Ö.O	1	2,6
14 Çubuk Sabiha Şaşmaz İ.Ö.O	1	2,6
15 Elmadağ Atatürk İ.Ö.O	1	2,6
16 Kalecik Ahiler İ.Ö.O	1	2,6
17 Ayaş Bünyamin İ.Ö.O	1	2,6
18 Bala Tınaztepe İ.Ö.O	1	2,6
19 Haymana 12 Eylül İ.Ö.O	1	2,6
20 Kızılcahamam Çağatay İ.Ö.O	1	2,6
Toplam	39	100

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre Ankara'daki toplam 20 pilot okulda 43 Sosyal Bilgiler öğretmeni görev yapmaktadır (Tablo 3.2.). Bu okullardan Çankaya Namık Kemal İ.Ö.Okulunda İl Milli Eğitim Müdürlüğü bilgilerine göre 4 Sosyal Bilgiler öğretmeni bulunmaktadır. Ancak bu okulda 3 öğretmen görev yapmaktadır. Altındağ Atıf Bey İ.Ö.O 3 Sosyal Bilgiler öğretmeni görünürken bu okulda 2 Sosyal Bilgiler öğretmeni görev yapmaktadır.

Bunların dışında Yenimahalle Kent Koop. İ.Ö.O ve Sincan Cumhuriyet İ.Ö.O görev yapan birer Sosyal Bilgiler öğretmeni 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersine girmedikleri için anket 43 öğretmen yerine 39 Sosyal Bilgiler dersi öğretmeni üzerinde uygulanmıştır.

Bunların dışında Elmadağ İlçesi'nde pilot okul Kayadibi İ.Ö.O olarak gözüktürken, bu okulun ilçe merkezinde Atatürk İ.Ö.O'na taşınması sonucu pilot okul Atatürk İ.Ö.O yapılmıştır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Veri toplama aracı olarak anket formları kullanılacaktır. Kalem-kağıt yoluyla objenin, bireyin ya da grubun kendisi hakkında bilgi vermesi şekli olan anket alan araştırmalarında çok kullanılan bir yöntemdir (Kaplan, 1998:138).

Veri toplama aracı olarak hazırlanan anket, uzmanlar yardımıyla hazırlanacak; yine uzmanların tetkikinden geçirilecektir. Ankette 75 civarında soru, sorularda kişisel bilgiler, Altıncı Sınıf Sosyal Bilgileri Öğretim Programı'nın kazanımları, içeriği, işlenişi, kullanılan araç-gereç, materyaller ve yöntemleri ile değerlendirmeye ilişkin sorulara yer verilecektir.

3.4. Çözümleme Yöntemleri

İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nın öğretim sürecindeki mevcut durumu ve karşılaşılan sorunları öğretmen görüşlerine göre ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırma, istatistiksel model, genellikle, ortalamalar için denence testi, basit korelasyon, varyans analizi, çoklu regresyon ve çoklu korelasyon tekniklerine dayanmaktadır.

Bilgiler kartlara geçirilecek ve istatistiksel çözümler, bilgisayar merkezinde bulunan hazır SPSS paket programlardan yararlanılarak gerçekleştirilecektir.

1. Frekans dağılımları,
 - a. Okul ve sınıf mevcutları,
 - b. Çalışmaya katılacak öğretmenler, bayan, erkek ve tecrübeye göre,
2. Basit korelasyon işlemleri,
 - a. Bayan ve erkek öğretmen algılamaları arasında korelasyon,
 - b. Öğretmen algılamaları arasındaki korelasyon,
3. Varyans analizi,
 - a. Güvenirlikle ilgili,
 - b. Öğretmenler arasında fark olup olmadığını ortaya koymak için,
4. Çoklu korelasyon ve çoklu regresyon,
 - a. Dersteki başarı ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerlendirmeleri arasında çoklu korelasyon ve net korelasyon değerleri saptanması,
 - b. Akademik başarı bağımlı değişken, herhangi bir özelliğin branş öğretmeni tarafından yapılmış algılaması da bağımsız değişken olarak alındığında, net regresyon değerlerinin saptanması.

Yorum yapılırken önce, bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenlerin arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılacak, anlamlı bir ilişki bulunamamışsa, durumun kısaca açıklaması yapılacaktır. Ancak bağımsız değişkenler ve bağımlı değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin bulunması durumunda, durumu gösteren tablolar hazırlanarak daha ayrıntılı açıklamalar yapılacaktır.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde örnekleme katılan Ankara ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanan anketlerden elde edilen bulgular tablolaştırılmıştır. Daha sonra bu tablolar değerlendirilmiş ve gerekli yorumlar yapılmaya çalışılmıştır.

Tablolarda geçen “N” denek sayısını; “%” yüzde oranını; “sd” serbestlik derecesini (degree of free); “p” farkın anlamlılık düzeyini (significance); “F” varyans değerini (analysis of free); “X” aritmetik ortalamayı (mean); “S” standart kaymayı (standart deviation); “ANOVA” Fark Testini; “t” iki bağımsız değişkeni ifade etmektedir.

4.1. ÖRNEKLEME KATILAN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Bu bölümde, örnekleme katılan öğretmenlerin kişisel bilgilerini içeren sorulara verdikleri cevaplar, frekans ve yüzdelik istatistiksel teknikler kullanılarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 4.1. Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet		N	%
1	Bayan	20	51,3
2	Erkek	19	48,7
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %51,3 (20)’ü bayan, %48,7 (19)’si erkek öğretmenlerdir. Ankete katılan öğretmenlerin araştırmaya katılım oranları birbirine yakındır.

Tablo 4.2. Görev Yapılan Yerleşim Yeri Türüne Göre Dağılım

Yerleşim Yeri		N	%
1	İl Merkezi	25	64,1
2	İlçe Merkezi	14	35,9
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %64,1(25)'i il merkezinde görev yapmakta, %35,9(14)'u ilçe merkezinde görev yapmaktadır. Araştırmaya katılanların çoğunluğu il merkezinde görev yapmaktadır. Bu durum pilot okulların çoğunluğunun il merkezlerinde yer almasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4.3. Öğrenim Durumuna Göre Dağılım

Öğrenim Durumu		N	%
1	Eğitim Enstitüsü	15	38,5
4	Lisansüstü	9	23,1
3	Eğitim Fakültesi	7	17,9
2	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	12,8
5	D.T.C.F	3	7,7
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %38,5 (15)'i Eğitim Enstitüleri'nden, %23,1(9)'i Lisansüstü, %17,9 (7)'u Eğitim Fakülteleri'nden, %12,8 (5)'i Fen Edebiyat Fakülteleri'nden ve %7,7 (3)'si D.T.C Fakülteleri'nden mezun olmuştur. Araştırmaya katılanların çoğunluğunu Eğitim Enstitüsü mezunları oluşturmaktadır.

Tablo 4.4. Kıdeme Göre Dağılım

Kıdem		N	%
1	6-10 Yıl	14	35,9
2	20 Yıldan Fazla	14	35,9
3	1-5 Yıl	7	17,9
4	11-15 Yıl	4	10,3
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %35,9 (14)'ü 6-10 yıl ve 20 yıldan fazla kıdeme, %17,9 (7)'u 1-5 yıl arası kıdeme, %10,3 (4)'ü 11-15 yıl arası kıdeme sahiptir. Bu bulgulara göre araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğunu 6-10 yıl arası ve 20 yıldan fazla kıdeme sahip öğretmenler oluşturmaktadır.

Tablo 4.5. Yeni Uygulanmaya Başlanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile İlgili Herhangi Bir Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Dağılım

Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumu		N	%
1	Evet	37	94,9
2	Hayır	2	5,1
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %94,9 (37)'u hizmet içi eğitim kursuna katılmış, %5,1 (2)'i hizmet içi eğitim kursuna katılmamış öğretmenlerdir. Bu bulgulara göre araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yarısından fazlası hizmet içi eğitim kurslarına katılmıştır.

Tablo 4.6. Kurs İsimlerine Göre Dağılım

Kurs İsimleri		N	%
1	ODTÜ Semineri (Sosyal Bilgiler Hizmetiçi Eğitim Kursu)	37	97,4
2	Cevapsız	2	2,6
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %97,4 (37)'i ODTÜ'de yapılan Sosyal Bilgiler hizmet içi eğitim kursuna katılmıştır. İki kişi bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4.7. Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Dönük Basılmış Yayın Okuma Durumuna Göre Dağılım

Yayın Okuma	N	%
-------------	---	---

1	Evet	32	82,1
2	Hayır	4	10,3
3	Cevapsız	3	7,7
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %82,1 (32)'i yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'na dönük basılmış yayın okuduğunu ifade etmiş, 4 öğretmen herhangi bir yayın okumadığını ifade etmiştir. 3 öğretmen bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 4.8. Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Dönük Okunan Yayın Adına Göre Dağılım

Yayın İsmi		N	%
1	Taslak Müfredat	24	61,5
2	İnternette Edinilen Bilgiler	1	2,6
3	Öğretmen Yardımcı Kitabı	1	2,6
4	Aktif Öğrenme Kitabı (Kudret EREN)	1	2,6
5	Özel Bir Yayınevine Ait Kitap	1	2,6
6	Cevapsız	11	28,2
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %61,5 (24)'i yeni sosyal bilgiler öğretim programına dönük olarak taslak müfredatı okuduklarını, 1'er öğretmen olmak üzere internette edinilen bilgileri, Öğretmen Yardımcı Kitabı, Aktif Öğrenme ve özel bir yayınevine ait kitabı okuduklarını ifade etmişlerdir. 11 öğretmen bu soruya cevap vermemiştir.

4.2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIMLARI, İÇERİĞİ, İŞLENİŞİ, KULLANILAN ARAÇ-GEREÇ, MATERYAL VE YÖNTEMLER İLE DEĞERLENDİRME SÜRECİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımlarına ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular (Tablo 4.9).

Tablo 4.9. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımlarına İlişkin İfadelere Göre Dağılım

İFADELER	Tamamen Katlıyorum		Katlıyorum		Kısmen Katlıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
Toplumsal ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlanmıştır	8	20,5	17	43,6	13	33,3	1	2,6	0	0
Kazanımlar öğrenci seviyesine uygundur	4	10,3	19	48,7	13	33,3	3	7,7	0	0
Sosyal Bilgiler öğrenmenin önemini kavramayı sağlar	7	17,9	26	66,7	5	12,8	1	2,6	0	0
Nitelikli insan gücünün ülke ekonomisi için önemini kavramayı sağlar	8	20,5	24	61,5	6	15,4	1	2,6	0	0
Doğal ve beşeri kaynakları koruma alışkanlıklarına katkı sağlar	10	25,6	23	59,0	4	10,3	2	5,1	0	0
Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapmayı sağlar	8	20,5	19	48,7	10	25,6	2	5,1	0	0
Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri yorumlama becerilerine katkı sağlar	9	23,1	17	43,6	11	28,2	2	5,1	0	0
Ülkemizin kaynaklarının verimli kullanılması alışkanlığını geliştirir	10	25,6	15	38,5	12	30,8	2	5,1	0	0
Okulda ve günlük hayatta demokrasiyi uygulama becerilerini geliştirir	8	20,5	19	48,7	10	25,6	2	5,1	0	0
Yaratıcılığı ve çok yönlü düşünme yeteneğini geliştirici niteliktedir	12	30,8	15	38,5	10	25,6	2	5,1	0	0
Yakın çevreyi tanıma, anlama ve yararlanma becerilerini geliştirir	8	20,5	23	59,0	8	20,5	0	0	0	0
İnsanlar arası ilişkilerde milli, ahlaki ve insani değerleri benimsetir	8	20,5	19	48,7	10	25,6	2	5,1	0	0

Toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmayı sağlar	7	17,9	22	56,4	9	23,1	1	2,6	0	0
Bilginin yanında beceri ve değer kazandırmaya dönüktür	7	17,9	24	61,5	6	15,4	2	5,1	0	0
Öğrenilen bilgilerin günlük hayatta kullanılmasına katkı sağlar	5	12,8	21	53,8	12	30,8	1	2,6	0	0
Öğrencinin topluma verimli bir yurttaş olarak yetiştirilmesini sağlar	4	10,3	24	61,5	8	20,5	3	7,7	0	0
Harita okuma ve atlas kullanma becerisini geliştirir	9	23,1	17	43,6	11	28,2	2	5,1	0	0
Sorumluluk alma, eleştirel düşünme, karar verme, girişimcilik ve sosyal katılım becerilerini geliştirir	11	28,2	18	46,2	9	23,1	1	2,6	0	0

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının kazanımlarına ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular Tablo 4.9’da verilmiştir. Tablo incelendiğinde, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin altıncı sınıf sosyal bilgiler programı “Toplumun ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlanmıştır” ifadesine %20.5 oranında “Tamamen Katılıyorum”, %43.6 oranında “Katılıyorum”, %33.3 oranında “Kısmen Katılıyorum” ve %2.6 oranında “Katılmıyorum” şeklinde görüş verdikleri görülmektedir. Tıpkı bu soruda olduğu gibi, diğer sorulara da Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin %90’ından fazlası “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum” ve “Kısmen Katılıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin en fazla katılmadıkları ifadeler “Kazanımlar öğrenci seviyesine uygundur” ifadesi ile “Öğrencinin topluma verimli bir yurttaş olarak yetiştirilmesini sağlar” ifadeleridir. Bu ifadelere katılmayan öğretmenlerin yüzdelik oranlarının ise %7.7 olması dikkat çekicidir. Bir dikkat çekici olay ise, öğretmenlerin anketteki “Hiç Katılmıyorum” seçeneğini hiç işaretlememiş olmalarıdır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın içeriğine ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular (Tablo 4.10).

Tablo 4.10. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programının İçeriğine İlişkin İfadeler

İFADELER	Tamamen Katılıyor		Katılıyor		Kısmen Katılıyor		Katılmıyor		Hiç Katılmıyorum	
Programda hedeflenen değerlere içerikte ulaşılmıştır	1	2,6	22	56,4	12	30,8	4	10,3	0	0
Doğal ve beşeri olayları sebep-sonuç ilişkilerine göre ele almaktadır	7	17,9	20	51,3	11	28,2	1	2,6	0	0
Basitten karmaşığa, somuttan soyuta ve yakından uzağa doğru düzenlenmiştir	9	23,1	13	33,3	11	28,2	5	12,8	1	2,6
Farklı öğretim yöntem ve tekniklerine uygun olarak düzenlenmiştir	8	20,5	22	56,4	7	17,9	2	5,1	0	0
Öğrencileri sorgulamaya, tartışmaya ve araştırmaya yönlendirmektedir	14	35,9	19	48,7	5	12,8	1	2,6	0	0
Programda yer alan etkinlikler, belirlenen kazanımlar ile uyumaktadır	4	10,3	19	48,7	13	33,3	3	7,7	0	0
Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi konuları ağırlıklıdır	4	10,3	12	30,8	14	35,9	7	17,9	2	5,1
Etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekecek niteliktedir	7	17,9	15	38,5	13	33,3	4	10,3	0	0
Haritalardan yararlanma konularına yeterince yer vermektedir	7	17,9	15	38,5	14	35,9	3	7,7	0	0
Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmenin önemine vurgu yapar	6	15,4	20	51,3	11	28,2	2	5,1	0	0
Nitelikli insan gücünün ülke ekonomisi için önemini vurgular	9	23,1	20	51,3	9	23,1	1	2,6	0	0
Sosyal bilgiler disiplinin içeriği olan psikoloji, sosyoloji, hukuk, iktisat, tarih, coğrafya gibi disiplinlere uygun şekilde yer verilmiştir	6	15,4	14	35,9	16	41,0	3	7,7	0	0
Ülkemizin kaynaklarını verimli kullanmaya dikkat çeker	7	17,9	18	46,2	12	30,8	2	5,1	0	0
Vatandaşlık bilinci konusuna etkili biçimde vurgu yapar	7	17,9	19	48,7	10	25,6	3	7,7	0	0
Orta Asya Türk Tarihi konusuna yeterince yer vermektedir	10	25,6	17	43,6	9	23,1	1	2,6	2	5,1

Sosyal Bilgiler öğrenmenin önemine vurgu yapmaktadır	9	23,1	21	53,8	8	20,5	1	2,6	0	0
Tarih olaylarını sebep-sonuç ilişkisine göre ele almaktadır	5	12,8	16	41,0	15	38,5	3	7,7	0	0
Çevre korumayla ilgili gönüllü kuruluşlara özendirilmektedir	9	23,1	15	38,5	14	35,9	1	2,6	0	0
Yardımlaşma ve dayanışmanın önemini vurgulamaktadır	9	23,1	16	41,0	13	33,3	1	2,6	0	0
Program bu durumuyla yeterlidir	2	5,1	14	35,9	17	43,6	3	7,7	3	7,7

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının içeriğine ilişkin görüşlerine göre; örnekleme katılan öğretmenlerin %59.2'si programda “hedeflenen değerlere içerikte ulaşıldığını” belirtirken, %10.3'ü uygun bulmamaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 30.8'inin görüşü ise kısmen uygun olduğu yönündedir. Öğretmenlerin %69.2'i “Doğal ve beşeri olayları sebep-sonuç ilişkilerine göre ele almaktadır” ifadesine katıldıklarını belirtirken % 28.2'i kısmen katıldığını, %2,6'ı ise katılmadıklarını belirtmişlerdir. “Basitten karmaşığa, somuttan soyuta ve yakından uzağa doğru düzenlenmiştir” ifadesine, %56.4'ün katılırken, % 28.2'i kısmen katılmakta, %15.4'ü ise katılmamaktadır. “Öğrencileri sorgulamaya, tartışmaya ve araştırmaya yönlendirmektedir” ifadesini, öğretmenlerin %84.6'ı uygun bulurken, %12.8'i kısmen katılmakta, %2.6'ı ise, katılmamaktadır. “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi konuları ağırlıklıdır” ifadesini ise, %41.2'i uygun bulurken, % 35.9'u kısmen katılmakta, %23'ü ise uygun bulmamaktadır. Öğretmenlerin %56.4'ü “Etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekecek niteliktedir” ifadesini uygun bulurken, %33.3'u kısmen uygun bulduğunu, %10.3'ü ise uygun bulmadıklarını belirtmişlerdir. “Nitelikli insan gücünün ülke ekonomisi için önemini vurgular” ifadesini öğretmenlerin %73.4'ü uygun bulurken, %23.1'i kısmen uygun olduğunu, %2.6'ı ise uygun olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin program “Ülkemizin kaynaklarını verimli kullanmaya dikkat çeker” ifadesine %17.9 “tamamen katılıyorum” %46.2'i “katılıyorum”, %30.8'i “kısmen katılıyorum” ve %5.1'i “katılmıyorum” seçeneklerini işaretlemişlerdir. “Sosyal Bilgiler öğrenmenin önemine vurgu yapmaktadır” ifadesine öğretmenlerin %23,1'i tamamen katılıyorum, %53,8'i “katılıyorum” %20,5'i “kısmen katılıyorum”, seçeneğini

işaretlerken %2.6'ı “katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. “Program bu durumuyla yeterlidir” ifadesine ise, öğretmenlerin %5.1'i “tamamen katılıyorum” %35.9'u “katılıyorum”, %43.6'ı “kısmen katılıyorum”, %7.7'i “katılmıyorum”, %7.7'i ise “hiç katılmıyorum” seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu soruya cevap veren öğretmenlerin Programın içeriği konusundaki şikâyetleri ve istekleri Tablo 4.11'de verilmiştir. Buraya kadar ki verilen cevaplardan anlaşılmaktadır ki Sosyal Bilgiler öğretmenleri uygulanmakta olan yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndan genel olarak memnundurlar.

Tablo 4.11. Programda Eklenmesini veya Çıkarılmasını İstenilen Hususlara Göre Dağılım

İstekler	N
Kazanımlar ve etkinlikler değişmeli veya seviye uygun hale getirilmeli	2
Derli Toplu Kaynaklar hazırlanmalı	1
Harita bilgisi ve ölçek hesaplamaları ile ilgili konular üst sınıflarda tekrarlanmalı	1
6. sınıf konuları çocukların seviyelerine uygun hazırlanmamış	1
Konuların sıralamaları karışık(Basitten-zora, yakından-uzağa değil)	1
Konular soyut	1
İpek yolunda Türkler ünitesi yeniden yapılandırılmalı	1
Konular Dağınık	1
Konular fazla ve çok yoğun	1
Üniteler arasında ardışıklık yok	1

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda kullanılan araç-gereç, materyal ve yöntemlere ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular (Tablo 4.12, 4.13, 4.14, 4.15, 4.16, 4.17, 4.18, 4.19, 4.20, 4.21, 4.22, 4.23,).

Tablo 4.12. İhtiyaç Duyulan Araç-Gereç ve Kaynağa Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılım

Araç-Gereç ve Kaynak	N	%
1 Kısmen	19	48,7
2 Evet	13	33,3

3	Hayır	7	17,9
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %48,7 (19)'si ihtiyaç duyduğu araç-gereç ve kaynaklara Sosyal Bilgiler dersinde kısmen ulaşabildiğini, %33,3 (13)'ü ulaşabildiğini ve %17,9 (7)'u ulaşamadığını belirtmiştir.

Tablo 4.13. Kullanım Sıklıklarına Göre Araçların Dağılımı

Araçlar	I. Öncelik		II. Öncelik		III. Öncelik		IV. Öncelik		V. Öncelik	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Haritalar	17	43,56	8	20,48	3	7,68	-		-	-
Projeksiyon Makinesi	8	20,48	6	15,36	7	17,92	3	7,68	-	-
Tepegöz	6	15,36	7	17,92	6	15,36	1	2,56	1	2,56
Bilgisayar	4	10,24	6	15,36	7	17,92	2	5,12	-	
TV-Video	3	7,68	2	5,12	3	7,68	3	7,68	3	7,68
Slayt Makinesi	-	-	-	-	2	5,12	1	2,56	2	5,12
Hepsini	1	2,56	-	-	-	-	-	-	-	-
Hiçbirini	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	39	100	29	74,24	28	71,68	10	25,60	6	15,36

Etkili bir Sosyal Bilgiler Öğretimi için, mümkün olduğu kadar fazla duyu organına hitap edecek öğretim ortamları oluşturulmaya çalışılmalıdır. Öğretmen görüşlerine göre, sosyal bilgiler derslerinde kullanılan araç-gereçler Tablo 4.13'de verilmiştir. Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde en fazla kullandıkları araç haritalardır. Bunu projeksiyon makinesi ve tepegöz takip etmektedir. En az kullanılan araç slayt makinesidir.

Tablo 4.14. Okulda Bulunması İstenen Araç-Gereçlere Göre Dağılım

Okulda Bulunması İstenen Araç-Gereçler	N	%
--	---	---

1	Yeterli Sayıda (Projeksiyon, Bilgisayar vb.) Araç ve Gereç	14	35,9
2	Sosyal Bilgiler Dersi İçin Ayrı Bir Teknoloji Sınıfı	10	25,6
3	Konularla İlgili Belgesel ve Eğitim CD'leri	2	5,1
4	Cevapsız	13	33,3
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde en fazla bulunmasını istedikleri araç-gereç yeterli sayıda projeksiyon, bilgisayar ve benzeridir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersi için teknoloji sınıfı ve konularla ilgili belgesel ve eğitim CD'leri istenmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunun çağın gereklerine göre araç-gereç istemeleri ise sevindiricidir.

Tablo 4.15. Olmayan Araç-Gereç ve Materyalleri Yapıp Kullanma Durumuna Göre Dağılım

Araç, Gereç ve Kaynak		N	%
1	Evet	22	56,4
2	Hayır	17	43,6
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yarısında fazlası (%56,4) derslerde okullarda bulunmayan araç-gereçleri kendileri yapıp kullanmaktadır. Derslerde okullarda bulunmayan araç-gereçleri yapıp kullanmayanların oranının (%43,6) yüksek olması da dikkat çekici bir durumdur.

Tablo 4.16. Yapılan Araç-Gereçlere Göre Dağılım

Yapılan Araç-Gereçler		N	%
1	Harita ve Afişler	10	25,6
2	Karton ve Kağıt Üzerine Yapıştırıcılar	3	7,7
3	Belgesel Filmler	3	7,7
4	Saydam Hazırlama	1	2,6
5	Çamur Tablet	1	2,6
6	Öğrenciler Kendisi Hazırlıyor	1	2,6
7	Çalışma Kağıtları	1	2,6

8	Cevapsız	19	48,7
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%25,6) derslerde harita ve afiş yapıp kullanmaktadır.

Tablo 4.17. Sosyal Bilgiler Kitabı Seçilirken Neye Dikkat Edilmelidir?

Araçlar	I. Öncelik		II. Öncelik		III. Öncelik	
	N	%	N	%	N	%
Öğrencinin Seviyesine Uygunluğuna	16	40,99	7	17,92	1	2,56
İçeriğin Bilimselliğine	9	23,04	6	15,36	5	12,80
Şekil, harita, grafik ve diyagramlarla desteklenmesine	8	20,48	5	12,80	7	17,92
Baskı kalitesine	6	15,36	6	15,36	5	12,80
Fiyatına	-	-	-	-	1	2,56
Toplam	39	100	24	61,44	19	48,64

Ders kitapları eğitim sürecinin vazgeçilmez en temel ve en sık kullanılan materyalleridir. Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler kitabı seçilirken neye dikkat edilmelidir sorusuna en önemli husus olarak öğrencilerin seviyelerine uygunluk olduğunu belirtmişlerdir. Bunu içeriğin bilimselliği ve şekil, harita, grafik ve diyagramlarla desteklenmesi takip etmektedir. En az dikkat edilen husus fiyatı olarak belirtilmiştir (Tablo 4.17).

Tablo 4.18 Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde En Sık Hangi Yöntemleri Kullanırsınız?

Araçlar	I. Öncelik		II. Öncelik		III. Öncelik	
	N	%	N	%	N	%
Soru-cevap yöntemi	13	33,33	6	15,36	3	7,68
Tartışma yöntemi	10	25,60	5	12,80	2	5,12
İşbirliğine dayalı öğretim yöntemi	7	17,92	4	10,24	4	10,24

Anlatım Yöntemi	4	10,24	3	7,68	5	12,80
Gösteri yöntemi	3	7,68	4	10,24	4	10,24
Problem çözme yöntemi	2	5,12	3	7,68	5	12,80
Gezi-gözlem yöntemi	-	-	4	10,24	2	5,12
Drama	-	-	2	5,12	3	7,68
Araştırma	-	-	1	2,56	2	5,12
Toplam	39	100	32	81,92	30	76,80

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde en sık kullandıkları yöntemlerin başında soru-cevap yöntemi gelmektedir. Bunu tartışma yöntemi ve işbirliğine dayalı öğretim yöntemi takip etmektedir. En az kullanılan araç ve yöntem araştırma yöntemidir. Burada anlatım yönteminin birinci yani ilk sırada yer almaması ise sevindiricidir. Bu durum bize öğretmenlerimizin program hakkında bilgi sahibi olduklarını ve programa uygun yöntemler izlediklerini göstermektedir.

Tablo 4.19. Sosyal Bilgiler Dersinde Gezi-Gözlem Yöntemini Sıkça Kullanırım

	N	%
1 Kısmen Katılıyorum	21	53,8
2 Katılıyorum	9	23,1
3 Katılmıyorum	7	17,9
4 Tamamen Katılıyorum	2	5,1
5 Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yarısından fazlası (%53,8) Sosyal Bilgiler dersinde gezi-gözlem yöntemini kullanma konusuna kısmen katılmakta, %23,1'i katılmakta, %17,9'u katılmamakta ve %5,1'i ise tamamen katılmaktadır. Hiç katılmıyorum diyen öğretmen yoktur.

Tablo 4.20. Programda Öğrencilerin İş Birliği Yaparak Öğrenmelerini Sağlayıcı Etkinliklere Yer Verilmiştir.

	N	%
2 Katılıyorum	22	56,4
3 Kısmen Katılıyorum	10	25,6
1 Tamamen Katılıyorum	7	17,9
4 Katılmıyorum	0	0
5 Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yarısından fazlası (%56,4) Sosyal Bilgiler programında öğrencilerin iş birliği yaparak öğrenmelerini sağlayıcı etkinlikleri yer verildiğine katılmakta, %25,6'sı kısmen katılmakta, %17,9'u katılmaktadır. ve %5,1'i ise tamamen katılmaktadır. Sosyal Bilgiler programında öğrencilerin iş birliği yaparak öğrenmelerini sağlayıcı etkinlikleri yer verildiğine katılmayan ve hiç katılmayan öğretmen yoktur. Buda gerçekten sevindirici bir durumdur.

Tablo 4.21. Programda Öğrencilerin Tartışarak Öğrenmelerini Sağlayıcı Etkinliklere Yer Verilmiştir.

	N	%
2 Katılıyorum	28	71,8
3 Kısmen Katılıyorum	9	23,1
1 Tamamen Katılıyorum	1	2,6
4 Katılmıyorum	1	2,6
5 Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%71,8) Sosyal Bilgiler Programı'nda öğrencilerin tartışarak öğrenmelerini sağlayıcı etkinlikleri yer verildiğine katılmakta, %23,1'i kısmen katılmakta, %2,6'sı tamamen katılmakta ve katılmamaktadır. Sosyal Bilgiler

Programı'nda öğrencilerin tartışarak öğrenmelerini sağlayıcı etkinlikleri yer verildiğine hiç katılmayan öğretmen yoktur.

Tablo 4.22. Programda Öğrencilerin Araştırma, İnceleme, Gözlem ve Deney Yapararak Öğrenmelerini Sağlayıcı Etkinliklere Yer Verilmiştir.

		N	%
2	Katılıyorum	27	69,2
3	Kısmen Katılıyorum	7	17,9
1	Tamamen Katılıyorum	4	10,3
4	Katılmıyorum	1	2,6
5	Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%69,2) Sosyal Bilgiler Programı'nda öğrencilerin araştırma, inceleme, gözlem ve deney yaparak öğrenmelerini sağlayıcı etkinlikleri yer verildiğine katılmakta, %17,9'u kısmen katılmakta, %10,3'ü tamamen katılmakta ve %2,6'sı katılmamaktadır. Sosyal Bilgiler Programı'nda öğrencilerin araştırma, inceleme, gözlem ve deney yaparak öğrenmelerini sağlayıcı etkinlikleri yer verildiğine hiç katılmayan öğretmen yoktur.

Tablo 4.23. Programda Öğrencilerin Drama Yöntemi İle Öğrenmelerini Sağlayıcı Etkinliklere Yer Verilmiştir.

		N	%
1	Katılıyorum	17	43,6
2	Kısmen Katılıyorum	13	33,3
3	Tamamen Katılıyorum	7	17,9
4	Katılmıyorum	2	5,1
5	Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%43,6) Sosyal Bilgiler Programı'nda öğrencilerin drama yöntemi ile öğrenmelerini

sağlayıcı etkinlikleri yer verildiğine katılmakta, %33,3'ü kısmen katılmakta, %17,9'u tamamen katılmakta ve %5,1'i katılmamaktadır. Sosyal Bilgiler Programı'nda öğrencilerin drama yöntemi ile öğrenmelerini sağlayıcı etkinlikleri yer verildiğine hiç katılmayan öğretmen yoktur.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın işlenişine ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular (Tablo 4.24, 4.25, 4.26, 4.27, 4.28, 4.29, 4.30, 4.31, 4.32, 4.33, 4.34,).

Tablo 4.24. Size Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İlköğretimde Nasıl Verilmelidir?

		N	%
1	Zorunlu Ders Olarak	38	97,4
2	Seçmeli Ders Olarak	1	2,6
	Toplam	39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sadece bir tanesi Sosyal Bilgiler dersinin seçmeli olarak verilmesi gerektiğini belirtmiştir. 38 öğretmen (%97,4) ise Sosyal Bilgiler dersinin zorunlu olarak verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bir Sosyal Bilgiler öğretmenin ise, sosyal bilgiler dersinin seçmeli olması gerektiğini yönünde görüş belirtmesi ise dikkat çekicidir.

Tablo 4.25. Dersler Geçmiş Programa Göre Daha Zevkli ve Öğretici İşlenmektedir.

		N	%
1	Tamamen Katılıyorum	17	43,6
2	Katılıyorum	17	43,6
3	Kısmen Katılıyorum	5	12,8
4	Katılmıyorum	1	2,6
5	Hiç Katılmıyorum	0	0
	Toplam	39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%87,2) Sosyal Bilgiler Programı'nın geçmiş programlara göre daha zevkli ve öğretici olduğuna tamamen katılmakta ve katılmakta, %12,8'i kısmen katılmakta, %2,6'sı katılmamaktadır. Sosyal Bilgiler Programı'nın geçmiş programlara göre daha zevkli ve öğretici olduğuna hiç katılmayan öğretmen yoktur. Buna göre öğretmenlerimizin %87,2'si yeni Sosyal Bilgiler Programı'nın daha iyi olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Tablo 4.26. Size Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İçin Haftada 3 Saatlik Ders Kredisi Yeterli Midir?

Ders Saati		N	%
1	Evet	5	12,8
2	Hayır	34	87,2
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%87,2) haftalık 3 saatlik ders kredisini yetersiz bulmaktadır. Ders kredisini yeterli bulanların oranı sadece %12,8'dir.

Tablo 4.27. Cevabınız "Hayır" İse Size Göre Haftada Kaç Saat Olmalıdır?

		N	%
1	4 Saat	23	59
2	5 Saat	13	33,3
3	6 Saat	2	5,1
4	Ders saati yeterli ama program ağır	1	2,6
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yarısından fazlası (%59) Sosyal Bilgiler dersinin haftalık 4 saat olmasını gerektiğini, %33,3'ü beş saat olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bir öğretmen ders saatini yeterli bulduğunu ancak programın ağır olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 4.28. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Öğretmekte Zorlandığınız Ünite Hangisidir?

	N	%
1 İpek Yolunda Türkler	15	38,5
2 Hiçbiri	10	25,6
3 Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	6	15,4
4 Yeryüzünde Yaşam	3	7,7
5 Elektronik Yüzyıl	2	5,1
6 Ülkemizin Kaynakları	2	5,1
7 Ülkemiz ve Dünya	1	2,6
Toplam	39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%38,5) Sosyal Bilgiler dersinde İpek Yolunda Türkler ünitesini öğretmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Hiçbir üniteyi öğretmekte zorlanmadıklarını belirten öğretmenlerin oranı %25,6'dır.

Tablo 4.29. Sosyal Bilgiler Öğrencileri Ezbere Yöneltilmenin Aksine Olayları Açıklama ve Sonuç Çıkarmaya Sevk Eder.

	N	%
1 Katılıyorum	25	64,1
2 Tamamen Katılıyorum	13	33,3
3 Katılmıyorum	1	2,6
4 Kısmen Katılıyorum	0	0
5 Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%64,1) Sosyal Bilgilerin öğrencileri ezbere yöneltilmenin aksine; olayları açıklama ve sonuç çıkarmaya sevk ettiğine katılmakta, %33,3'ü tamamen katılmakta, %2,6'sı katılmamaktadır. Sosyal Bilgilerin öğrencileri ezbere yöneltilmenin aksine; olayları açıklama ve sonuç çıkarmaya sevk ettiğine kısmen katılan ve hiç katılmayan öğretmen yoktur.

Tablo 4.30. Sosyal Bilgiler Dersinin Teknoloji Sınıfları ve Sosyal Bilgiler Dersliklerinde Yapılması Daha Etkili Olur.

		N	%
1	Tamamen Katılıyorum	32	82,1
2	Katılıyorum	6	15,3
3	Katılmıyorum	1	2,6
4	Kısmen Katılıyorum	0	0
5	Hiç Katılmıyorum	0	0
	Toplam	39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%82,1) Sosyal Bilgiler dersinin teknoloji sınıfları ve Sosyal Bilgiler dersliklerinde yapılması daha etkili olacağına tamamen katılmakta, %15,3'u katılmakta ve %2,6'sı katılmamaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin teknoloji sınıfları ve Sosyal Bilgiler dersliklerinde yapılması daha etkili olacağına kısmen katılan ve hiç katılmayan öğretmen yoktur.

Tablo 4.31. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Karşı İlgilerini Yeterli Buluyor Musunuz?

		N	%
1	Oldukça	26	66,7
2	Kısmen	12	30,7
3	Katılmıyorum	1	2,6
	Toplam	39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%66,7) öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı ilgisini oldukça iyi, %30,7'si kısmen iyi bulmaktadır. Bir öğretmen öğrencileri derse karşı ilgisiz bulmaktadır.

Tablo 4.32. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Ülke Şartları Göz Önüne Alınarak Oluşturulmuştur.

		N	%
2	Katılıyorum	22	56,4
3	Kısmen Katılıyorum	12	30,8
4	Katılmıyorum	3	7,7
1	Tamamen Katılıyorum	1	2,6
5	Hiç Katılmıyorum	1	2,6
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%56,4) Sosyal Bilgiler öğretim programının şartları göz önüne alınarak oluşturulduğuna katılmakta, %30,8'i kısmen katılmakta, %7,7'si katılmamakta ve %2,6'sı tamamen katılmakta ve hiç katılmamaktadır.

Tablo 4.33. Konular, Öğretmen Merkezli Anlayışa Göre Değil Öğrenci Merkezli Bir Anlayışa Göre İşlenmektedir.

		N	%
2	Katılıyorum	23	58.9
3	Tamamen Katılıyorum	9	23.2
1	Kısmen Katılıyorum	5	12.8
4	Katılmıyorum	2	5.1
5	Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%58.9) konuların, öğretmen merkezli anlayışa göre değil öğrenci merkezli bir anlayışa göre işlendiğine katılmakta, %23.2'si tamamen katılmakta, %12.8'i kısmen katılmakta ve %5.1'i katılmamaktadır. Konuların, öğretmen merkezli anlayışa göre değil öğrenci merkezli bir anlayışa göre işlendiğine hiç katılmayan öğretmen yoktur.

Tablo 4.34. Yeni Uygulanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Ne Gibi Sorunlarla Karşılaştınız?

Sorunlar	N	%
Kitaplar görsel ve baskı olarak yetersiz	2	2
Sınıflar kalabalık	10	11
Veliler program hakkında bilgisiz (Bilgilendirilmeli)	7	8
Ders Saati yetersiz	14	16
OKS sınav sistemine uygun değil	1	1
Araç gereç yetersizliği	6	7
Değerlendirme sorunları var	6	7
Ders için teknoloji sınıfı yok	6	7
Etkinlikler için zaman yetersiz	3	3
Etkinlikler sırasında çevreden ders yerine eğlence yapılıyor tepkisi	1	1
Etkinlikler ve kazanımların uyumsuzluğu	2	2
Fotokopi ve kırtasiye sıkıntısı	4	4
İdarecilerin programa uymaması	1	1
Kaynak sıkıntısı	8	9
Kazanımlar içerik bakımından yetersiz	1	1
Konular dağınık	2	2
Öğrenciler araştırma yapmaya isteksiz	5	6
Öğrencilerin kaynaklara ulaşımı zor	4	4
Öğrencilerin paylaşımdan ziyade bireyselliğe yatkın olması	1	1
Öğretmenler arasındaki iletişimsizlik	2	2
Sınıf düzeni	2	2
Velilerle olan iletişimsizlik	2	2

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programının uygulanmasında en çok karşılaştıkları sorunların başında, “Ders saatinin yetersiz olması”, “Sınıfların kalabalık olması” ve “Kaynak sıkıntısının yaşanması” gelmektedir. Öğretmenlerin karşılaştığı sorunların en azını ise, “OKS sınav sistemine uygun değil”, “Etkinlikler sırasında çevreden ders yerine eğlence yapılıyor tepkisi”, “İdarecilerin programa uymaması”, “Kazanımlar içerik

bakımından yetersiz” ve “Öğrencilerin paylaşımdan ziyade bireyselliğe yatkın olması” seçenekleri oluşturmaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın değerlendirme sürecine ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular (Tablo 4.35, 4.36, 4.37, 4.38, 4.39).

Tablo 4.35. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerlendirme Sürecinde, En Sık Hangi Araç ve Yöntemleri Kullanırsınız?

Değerlendirme Araçlar	N	%
Projeler	33	12
Performans Değerlendirme	29	11
Çoktan Seçmeli Testler	28	11
Sözlü Sunum	27	11
Öğrenci Ürün Dosyası	24	9
Kavram Haritaları	19	7
Öz Değerlendirme	18	7
Kısa Cevaplı Maddeler	18	7
Gözlem	17	7
Dereceli Puanlama Anahtarı	11	4
Uzun Cevaplı Maddeler	8	3
Görüşme (Mülâkat)	7	3
Akran Değerlendirme	7	3
Eşleştirmeli Maddeler	7	3
Tutum Ölçekleri	4	2

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın değerlendirme sürecinde, en sık kullandıkları araç ve yöntemlerin başında projeler gelmektedir. Bunu performans değerlendirme yöntemi ve çoktan seçmeli testler takip etmektedir. En az kullanılan yöntem tutum ölçekleri yöntemidir.

Tablo 4.36. Ölçme-Değerlendirme Çok Zaman Alıyor.

		N	%
2	Katılıyorum	19	48,7
1	Tamamen Katılıyorum	15	38,5
3	Kısmen Katılıyorum	4	10,3
4	Katılmıyorum	1	2,6
5	Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%48,7) Ölçme-değerlendirme çok zaman aldığına katılmakta, %38,5'i tamamen katılmakta, %10,3'ü kısmen katılmakta ve %2,6'sı katılmamaktadır. Ölçme-değerlendirme çok zaman aldığına hiç katılmayan öğretmen yoktur.

Tablo 4.37. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yılsonu Başarıları Oldukça Yüksek.

		N	%
1	Katılıyorum	21	53,8
2	Kısmen Katılıyorum	12	30,8
3	Tamamen Katılıyorum	5	12,8
4	Katılmıyorum	1	2,6
5	Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam		39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yarısından fazlası (%53,8) öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde yılsonu başarıları oldukça yüksek olduğuna katılmakta, %30,8'i kısmen katılmakta, %12,8'i tamamen katılmakta ve %2,6'sı katılmamaktadır. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde yılsonu başarıları oldukça yüksek olduğuna hiç katılmayan öğretmen yoktur.

Tablo 4.38. Size Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Hedefine Ulaşıyor mu?

		N	%
2	Kısmen	26	66,7
1	Oldukça	12	30,8
3	Hiç	1	2,6
	Toplam	39	100

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%66,7) Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı hedefine kısmen ulaştığını, %30,8'i oldukça, %2,6'sı hiç ulaşmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 4.39. Etkili Bir Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Önerilerinizi Yazınız?

Öneriler	N	%
Milli tarihimize yer verilmeli	2	4
Araştırma için imkânlar çoğaltılmalı	1	2
Kaynak olarak internet siteleri hazırlanmalı	1	2
Öğrenci merkezli hale getirilmeli	1	2
Tam gün eğitim ve ders sitemine geçilmeli	1	2
Ders saati artırılmalı	9	17
Sınıf mevcudu azaltılmalı	5	10
Sosyal bilgiler sınıfı oluşturulmalı	8	15
Materyal sayısı artırılmalı	1	2
Kaynak sıkıntısı azaltılmalı	3	6
Teknoloji sınıfları oluşturulmalı	5	10
Yeni programla ilgili olarak belgesel film türünden filmler hazırlanmalı	1	2
Kitapların baskı kalitesi artırılmalı	1	2
Atatürkçülük ile ilgili konulara daha fazla yer verilmeli	1	2
Milli birlik ve çıkarlarımız esas alınmalı	2	4
Konuları özü verilmeli	1	2
Alt yapı oluşturulmalı	2	4
Birbirini takip eder nitelikteki üniteler birleştirilip içerik azaltılmalı	1	2

	Konular çocukların seviyesine uygun etkililiklerle beslenmeli	1	2
	Kişisel yetersizlikler giderilmeli	2	4
	Etkinlikler artırılmalı	2	4
	Öğretmenlere etkinlikler konusunda seminer verilmeli	1	2

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin etkili bir Sosyal Bilgiler Öğretimi için en çok istedikleri şeylerin başında, ders saatinin artırılması, Sosyal Bilgiler sınıfının oluşturulması ve sınıf mevcutlarının azaltılmasını istedikleri görülmektedir.

4.3. CİNSİYETLERİNE GÖRE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIMLARI, İÇERİĞİ, İŞLENİŞİ, KULLANILAN ARAÇ-GEREÇ, MATERYAL VE YÖNTEMLER İLE DEĞERLENDİRME SÜRECİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ ARASINDA ANLAMLI BİR İLİŞKİNİN OLUP OLMADIĞINA DAİR BULGULAR

Cinsiyetlerine göre öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına dair bulgular (Tablo 4.40.)

Tablo 4.40. Cinsiyet Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımları İle İlgili t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kadın	20	37,65	10,87	294	1,40	,77
Erkek	19	38,68	11,05			

“Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımları”na katılım düzeylerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetleri arasında fark olup olmadığı t-testi ile analiz edilmiştir. İstatistiksel analiz sonuçlarında cinsiyet değişkenine göre sonuçlar yukarıda verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının kazanımları boyutundaki maddelere

katılım düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(37)=0.294$, $p>.05$]. Kadın öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=37,65$) iken, erkek öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=38,69$)'dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Cinsiyetlerine göre öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın içeriği ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına dair bulgular (Tablo 4.41.)

Tablo 4.41. Cinsiyet Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriği İle İlgili t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	T	p
Bayan	20	47,15	15,10	34,083	0,39	0,696
Erkek	19	48,78	10,57			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın içeriği ile ilgili ifadelerle katılım düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(34,083)=0.39$, $p>.05$]. Kadın öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=47,15$) iken, erkek öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=48,78$)'dir. Tablo değerleri varyansların eşitsizliği varsayımına göre alınmıştır.

Cinsiyetlerine göre öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda kullanılan araç-gereç, materyal ve yöntemlere ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına dair bulgular (Tablo 4.42, 4.43, 4.44).

Tablo 4.42. Cinsiyet Değişkenine Göre Kullanım Sıklıklarına Göre Araçlarla İle İlgili t-Testi Sonuçları

Araçlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	T	sd	p
Haritalar	Bayan	20	7,40	1,81	,126	36,854	,901
	Erkek	19	7,47	1,83			
Tepegöz	Bayan	20	3,30	3,41	,647	37	,522
	Erkek	19	4,00	3,33			

Slayt Makinesi	Bayan	20	1,20	2,48	,610	37	,545
	Erkek	19	1,73	2,99			
Projeksiyon Makinesi	Bayan	20	3,35	3,51	1,439	35,485	,159
	Erkek	19	4,78	2,69			
TV-Video	Bayan	20	2,05	2,91	,812	37	,422
	Erkek	19	2,84	3,18			
Bilgisayar	Bayan	20	3,45	3,06	,087	37	,931
	Erkek	19	3,36	2,75			
Hepsini	Bayan	20	0,20	0,69	,190	37	,850

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde kullandıkları araçların kullanım sıklıkları ve cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Araçları kullanım sıklıkları bayan ve erkek öğretmenlerde birbirlerine yakın orandadır.

Tablo 4.43. Cinsiyet Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Kitabında Aranılan Şartlar İle İlgili t-Testi Sonuçları

Kitaplarda Aranılan Özellikler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
İçeriğin Bilimselliğine	Bayan	20	3,80	1,32	-,730	37	,470
	Erkek	19	4,10	1,28			
Öğrencinin Seviyesine Uygunluğuna	Bayan	20	4,35	1,18	,376	37	,709
	Erkek	19	4,21	1,13			
Şekil, harita, grafik ve diyagramlarla desteklenmesine	Bayan	20	2,80	1,15	-,884	37	,382
	Erkek	19	3,10	,99			
Baskı Kalitesine	Bayan	20	1,45	1,27	1,009	37	,319
	Erkek	19	1,05	1,17			
Fiyatına	Bayan	20	,65	,87	1,490	29,699	,147

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler kitaplarında aradıkları özellikler ve cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Tablo 4.44. Cinsiyet Değişkenine Göre Kullanılan Yöntem ve Teknikler İle İlgili t-Testi Sonuçları

Yöntem ve Teknik	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
Anlatım Yöntemi	Bayan	20	4,30	3,55	,106	37	,91
	Erkek	19	4,42	3,56			
Problem çözme yöntemi	Bayan	20	2,45	2,99	,540	37	,59
	Erkek	19	2,94	2,73			
İşbirliğine dayalı öğretim yöntemi	Bayan	20	4,45	2,87	,130	37	,89
	Erkek	19	4,57	3,30			
Tartışma yöntemi	Bayan	20	4,70	2,75	,352	37	,72
	Erkek	19	4,36	3,13			
Gezi-gözlem yöntemi	Bayan	20	1,20	1,64	1,003	37	,32
	Erkek	19	1,84	2,31			
Soru-cevap yöntemi	Bayan	20	4,85	2,71	,344	37	,73
	Erkek	19	4,52	3,15			
Gösteri yöntemi	Bayan	20	3,40	2,94	,304	37	,76
	Erkek	19	3,68	2,88			
Drama	Bayan	20	,50	1,82	1,228	19,0	,23
	Erkek	19	,00	,00			
Araştırma	Bayan	20	,40	1,788	1,000	19,0	,33
	Erkek	19	,00	,00			

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde sıklıkla kullandıkları yöntem ve teknikler ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Cinsiyetlerine göre öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın işlenişine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına dair bulgular (Tablo 4.45).

Tablo 4.45. Cinsiyet Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İşleniş İle İlgili t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kadın	20	11,65	2,41	0,26	37	0,792
Erkek	19	11,47	1,64			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının işleniş boyutundaki maddelere katılım düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(37)=0.26$, $p>.05$]. Kadın öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=11,65$) iken, erkek öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=11,47$)'dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Cinsiyetlerine göre öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nı değerlendirmeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına dair bulgular (Tablo 4.46).

Tablo 4.46. Cinsiyet Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerlendirme İle İlgili t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kadın	20	4,10	,64	,594	25,225	,558
Erkek	19	3,89	1,37			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının değerlendirme boyutundaki maddelere katılım düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(25,225)=0.59$, $p>.05$]. Kadın öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=4,10$) iken, erkek öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=3,89$)'dur. Tablo değerleri varyansların eşitsizliği varsayımına göre alınmıştır.

4.4. YERLEŞİM YERİ DEĞİŞKENİNE GÖRE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIMLARI, İÇERİĞİ, İŞLENİŞİ, KULLANILAN ARAÇ-GEREÇ, MATERYAL VE YÖNTEMLER İLE DEĞERLENDİRME SÜRECİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ ARASINDA ANLAMLILI BİR İLİŞKİNİN OLUP OLMADIĞINA DAİR BULGULAR

Tablo 4.47. Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımları İle İlgili t-Testi Sonuçları

Yerleşim Yeri	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
İl Merkezi	25	38,52	10,38	,279	37	,782
İlçe Merkezi	14	37,50	11,95			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının kazanımları boyutundaki maddelere katılım düzeyleri, yerleşim yeri türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [t(37)=0.279, p>.05]. İl merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}$ =38,52) iken, ilçe merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}$ =37,50)'dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Tablo 4.48. Yerleşim Yeri Türü Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriği İle İlgili t-Testi Sonuçları

Yerleşim Yeri Türü	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
İl Merkezi	25	48,00	12,56	,033	37	0,696
Erkek	14	47,85	14,08			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının içeriği ile ilgili ifadelerle katılım düzeyleri yerleşim yeri türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [t(37)=0.33, p>.05]. İl merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}$ =48) iken, ilçe merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}$ =47,85)'tir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Tablo 4.49. Yerleşim Türü Değişkenine Göre Kullanım Sıklıklarına Göre Araçlarla İlgili t-Testi Sonuçları

Araçlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	T	sd	p
Haritalar	İl Merkezi	25	7,56	1,60	,569	37	,573
	İlçe Merkezi	14	7,21	2,15			
Tepegöz	İl Merkezi	25	3,12	3,40	-1,309	37	,199
	İlçe Merkezi	14	4,57	3,15			

Slayt Makinesi	İl Merkezi	25	2,04	3,06	2,156	36,918	,038
	İlçe Merkezi	14	0,42	1,60			
Projeksiyon Makinesi	İl Merkezi	25	4,08	3,25	,074	37	,941
	İlçe Merkezi	14	4,00	3,18			
TV-Video	İl Merkezi	25	2,36	2,99	,206	37	,838
	İlçe Merkezi	14	2,57	3,20			
Bilgisayar	İl Merkezi	25	3,12	2,74	,837	37	,408
	İlçe Merkezi	14	3,92	3,14			
Hepsini	İl Merkezi	25	,160	,62	,235	37	,815
	Erkek	19	0,15	0,68			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretiminde, derslerde kullandıkları araçların kullanım sıklıkları ve okulun bulunduğu yerleşim yeri türü arasında slayt makinesinin kullanım sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. [$t(36,918)=2.156$, $p>.05$]. İl merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=2,04$) iken, ilçe merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=0,42$)’dir. Okulu il merkezinde bulunan öğretmenler slayt makinesini ilçe merkezindeki öğretmenler göre daha fazla kullanmaktadır. Tablo değerleri varyansların eşitsizliği varsayımına göre alınmıştır.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde kullandıkları diğer araçların kullanım sıklıkları ve okulun bulunduğu yerleşim türü arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Araçları kullanım sıklıkları bayan ve erkek öğretmenlerde birbirilerine yakın orandadır.

Tablo 4.50. Okulun Bulunduğu Yerleşim Yeri Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Kitabında Aranılan Şartlar İle İlgili t-Testi Sonuçları

Kitaplarda Aranılan Özellikler	Yerleşim Türü	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
İçeriğin Bilimselliğine	İl Merkezi	20	3,80	1,32	-,182	37	,856
	İlçe Merkezi	19	4,10	1,28			
Öğrencinin Seviyesine	İl Merkezi	20	4,35	1,18	1,921	14,297	,075
	İlçe Merkezi	19	4,21	1,13			

Uygunluğuna							
Şekil, harita, grafik ve diyagramlarla desteklenmesine	İl Merkezi	20	2,80	1,15	1,330	14,759	,204
	İlçe Merkezi	19	3,10	,99			
Baskı kalitesine	İl Merkezi	20	1,45	1,27	-,924	37	,361
	İlçe Merkezi	19	1,05	1,17			
Fiyatına	İl Merkezi	20	,65	,87	-2,012	37	,052
	İlçe Merkezi	19	,31	,47			

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler kitaplarında aradıkları özellikler ve görev yaptıkları yerleşim türü arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Tablo 4.51. Okulun Bulunduğu Yerleşim Yeri Türü Değışkenine Göre Kullanılan Yöntem ve Teknikler İle İlgili t-Testi Sonuçları

Yöntem ve Teknik	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
Anlatım Yöntemi	İl Merkezi	25	4,20	3,52	-,373	37	,711
	İlçe Merkezi	14	4,64	3,60			
Problem çözme yöntemi	İl Merkezi	25	2,56	3,00	-,383	37	,704
	İlçe Merkezi	14	2,92	2,64			
İşbirliğine dayalı öğretim yöntemi	İl Merkezi	25	4,32	3,17	-,522	37	,605
	İlçe Merkezi	14	4,85	2,90			
Tartışma yöntemi	İl Merkezi	25	4,24	2,93	-,853	37	,399
	İlçe Merkezi	14	5,07	2,89			
Gezi-gözlem yöntemi	İl Merkezi	25	1,96	2,28	2,359	35,5	,024
	İlçe Merkezi	14	,71	,99			
Soru-cevap yöntemi	İl Merkezi	25	4,76	2,74	,192	37	,849
	İlçe Merkezi	14	4,57	3,27			
Gösteri yöntemi	İl Merkezi	25	3,88	3,10	1,059	32,7	,297
	İlçe Merkezi	14	2,92	2,43			
Drama	İl Merkezi	25	,40	1,63	,911	37	,368
	İlçe Merkezi	14	,00	,00			
Araştırma	İl Merkezi	25	,32	1,60	,744	37	,462
	İlçe Merkezi	14	,00	,00			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretimi'nde derslerde kullandıkları yöntem ve tekniklerden gezi-gözlem yöntemini kullanım sıklığı ve okulun bulunduğu yerleşim yeri türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. [$t(36,5)=2.359$, $p>.05$]. İl merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=1,96$) iken, ilçe merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=0,71$)'dir. Okulu il merkezinde bulunan öğretmenler gezi-gözlem yöntemini kullanma sıklıkları ilçe merkezindeki öğretmenler göre daha fazla kullanmaktadır. Tablo değerleri varyansların eşitsizliği varsayımına göre alınmıştır.

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde sıklıkla kullandıkları diğer yöntem ve teknikler ve görev yapılan yerleşim türü arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Tablo 4.52. Görev Yapılan Yerleşim Türü Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İşleniş İle İlgili t-Testi Sonuçları

Yerleşim Türü	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
İl Merkezi	25	9,28	1,94	1,244	37	,221
İlçe Merkezi	14	8,50	1,74			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının işleniş boyutundaki maddelere katılım düzeyleri ve okulun bulunduğu yerleşim yeri türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur [$t(37)=1.244$, $p>.05$]. İl merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=9,28$) iken, ilçe merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=8,50$)'dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Tablo 4.53. Görev Yapılan Yerleşim Türü Değişkenine Göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Değerlendirme İle İlgili t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kadın	25	4,08	1,18	,630	37	,533
Erkek	14	3,85	,77			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nı değerlendirme boyutundaki maddelere katılım düzeyleri ve okulun bulunduğu yerleşim yeri türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur [$t(37)=0.533$, $p>.05$]. İl merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=4,08$) iken, ilçe merkezindeki öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=3,87$)'dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

4.5. ÖĞRENİM DURUMU DEĞİŞKENİNE GÖRE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIMLARI, İÇERİĞİ, İŞLENİŞİ, KULLANILAN ARAÇ-GEREÇ, MATERYAL VE YÖNTEMLER İLE DEĞERLENDİRME SÜRECİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ ARASINDA ANLAMLILI BİR İLİŞKİNİN OLUP OLMADIĞINA DAİR BULGULAR

Tablo 4.54. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımlarının Öğrenim Durumuna Göre Analizi

Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	S
Eğitim Enstitüsü	15	36,80	10,12
Fen-Edebiyat Fakültesi	5	38,60	8,98
Eğitim Fakültesi	7	34,42	6,87
Lisansüstü	9	43,22	16,02
D.T.C.F	3	37,66	1,15
Toplam	39	38,15	10,83

Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımlarının Öğrenim durumu değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.55. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımlarının Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	p
Gruplararası	357,540	4	89,385	,741	,570
Gruplariçi	4099,537	34	120,575		
Toplam	4457,077	38			

Tabloda verilen bulgulara göre; Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımları ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark yoktur [$F(4-34)=0,570$, $p>.05$].

Tablo 4.56. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriğinin Öğrenim Duruma Göre Analizi

Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	S
1-5 Yıl	15	47,53	11,80
6-10 Yıl	5	45,40	13,10
11-15 Yıl	7	43,42	9,98
20 Yıldan Fazla	9	53,22	18,34
Toplam	3	49,00	2,00
	39	47,98	12,94

Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın içerikleri ile ilgili maddelere katılım düzeylerinin Öğrenim Durumu değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.57. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriğinin Öğrenim Durumuna Göre Analizi Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	p
Gruplararası	431,694	4	107,924	,618	,653
Gruplarıçi	5938,203	34	174,653		
Toplam	6369,897	38			

Tabloda verilen bulgulara göre; Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın içerikleri ile ilgili maddelere katılım düzeyleri ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark yoktur [$F(3-35)=0,095$, $p>.05$].

Tablo 4.58. Kullanım Sıklıklarına Göre Araç-Gereçlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Analizi

		N	$\bar{X}$	S
Haritalar	Eğitim Enstitüsü	15	7,33	2,05
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	7,80	,44
	Eğitim Fakültesi	7	8,00	,00
	Lisansüstü	9	6,77	2,63
	D.T.C.F	3	8,00	,00
	Toplam	39	7,43	1,80
Tepegöz	Eğitim Enstitüsü	15	4,13	3,50
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	5,40	3,04
	Eğitim Fakültesi	7	2,71	2,81
	Lisansüstü	9	2,33	3,53
	D.T.C.F	3	4,33	3,78
	Toplam	39	3,64	3,35
Slayt Makinesi	Eğitim Enstitüsü	15	,80	2,11
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	1,20	2,68
	Eğitim Fakültesi	7	,00	,00
	Lisansüstü	9	2,11	3,21
	D.T.C.F	3	6,66	,57
	Toplam	39	1,46	2,72
Projeksiyon Makinesi	Eğitim Enstitüsü	15	4,06	3,53
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	5,00	2,82
	Eğitim Fakültesi	7	4,14	3,02
	Lisansüstü	9	3,00	3,60
	D.T.C.F	3	5,33	,57
	Toplam	39	4,05	3,18
TV-Video	Eğitim Enstitüsü	15	2,20	2,85
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	2,00	2,73
	Eğitim Fakültesi	7	2,85	3,57
	Lisansüstü	9	3,00	3,60
	D.T.C.F	3	1,66	2,88
	Toplam	39	2,43	3,03
Bilgisayar	Eğitim Enstitüsü	15	2,93	2,91
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	4,20	2,86
	Eğitim Fakültesi	7	3,57	3,35

	Lisansüstü	9	3,44	3,32
	D.T.C.F	3	4,00	,00
	Toplam	39	3,41	2,88
Hepsini	Eğitim Enstitüsü	15	,26	,79
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	,60	1,34
	Eğitim Fakültesi	7	,00	,00
	Lisansüstü	9	,00	,00
	D.T.C.F	3	,00	,00
	Toplam	39	,17	,68
Hiçbirini	Eğitim Enstitüsü	15	,00	,00
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	,00	,00
	Eğitim Fakültesi	7	,00	,00
	Lisansüstü	9	,00	,00
	D.T.C.F	3	,00	,00
	Toplam	39	,00	,00

Öğretmenlerin derslerde kullandıkları araçların kullanım sıklıkları ile ilgili maddelere katılım düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.59. Kullanım Sıklıklarına Göre Araç-Gereçlerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Toplamı	F	p
Haritalar	Gruplarası	7,901	4	1,975	,580	,679
	Gruplariçi	115,689	34	3,403		
	Toplam	123,590	38			
Tepegöz	Gruplarası	41,946	4	10,486	,926	,460
	Gruplariçi	385,029	34	11,324		
	Toplam	426,974	38			
Slayt Makinesi	Gruplarası	106,937	4	26,734	5,201	,002
	Gruplariçi	174,756	34	5,140		
	Toplam	281,692	38			
Projeksiyon	Gruplarası	19,440	4	4,860	,451	,771

Makinesi	Gruplariçi	366,457	34	10,778		
	Toplam	385,897	38			
TV-Video	Gruplararası	7,666	4	1,916	,191	,942
	Gruplariçi	341,924	34	10,057		
	Toplam	349,590	38			
Bilgisayar	Gruplararası	7,766	4	1,942	,215	,929
	Gruplariçi	307,670	34	9,049		
	Toplam	315,436	38			
Hepsini	Gruplararası	1,610	4	,403	,848	,505
	Gruplariçi	16,133	34	,475		
	Toplam	17,744	38			
Hiçbirini	Gruplararası	,000	4	,000	.	.
	Gruplariçi	,000	34	,000		
	Toplam	,000	38			

Tabloda verilen bulgulara göre; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları araçların kullanım sıklıklarına göre slayt makinesini kullanma sıklığı ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark vardır [$F(4-34)=5,201$, $p<.05$]. D.T.C.F. mezunu öğretmenlerin slayt makinesinin kullanma sıklıkları diğer tüm okul mezunlarından daha yüksektir. Diğer araçları kullanım sıklığında anlamlı fark yoktur.

Tablo 4.60. Sosyal Bilgiler Kitabında Aranan Şartların Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Analizi

		N	$\bar{X}$	S
İçeriğin Bilimselliğine	Eğitim Enstitüsü	15	3,66	1,44
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	4,40	,89
	Eğitim Fakültesi	7	3,28	1,60
	Lisansüstü	9	4,33	,86
	D.T.C.F	3	5,00	,00
	Toplam	39	3,94	1,29
Öğrencinin Seviyesine Uygunluğuna	Eğitim Enstitüsü	15	4,13	1,72
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	4,20	,44
	Eğitim Fakültesi	7	4,85	,37

	Lisansüstü	9	4,22	,66
	D.T.C.F	3	4,00	,00
	Toplam	39	4,28	1,14
Şekil, harita, grafik ve diyagramlarla desteklenmesine	Eğitim Enstitüsü	15	2,80	1,26
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	3,40	,89
	Eğitim Fakültesi	7	3,28	,75
	Lisansüstü	9	2,66	1,22
	D.T.C.F	3	3,00	,00
	Toplam	39	2,94	1,07
Baskı kalitesine	Eğitim Enstitüsü	15	1,20	1,52
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	,80	1,09
	Eğitim Fakültesi	7	1,42	1,13
	Lisansüstü	9	1,22	1,09
	D.T.C.F	3	2,00	,00
	Toplam	39	1,25	1,22
Fiyatına	Eğitim Enstitüsü	15	,46	,83
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	,20	,44
	Eğitim Fakültesi	7	,85	,69
	Lisansüstü	9	,55	,72
	D.T.C.F	3	,00	,00
	Toplam	39	,48	,72

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler kitabında en fazla aradıkları özelliklerinin öğrenim durumu değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.61. Sosyal Bilgiler Kitabından En Fazla Aranılan Özelliklerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Varyans Analizi

ANOVA

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	p
İçeriğin Bilimselliğine	Gruplarası	9,936	4	2,484	1,565	,206
	Gruplariçi	53,962	34	1,587		
	Toplam	63,897	38			
Öğrencinin	Gruplarası	2,951	4	,738	,534	,711

Seviyesine Uygunluğuna	Gruplariçi	46,946	34	1,381		
	Toplam	49,897	38			
Şekil,harita,grafik ve diyagramlarla desteklenmesine	Gruplararası	2,869	4	,717	,594	,669
	Gruplariçi	41,029	34	1,207		
	Toplam	43,897	38			
Baskı kalitesine	Gruplararası	2,966	4	,742	,463	,762
	Gruplariçi	54,470	34	1,602		
	Toplam	57,436	38			
Fiyatına	Gruplararası	2,131	4	,533	1,028	,407
	Gruplariçi	17,613	34	,518		
	Toplam	19,744	38			

Tabloda verilen bulgulara göre; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler kitaplarında aradıkları özellikler ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 4.62. Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Analizi

		N	$\bar{X}$	S
Anlatım Yöntemi	Eğitim Enstitüsü	15	3,46	3,62
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	1,60	2,30
	Eğitim Fakültesi	7	5,14	3,67
	Lisansüstü	9	5,66	3,16
	D.T.C.F	3	7,66	,57
Problem çözme yöntemi	Toplam	39	4,35	3,51
	Eğitim Enstitüsü	15	2,93	3,10
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	2,60	3,57
	Eğitim Fakültesi	7	2,14	2,34
	Lisansüstü	9	3,44	2,92
İşbirliğine dayalı öğretim yöntemi	D.T.C.F	3	,66	,57
	Toplam	39	2,69	2,84
	Eğitim Enstitüsü	15	5,46	3,11
	Fen-Edebiyat	5	4,40	4,09

	Fakültesi			
	Eğitim Fakültesi	7	3,42	2,82
Tartışma yöntemi	Lisansüstü	9	4,00	3,12
	D.T.C.F	3	4,00	,00
	Toplam	39	4,51	3,05
	Eğitim Enstitüsü	15	4,60	2,66
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	3,60	3,57
Gezi-gözlem yöntemi	Eğitim Fakültesi	7	6,42	1,39
	Lisansüstü	9	4,55	3,46
	D.T.C.F	3	1,33	1,15
	Toplam	39	4,53	2,90
	Eğitim Enstitüsü	15	1,13	1,84
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	,40	,89
	Eğitim Fakültesi	7	1,14	1,46
	Lisansüstü	9	2,55	2,78
	D.T.C.F	3	3,00	,00
	Toplam	39	1,51	1,99
Soru-cevap yöntemi	Eğitim Enstitüsü	15	4,00	2,92
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	4,60	3,13
	Eğitim Fakültesi	7	5,71	2,69
	Lisansüstü	9	4,22	3,15
	D.T.C.F	3	7,33	,57
	Toplam	39	4,69	2,90
Gösteri yöntemi	Eğitim Enstitüsü	15	3,60	3,08
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	6,80	1,09
	Eğitim Fakültesi	7	2,00	1,91
	Lisansüstü	9	2,00	2,39
	D.T.C.F	3	6,00	,00
	Toplam	39	3,58	2,88
Drama	Eğitim Enstitüsü	15	,53	2,06
	Fen-Edebiyat Fakültesi	5	,00	,00
	Eğitim Fakültesi	7	,00	,00
	D.T.C.F	3	6,00	,00
	Toplam	39	3,58	2,88
	Eğitim Enstitüsü	15	,53	2,06

Öğretmenlerin en fazla kullandıkları yöntem ve tekniklerin öğrenim durumu değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.63. Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	p
Anlatım Yöntemi	Gruplararası	102,517	4	25,629	2,378	,071
	Gruplariçi	366,457	34	10,778		
	Toplam	468,974	38			
Problem çözme yöntemi	Gruplararası	20,428	4	5,107	,603	,663
	Gruplariçi	287,879	34	8,467		
	Toplam	308,308	38			
İşbirliğine dayalı öğretim yöntemi	Gruplararası	25,096	4	6,274	,649	,631
	Gruplariçi	328,648	34	9,666		
	Toplam	353,744	38			
Tartışma yöntemi	Gruplararası	60,289	4	15,072	1,960	,123
	Gruplariçi	261,403	34	7,688		
	Toplam	321,692	38			
Gezi-gözlem yöntemi	Gruplararası	25,731	4	6,433	1,736	,165
	Gruplariçi	126,013	34	3,706		
	Toplam	151,744	38			
Soru-cevap yöntemi	Gruplararası	37,457	4	9,364	1,126	,361
	Gruplariçi	282,851	34	8,319		
	Toplam	320,308	38			
Gösteri yöntemi	Gruplararası	109,292	4	27,323	4,501	,005
	Gruplariçi	206,400	34	6,071		
	Toplam	315,692	38			
Drama	Gruplararası	2,147	4	,537	,288	,883
	Gruplariçi	63,289	34	1,861		
	Toplam	65,436	38			
Araştırma	Gruplararası	2,626	4	,656	,374	,826
	Gruplariçi	59,733	34	1,757		
	Toplam	62,359	38			

Tabloda verilen bulgulara göre; Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler en fazla kullandıkları yöntem ve tekniklerden gösterim yöntemini kullanma ve öğrenim

durumu arasında anlamlı bir fark vardır [$F(4-34)=4.501$, $p<.05$]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan LSD analizi sonucunda, D.T.C.F. mezunları eğitim enstitüsü ve fakültesi mezunlarından daha fazla bu yöntemi kullanmaktadır. Ayrıca Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları bu yöntemi Eğitim Enstitüsü, Eğitim Fakültesi ve lisansüstü eğitim mezunlarında daha fazla bu yöntemi kullanmaktadır. Ayrıca en küçük farkları bulmak için yapılan LSD testi sonucunda anlatım yöntemini D.T.C.F. mezunları lisansüstü eğitim ve Fen-Edebiyat mezunlarından daha fazla kullanmaktadır. Tartışma yöntemini Eğitim Fakültesi mezunları D.T.C.F. mezunu öğretmenlerden daha fazla kullanmaktadır. Diğer teknikleri kullanımlarda istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Tablo 4.64. Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemlere İlişkin Katılım Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Analizi

	N	%	S
Eğitim Enstitüsü	15	10,80	1,65
Fen-Edebiyat Fakültesi	5	11,40	2,19
Eğitim Fakültesi	7	11,42	1,39
Lisansüstü	9	12,88	2,80
D.T.C.F	3	12,00	1,00
Total	39	11,56	2,04

Öğretmenlerin araç-gereç, materyal ve yöntemlerle ilişkin katılım düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.65. Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemlere İlişkin Katılım Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Toplamı	F
Gruplararası	25,387	4	6,347	1,608	,195
Gruplariçi	134,203	34	3,947		
Toplam	159,590	38			

Tablo 4.65.'de verilen bulgulara göre; araç-gereç, materyal ve yöntemlerle ilişkin katılım düzeyleri ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark yoktur [$f(3-34)=0,195$, $p>.05$]. Ancak en küçük farkları yakalamak için yapılan LSD testi sonucunda lisansüstü mezunlarının araç-gereç, materyal ve yöntemlerle ilişkin katılım düzeyleri eğitim enstitüsü mezunlarına göre daha yüksektir.

Tablo 4.66. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın İşlenişine İlişkin Katılım Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Analizi

	N	%	S
Eğitim Enstitüsü	15	9,06	1,75
Fen-Edebiyat Fakültesi	5	9,40	1,81
Eğitim Fakültesi	7	8,28	1,79
Lisansüstü	9	9,22	2,63
D.T.C.F	3	9,00	,00
Total	39	9,00	1,89

Öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın işlenişine ilişkin katılım düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.67. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın İşlenişine Katılım Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F
Gruplararası	4,883	4	1,221	,317	,865
Gruplariçi	131,117	34	3,856		
Toplam	136,000	38			

Tablo 4.67.'de verilen bulgulara göre; Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın işlenişine katılım düzeyleri ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark yoktur [$f(3-34)=0,865$, $p>.05$].

Tablo 4.68. Değerlendirmeye İlişkin Katılım Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Analizi

	N	%	S
Eğitim Enstitüsü	15	3,86	,91
Fen-Edebiyat Fakültesi	5	3,40	1,14
Eğitim Fakültesi	7	4,42	,53
Lisansüstü	9	4,44	1,42
D.T.C.F	3	3,33	,57
Toplam	39	4,00	1,05

Öğretmenlerin değerlendirmeye ilişkin katılım düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.69. Değerlendirmeye İlişkin Katılım Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F
Gruplararası	6,463	4	1,616	1,546	,211
Gruplarıçi	35,537	34	1,045		
Toplam	42,000	38			

Tablo 4.69.'de verilen bulgulara göre; öğretmenlerin değerlendirmeye ilişkin katılım düzeylerini ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark yoktur [$F(3-34)=0,211$ $p>.05$].

4.6. HİZMET SÜRESİ DEĞİŞKENİNE GÖRE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIMLARI, İÇERİĞİ, İŞLENİŞİ, KULLANILAN ARAÇ-GEREÇ, MATERYAL VE YÖNTEMLER İLE DEĞERLENDİRME SÜRECİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ ARASINDA ANLAMLILI BİR İLİŞKİNİN OLUP OLMADIĞINA DAİR BULGULAR

Tablo 4.70. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımlarının Hizmet Süresi Değişkenine Göre Analizi

Hizmet Süresi	N	$\bar{X}$	S
1-5 Yıl	7	37,85	11,08
6-10 Yıl	14	38,64	10,55
11-15 Yıl	4	38,75	2,36
20 Yıldan Fazla	14	37,64	13,14
Toplam	39	38,15	10,83

Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımlarının hizmet süresi değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.71. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Kazanımlarının Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	p
Gruplararası	9,041	3	3,014	,024	,995
Gruplariçi	4448,036	35	127,087		
Toplam	4457,077	38			

Tabloda verilen bulgulara göre; Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımları ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark yoktur [$F(3-35)=3.014$, $p>.05$].

Tablo 4.72. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın İçeriğinin Hizmet Süresi Göre Analizi

Hizmet Süresi	N	$\bar{X}$	S
1-5 Yıl	7	45,71	11,35
6-10 Yıl	14	48,42	14,12
11-15 Yıl	4	49,75	1,50
20 Yıldan Fazla	14	48,07	15,05
Toplam	39	47,94	12,94

Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın içerikleri ile ilgili maddelere katılım düzeylerinin hizmet süresi değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.73. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın İçeriğinin Hizmet Süresine Göre Varyans Analizi

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	p
Gruplararası	51,362	3	17,121	,095	,962
Gruplariçi	6318,536	35	180,530		
Toplam	6369,897	38			

Tabloda verilen bulgulara göre; Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın içerikleri ile ilgili maddelere katılım düzeyleri ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark yoktur [$F(3-35)=0,095$, $p>.05$].

Tablo 4.74. Kullanım Sıklıklarına Göre Araç-Gereçlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Analizi

		N	$\bar{X}$	S
Haritalar	1-5 Yıl	7	6,71	2,98
	6-10 Yıl	14	7,7	,57
	11-15 Yıl	4	7,75	,50
	20 Yıldan Fazla	14	7,35	2,13
	Toplam	39	7,43	1,80
Tepegöz	1-5 Yıl	7	2,85	3,62
	6-10 Yıl	14	3,78	3,16
	11-15 Yıl	4	3,25	3,77
	20 Yıldan Fazla	14	4,00	3,59
	Toplam	39	3,64	3,35
Slayt Makinesi	1-5 Yıl	7	,71	1,88
	6-10 Yıl	14	1,00	2,54
	11-15 Yıl	4	3,25	3,77
	20 Yıldan Fazla	14	1,78	2,93
	Toplam	39	1,46	2,72
Projeksiyon Makinesi	1-5 Yıl	7	2,85	3,57
	6-10 Yıl	14	5,14	2,38
	11-15 Yıl	4	6,50	1,29
	20 Yıldan Fazla	14	2,85	3,50
	Toplam	39	4,05	3,18

TV-Video	1-5 Yıl	7	3,00	3,78
	6-10 Yıl	14	2,21	3,11
	11-15 Yıl	4	1,25	2,50
	20 Yıldan Fazla	14	2,71	2,89
	Toplam	39	2,43	3,03
Bilgisayar	1-5 Yıl	7	3,71	3,49
	6-10 Yıl	14	4,14	2,93
	11-15 Yıl	4	3,25	2,21
	20 Yıldan Fazla	14	2,57	2,73
	Toplam	39	3,41	2,84
Hepsini	1-5 Yıl	7	,00	,00
	6-10 Yıl	14	,00	,00
	11-15 Yıl	4	,00	,00
	20 Yıldan Fazla	14	,50	1,0
	Toplam	39	,17	,68
Hiçbirini	1-5 Yıl	7	,00	,00
	6-10 Yıl	14	,00	,00
	11-15 Yıl	4	,00	,00
	20 Yıldan Fazla	14	,00	,00
	Toplam	39	,00	,00

Öğretmenlerin derslerde kullandıkları araçların kullanım sıklıkları ile ilgili maddelere katılım düzeylerinin hizmet süresi değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.75. Kullanım Sıklıklarına Göre Araç-Gereçlerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	p
Haritalar	Gruplararası	5,840	3	1,947	,579	,633
	Gruplariçi	117,750	35	3,364		
	Toplam	123,590	38			
Tepegöz	Gruplararası	7,010	3	2,337	,195	,899
	Gruplariçi	419,964	35	11,999		

	Toplam	426,974	38			
Slayt Makinesi	Gruplararası	21,157	3	7,052	,947	,428
	Gruplariçi	260,536	35	7,444		
	Toplam	281,692	38			
Projeksiyon Makinesi	Gruplararası	70,612	3	23,537	2,613	,067
	Gruplariçi	315,286	35	9,008		
	Toplam	385,897	38			
TV-Video	Gruplararası	9,625	3	3,208	,330	,803
	Gruplariçi	339,964	35	9,713		
	Toplam	349,590	38			
Bilgisayar	Gruplararası	18,114	3	6,038	,711	,552
	Gruplariçi	297,321	35	8,495		
	Toplam	315,436	38			
Hepsini	Gruplararası	2,244	3	,748	1,689	,187
	Gruplariçi	15,500	35	,443		
	Toplam	17,744	38			
Hiçbirini	Gruplararası	,000	3	,000	.	.
	Gruplariçi	,000	35	,000		
	Toplam	,000	38			

Tabloda verilen bulgulara göre; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları araçların kullanım sıklıkları ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo. 4.76. Sosyal Bilgiler Kitabında Aranan Şartların Hizmet Süresi Değişkenine Göre Analizi

		N	$\bar{X}$	S
İçeriğin Bilimselliğine	1-5 Yıl	7	4,14	,69
	6-10 Yıl	14	3,92	1,37
	11-15 Yıl	4	4,25	1,50
	20 Yıldan Fazla	14	3,78	1,47
	Toplam	39	3,94	1,29
Öğrencinin Seviyesine Uygunluğuna	1-5 Yıl	7	4,14	1,86
	6-10 Yıl	14	4,35	,63

	11-15 Yıl	4	4,25	,50
	20 Yıldan Fazla	14	4,28	1,32
	Toplam	39	4,28	1,14
Şekil, harita, grafik ve diyagramlarla desteklenmesine	1-5 Yıl	7	2,57	1,27
	6-10 Yıl	14	2,92	1,20
	11-15 Yıl	4	3,00	,00
	20 Yıldan Fazla	14	3,14	1,02
	Toplam	39	2,94	1,07
Baskı kalitesine	1-5 Yıl	7	1,57	1,39
	6-10 Yıl	14	1,28	1,13
	11-15 Yıl	4	2,00	1,63
	20 Yıldan Fazla	14	,85	1,09
	Toplam	39	1,25	1,22
Fiyatına	1-5 Yıl	7	,85	1,06
	6-10 Yıl	14	,64	,744
	11-15 Yıl	4	,25	,500
	20 Yıldan Fazla	14	,21	,425
	Toplam	39	,48	,720

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler kitabında en fazla aradıkları özelliklerinin hizmet süresi değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.77. Sosyal Bilgiler Kitabından En Fazla Aranan Özelliklerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Varyans Analizi
ANOVA

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	p
İçeriğin Bilimselliğine	Gruplararası	1,005	3	,335	,186	,905
	Gruplariçi	62,893	35	1,797		
	Toplam	63,897	38			
Öğrencinin Seviyesine Uygunluğuna	Gruplararası	,219	3	,073	,051	,984
	Gruplariçi	49,679	35	1,419		
	Toplam	49,897	38			

Şekil, harita, grafik ve diyagramlarla desteklenmesine	Gruplararası	1,540	3	,513	,424	,737
	Gruplariçi	42,357	35	1,210		
	Toplam	43,897	38			
Baskı kalitesine	Gruplararası	5,150	3	1,717	1,149	,343
	Gruplariçi	52,286	35	1,494		
	Toplam	57,436	38			
Fiyatına	Gruplararası	2,565	3	,855	1,742	,176
	Gruplariçi	17,179	35	,491		
	Toplam	19,744	38			

Tabloda verilen bulgulara göre; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler kitaplarında aradıkları özellikler ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 4.78. Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Analizi

		N	$\bar{X}$	S
Anlatım Yöntemi	1-5 Yıl	7	5,42	3,25
	6-10 Yıl	14	4,78	3,57
	11-15 Yıl	4	4,00	4,08
	20 Yıldan Fazla	14	3,50	3,58
	Toplam	39	4,35	3,51
Problem çözme yöntemi	1-5 Yıl	7	4,14	2,41
	6-10 Yıl	14	1,50	2,31
	11-15 Yıl	4	2,50	2,38
	20 Yıldan Fazla	14	3,21	3,37
	Toplam	39	2,69	2,84
İşbirliğine dayalı öğretim yöntemi	1-5 Yıl	7	5,71	2,05
	6-10 Yıl	14	3,78	3,11
	11-15 Yıl	4	2,75	1,89
	20 Yıldan Fazla	14	5,14	3,46
	Toplam	39	4,51	3,05
Tartışma yöntemi	1-5 Yıl	7	4,85	3,48
	6-10 Yıl	14	4,85	2,85
	11-15 Yıl	4	4,00	2,82

	20 Yıldan Fazla	14	4,21	2,96
	Toplam	39	4,53	2,90
Gezi-gözlem yöntemi	1-5 Yıl	7	1,28	1,60
	6-10 Yıl	14	1,50	2,02
	11-15 Yıl	4	1,50	1,73
	20 Yıldan Fazla	14	1,64	2,37
	Toplam	39	1,51	1,99
Soru-cevap yöntemi	1-5 Yıl	7	5,28	2,81
	6-10 Yıl	14	5,50	2,73
	11-15 Yıl	4	5,25	3,59
	20 Yıldan Fazla	14	3,42	2,79
	Toplam	39	4,69	2,90
Gösteri yöntemi	1-5 Yıl	7	1,57	2,14
	6-10 Yıl	14	3,42	2,56
	11-15 Yıl	4	6,00	,81
	20 Yıldan Fazla	14	3,92	3,36
	Toplam	39	3,53	2,88
Drama	1-5 Yıl	7	,285	,75
	6-10 Yıl	14	,00	,00
	11-15 Yıl	4	,00	,00
	20 Yıldan Fazla	14	,57	2,13
	Toplam	39	,25	1,31
Araştırma	1-5 Yıl	7	,00	,00
	6-10 Yıl	14	,00	,00
	11-15 Yıl	4	2,00	4,00
	20 Yıldan Fazla	14	,00	,00
	Toplam	39	,20	1,28

Öğretmenlerin en fazla kullandıkları yöntem ve tekniklerin hizmet süresi değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.79. Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Hizmet Süresi Değişkenine Göre Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	p
Anlatım	Gruplararası	21,403	3	7,134	,558	,646

Yöntemi	Gruplariçi	447,571	35	12,788		
	Toplam	468,974	38			
Problem çözme yöntemi	Gruplararası	38,593	3	12,864	1,669	,191
	Gruplariçi	269,714	35	7,706		
	Toplam	308,308	38			
İşbirliğine dayalı öğretim yöntemi	Gruplararası	35,494	3	11,831	1,301	,289
	Gruplariçi	318,250	35	9,093		
	Toplam	353,744	38			
Tartışma yöntemi	Gruplararası	4,764	3	1,588	,175	,912
	Gruplariçi	316,929	35	9,055		
	Toplam	321,692	38			
Gezi-gözlem yöntemi	Gruplararası	,601	3	,200	,046	,987
	Gruplariçi	151,143	35	4,318		
	Toplam	151,744	38			
Soru-cevap yöntemi	Gruplararası	35,201	3	11,734	1,440	,248
	Gruplariçi	285,107	35	8,146		
	Toplam	320,308	38			
Gösteri yöntemi	Gruplararası	53,621	3	17,874	2,387	,086
	Gruplariçi	262,071	35	7,488		
	Toplam	315,692	38			
Drama	Gruplararası	2,579	3	,860	,479	,699
	Gruplariçi	62,857	35	1,796		
	Toplam	65,436	38			
Araştırma	Gruplararası	14,359	3	4,786	3,490	,026''
	Gruplariçi	48,000	35	1,371		
	Toplam	62,359	38			

Tabloda verilen bulgulara göre; Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler en fazla kullandıkları yöntem ve tekniklerden araştırma yöntemini kullanma ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark vardır [$F(3-35)=3.490$, $p<.05$]. Farkın kaynağını bulmak için yapılan LSD analizi sonucunda, 11-15 yıl arasında kıdeme sahip öğretmenlerin araştırma tekniğinin kullanım oranları diğer kıdem oranlarına göre daha yüksektir. Ayrıca en küçük farkları bulmak için yapılan LSD testi sonucunda problem çözüme tekniğini kullanmada 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin oranları, 6-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksektir. Gösteri

tekniklerini kullanmada 6-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin bu tekniği kullanıp oranları 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer teknikleri kullanımlarda istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Tablo 4.80. Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemlerle İlişkin Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Analizi

	N	%	S
1-5 Yıl	7	11,85	2,91
6-10 Yıl	14	12,14	1,70
11-15 Yıl	4	11,50	,57
20 Yıldan Fazla	14	10,85	2,10
Toplam	39	11,56	2,04

Öğretmenlerin araç-gereç, materyal ve yöntemlerle ilişkin katılım düzeylerinin hizmet süresi değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.81. Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemlerle İlişkin Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F
Gruplararası	12,304	3	4,101	,975	,416
Gruplarıçi	147,286	35	4,208		
Toplam	159,590	38			

Tablo 4.81.'de verilen bulgulara göre; Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemlerle İlişkin katılım düzeyleri ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark yoktur [$F(3-35)=0,416$, $p>.05$].

Tablo 4.82. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İşlenişine İlişkin Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Analizi

	N	%	S
1-5 Yıl	7	8,00	1,41
6-10 Yıl	14	9,00	1,75
11-15 Yıl	4	10,00	1,15

20 Yıldan Fazla	14	9,21	2,29
Toplam	39	9,00	1,89

Öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın işlenişine ilişkin katılım düzeylerinin hizmet süresi değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.83. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın İşlenişine Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F
Gruplararası	11,643	3	3,881	1,092	,365
Gruplariçi	124,357	35	3,553		
Toplam	136,000	38			

Tablo 4.83.'de verilen bulgulara göre; Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın işlenişine katılım düzeyleri ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark yoktur [$f(3-35)=0,365$, $p>.05$].

Tablo 4.84. Değerlendirmeye İlişkin Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Analizi

	N	%	S
1-5 Yıl	7	4,00	,57
6-10 Yıl	14	4,00	,78
11-15 Yıl	4	3,25	,50
20 Yıldan Fazla	14	4,21	1,47
Toplam	39	4,00	1,05

Öğretmenlerin değerlendirmeye ilişkin katılım düzeylerinin hizmet süresi değişkenine göre varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir:

Tablo 4.85. Değerlendirmeye İlişkin Katılım Düzeylerinin Hizmet Süresine Göre Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F
Gruplararası	2,893	3	,964	,863	,469
Gruplarıçi	39,107	35	1,117		
Toplam	42,000	38			

Tablo 4.85.'de verilen bulgulara göre; öğretmenlerin değerlendirmeye ilişkin katılım düzeyleri ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark yoktur [$F(3-35)=0,469$ $p>.05$].

V. BÖLÜM

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Elde edilen bulgulara yönelik sonuçlar alt problemlerin sırasına göre maddeler halinde verilmeye çalışmıştır.

1. Örneklemeye katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının kazanımlarına ilişkin görüşleri ile ilgili bulgulardan elde edilen sonuçlardan; Öğretmenlerin toplumun ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlandığı fikrine katıldıkları sonucu çıkarılabilir. Tıpkı bu ifade de olduğu gibi, diğer ifadelere de Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunun yüksek oranda katıldıkları sonucuna varılabilir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin en fazla katılmadıkları ifadeler ise, “Kazanımlar öğrenci seviyesine uygundur” ifadesi ile “Öğrencinin topluma verimli bir yurttaş olarak yetiştirilmesini sağlar” ifadeleridir. Bu ifadelere katılmayan öğretmenlerin yüzdelik oranlarının ise %7.7 olması dikkat çekicidir. Bir dikkat çekici olay ise, öğretmenlerin anketteki “Hiç Katılmıyorum” seçeneğini hiç işaretlememiş olmalarıdır. Bu da bize göstermektedir sosyal bilgiler öğretmenleri yeni öğretim programının kazanımlarından memnundurlar.

2. Öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programı’nın içeriğine ilişkin görüşleri ile ilgili bulgulardan çıkarılan sonuçlar aşağıda incelenmiştir:

Bulgulardan, örneklemeye katılan öğretmenlerin önemli bir kısmının altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programında, hedeflenen değerlere içerikte ulaşılmıştır, doğal ve beşeri olayları sebep-sonuç ilişkilerine göre ele almaktadır, basitten karmaşığa, somuttan soyuta ve yakından uzağa doğru düzenlenmiştir, öğrencileri sorgulamaya, tartışmaya ve araştırmaya yönlendirmektedir, etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekecek niteliktedir, nitelikli insan gücünün ülke ekonomisi için önemini vurgular, ülkemizin kaynaklarını verimli kullanmaya dikkat çeker, Sosyal Bilgiler

öğrenmenin önemine vurgu yapmaktadır, ifadelerine katıldıkları gözlenmiştir. Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi konuları ağırlıklıdır ifadesi ile program bu durumyla yeterlidir ifadesine ise öğretmenlerin çoğunun uygun bulmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu soruya cevap veren öğretmenlerin programın içeriği konusundaki şikâyetleri ve istekleri ise şunlardır: Kazanımlar ve etkinlikler değişmeli veya seviye uygun hale getirilmeli, derli toplu kaynaklar hazırlanmalı, harita bilgisi ve ölçek hesaplamaları ile ilgili konular üst sınıflarda tekrarlanmalı, 6. sınıf konuları çocukların seviyelerine uygun hazırlanmamış, konuların sıralamaları karışık(basitten-zora, yakından-uzağa değil), konular soyut, İpek Yolunda Türkler Ünitesi yeniden yapılandırılmalı, konular dağınık, konular fazla ve çok yoğun, üniteler arasında ardışıklık yok şeklindedir. Ama genel olarak programın içeriğine yönelik öğretmenlere yöneltilen sorulara sosyal bilgiler öğretmenlerinin olumlu cevap verdikleri gözlenmektedir. Bu da bize göstermektedir ki sosyal bilgiler öğretmenleri uygulanmakta olan yeni sosyal bilgiler öğretim programından genel olarak memnundurlar.

3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, altıncı sınıf sosyal bilgiler programının öğretim sürecinde kullanılan araç-gereç, materyal ve yöntemlere ilişkin görüşleri ile ilgili bulgulardan çıkarılan sonuçlar aşağıda verilmiştir:

Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun ihtiyaç duyduğu araç-gereç ve kaynaklara Sosyal Bilgiler dersinde ulaşmaktadırlar. Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılan araç-gereçlerin başında haritalar gelmektedir. Bunu projeksiyon makinesi ve tepegöz takip etmektedir. En az kullanılan araç slayt makinesidir. İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde en fazla bulunmasını istedikleri araç-gereç yeterli sayıda projeksiyon, bilgisayar ve benzeridir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersi için teknoloji sınıfı ve konularla ilgili belgesel ve eğitim CD'leri istenmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunun çağın gereklerine göre araç-gereç istedikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yarısında fazlası derslerde okullarda bulunmayan araç-gereçleri kendileri yapıp kullanmaktadır. Yapılan araç-gereçlerin başında ise harita ve afişler gelmektedir.

Örnekleme katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler kitabı seçilirken en önemli husus olarak “öğrencilerin seviyelerine uygunluk” gelirken bunu “içeriğin bilimselliği” ve “şekil, harita, grafik ve diyagramlarla desteklenmesi” takip etmektedir. En az dikkat edilen husus fiyatı olarak belirtmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre, Sosyal Bilgiler öğretmenleri en sık “soru-cevap” daha sonra “tartışma” ve “işbirliğine dayalı öğretim” yöntemlerini kullanmaktadırlar. En az kullanılan yöntem ise araştırma yöntemidir.

4. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının işlenişine ilişkin görüşlerinden çıkarılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

Örnekleme katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük bir kısmı (%97,4) Sosyal Bilgiler dersinin zorunlu olarak verilmesi gerektiğini belirtirken, %87,2’si haftalık mevcut 3 saatlik ders saatinin yeterli olmadığını, altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi için gerekli haftalık ders saatinin dört ya da beş saat olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%87,2) Sosyal Bilgiler programının geçmiş programlara göre daha zevkli ve öğretici olduğuna katılmaktadır. Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğretim sürecinde en fazla zorlandıkları üniteler sırasıyla “İpek Yolunda Türkler” (%38,5), “Sosyal Bilgiler Öğreniyorum” (%15,4) ve “Yeryüzünde Yaşam” (%7,7) üniteleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%97,4) Sosyal Bilgilerin öğrencileri ezbere yöneltmenin aksine; olayları açıklama ve sonuç çıkarmaya sevk ettiğine katılmakta, yine %97,4’ü sosyal bilgiler dersinin teknoloji sınıflarında yapılmasının daha etkili olacağını düşünmektedirler. Örnekleme katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine göre öğrencilerin derse ilgileri yeterlidir (%66,7). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%59) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın şartları göz önüne alınarak oluşturulduğuna katılırken, örnekleme katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu konuların, öğretmen merkezli anlayışa göre değil öğrenci merkezli bir anlayışa göre işlendiğine katılmaktadırlar. Örnekleme katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin programının uygulanmasında en çok karşılaştıkları sorunların başında, “Ders saatinin yetersiz olması”, “Sınıfların

kalabalık olması” ve “Kaynak sıkıntısının yaşanması” gelmektedir. Öğretmenlerin karşılaştığı sorunların en azını ise, “OKS sınav sistemine uygun değil”, “Etkinlikler sırasında çevreden ders yerine eğlence yapılıyor tepkisi”, “İdarecilerin programa uymaması”, “Kazanımlar içerik bakımından yetersiz” ve “Öğrencilerin paylaşımdan ziyade bireyselliğe yatkın olması” seçenekleri oluşturmaktadır.

5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, değerlendirme sürecine ilişkin görüşlerine ait bulgularla ilgili sonuçlar aşağıda verilmeye çalışılmıştır:

Örnekleme katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın değerlendirme sürecinde, en sık kullandıkları araç ve yöntemlerin başında projeler gelmektedir. Bunu performans değerlendirme yöntemi ve çoktan seçmeli testler takip etmektedir. En az kullanılan yöntem tutum ölçekleridir. Araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu (%87.2) Ölçme-değerlendirmenin çok zaman aldığına katılmakta, %66.6’sı öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde yılsonu başarılarının oldukça yüksek olduğuna inanmaktadırlar. Ayrıca araştırmaya katılan İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %66,7’si altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının hedefine kısmen ulaştığını belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin etkili bir Sosyal Bilgiler Öğretimi için en çok istedikleri şeylerin başında, ders saatinin artırılması gelmektedir. Bunu sırasıyla, Sosyal Bilgiler sınıfının oluşturulması, sınıf mevcutlarının azaltılmasını ve kaynak sıkıntısının azaltılması gelmektedir.

6. Örnekleme katılan öğretmenlerin cinsiyetleri ile altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının kazanımlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yönelik bulgulardan çıkarılan sonuçlar aşağıda incelenmiştir:

Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın kazanımlarına katılım düzeylerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetleri arasında fark olup olmadığı t-testi ile analiz edilmiş, istatistiksel analiz sonuçlarına göre altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının kazanımları boyutundaki maddelere katılım düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

7. Örnekleme katılan öğretmenlerin cinsiyetleri ile altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının içeriğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yönelik bulgulardan çıkarılan sonuçlar aşağıda incelenmiştir:

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın içeriği ile ilgili ifadelerle katılım düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu konuda bayan ve erkek öğretmenlerin benzer görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

8. Örnekleme katılan öğretmenlerin cinsiyetleri ile Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda kullanılan araç-gereç, materyal ve yöntemlere ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yönelik bulgulardan çıkarılan sonuçlar aşağıda verilmiştir:

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde kullandıkları araçların kullanım sıklıkları ve cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Bayan ve erkek öğretmenler genel olarak araç-gereçlere sahip oldukları şeklinde görüş belirtmişlerdir. Araçları kullanım sıklıkları bayan ve erkek öğretmenlerde birbirilerine yakın orandadır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler kitaplarında aradıkları özellikler ile derslerde sıklıkla kullandıkları yöntem ve teknikler ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

9. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetleri ile Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın işlenişine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yönelik bulgulardan çıkarılan sonuçlar şu şekilde verilmiştir: Örnekleme katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın işleniş boyutundaki maddelere katılım düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

10. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetleri ile altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının değerlendirme sürecine ait görüşleri arasında ilişki olup olmadığı ile ilgili sonuçlar şu şekilde verilmiştir: Araştırmaya katılan öğretmenlerin

Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın değerlendirme boyutundaki maddelere katılım düzeyleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

11. Aşağıda, öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yerlerine göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nın kazanım, içerik, araç-gereç, materyal ile yöntemler, işleniş ve değerlendirme süreci hakkındaki görüşlerinden çıkarılan sonuçlara değinilmiştir:

Görev yaptıkları yerleşim yerlerine göre öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımları boyutundaki maddelere katılım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Öğretmenlerin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretimi'nde, derslerde kullandıkları araçların kullanım sıklıkları ve okulun bulunduğu yerleşim yeri türü arasında slayt makinesinin kullanım sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Okulu il merkezinde bulunan öğretmenler slayt makinesini ilçe merkezindeki öğretmenler göre daha fazla kullanmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde kullandıkları diğer araçların kullanım sıklıkları ve okulun bulunduğu yerleşim türü arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler kitaplarında aradıkları özellikler ve görev yaptıkları yerleşim türü arasında istatistiksel olarak da anlamlı fark yoktur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretimde derslerde kullandıkları yöntem ve tekniklerden gezi-gözlem yöntemini kullanım sıklığı ve okulun bulunduğu yerleşim yeri türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Okulu il merkezinde bulunan öğretmenler gezi-gözlem yöntemini kullanma sıklıkları ilçe merkezindeki öğretmenler göre daha fazla kullanmaktadır. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerde sıklıkla kullandıkları diğer yöntem ve teknikler ile görev yapılan yerleşim türü arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerin altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının işleniş boyutundaki maddelere katılım düzeyleri ve okulun bulunduğu yerleşim yeri türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programını

değerlendirme boyutundaki maddelere katılım düzeyleri ve okulun bulunduğu yerleşim yeri türü arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

12. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrenim durumu değişkenine göre altıncı sınıf sosyal bilgiler programının kazanım, içerik, araç-gereç, materyal ile yöntemler, işleniş ve değerlendirme süreci hakkındaki görüşlerinden çıkarılan sonuçlara aşağıda değinilmiştir:

Öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlerin, Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımları ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark yoktur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın içerikleri ile ilgili maddelere katılım düzeyleri ve öğrenim durumu arasında da anlamlı bir fark yoktur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları araçların kullanım sıklıklarına göre slayt makinesini kullanma sıklığı ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark vardır. D.T.C.F. mezunu öğretmenlerin slayt makinesinin kullanma sıklıkları diğer tüm okul mezunlarından daha yüksektir. Diğer araçları kullanım sıklığında anlamlı fark yoktur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler kitaplarında aradıkları özellikler ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark yoktur. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler en fazla kullandıkları yöntem ve tekniklerden gösterim yöntemini kullanma ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark vardır. D.T.C.F. mezunları eğitim enstitüsü ve fakültesi mezunlarından daha fazla bu yöntemi kullanmaktadır. Ayrıca Fen-Edebiyat Fakültesi mezunları bu yöntemi Eğitim Enstitüsü, Eğitim Fakültesi ve lisansüstü eğitim mezunlarında daha fazla bu yöntemi kullanmaktadır. Ayrıca anlatım yöntemini D.T.C.F. mezunları lisansüstü eğitim ve Fen-Edebiyat mezunlarından daha fazla kullanmaktadır. Tartışma yöntemini Eğitim Fakültesi mezunları D.T.C.F. mezunu öğretmenlerden daha fazla kullanmaktadır. Diğer teknikleri kullanımlarda istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Araç-gereç, materyal ve yöntemlerle ilişkin katılım düzeyleri ve öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark yoktur. Ancak lisansüstü mezunlarının araç-gereç, materyal ve yöntemlerle ilişkin katılım düzeyleri eğitim enstitüsü mezunlarına göre daha yüksektir. Altıncı Sınıf Sosyal

Bilgiler Öğretim Programı'nın işlenişine ve değerlendirmeye ilişkin katılım düzeyleri ve öğrenim durumu arasında da anlamlı bir fark yoktur.

13. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin hizmet süresi değişkenine göre altıncı sınıf sosyal bilgiler programının kazanım, içerik, araç-gereç, materyal ile yöntemler, işleniş ve değerlendirme süreci hakkındaki görüşlerinden çıkarılan sonuçlara aşağıda değinilmiştir:

Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın kazanımları ve içerikleri ile ilgili maddelere katılım düzeyleri ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları araçların kullanım sıklıkları ve hizmet süresi arasında da anlamlı bir fark yoktur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler kitaplarında aradıkları özellikler ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark yoktur. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin en fazla kullandıkları yöntem ve tekniklerden araştırma yöntemini kullanma ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark vardır. 11-15 yıl arasında kıdeme sahip öğretmenlerin araştırma tekniğinin kullanım oranları diğer kıdem oranlarına göre daha yüksektir. Ayrıca problem çözme tekniğini kullanmada 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin oranları, 6-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksektir. Gösteri tekniğini kullanmada 6-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin bu tekniği kullanıp oranları 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer teknikleri kullanımlarda istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Araç-gereç, materyal ve yöntemlere ilişkin katılım düzeyleri ve hizmet süresi arasında anlamlı bir fark yoktur. Altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının işlenişine katılım düzeyleri ve hizmet süresi arasında da anlamlı bir fark yoktur. Öğretmenlerin değerlendirmeye ilişkin katılım düzeyleri ve hizmet süresi arasında da anlamlı bir fark yoktur.

5.2. Öneriler

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ile gözlemlerimizden elde ettiğimiz bulgulara göre, Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinin mevcut haftalık ders

saati ile tamamlanması mümkün değildir. Haftalık ders saatinin en az dört saate çıkarılması gerekmektedir. Hatırlanacağı gibi, öğretmenlerin de görüşleri bu yöndedir.

2. Yine haftalık ders saati ile ilgili olarak, programdaki zaman sorunu mevcut ders saati ile de çözülebilir. Bunun için ise bazı etkinliklerin programdan çıkarılması gerekmektedir.

3. Elde edilen bulgulara göre, altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programının içeriğinde yer alan harita bilgisi ve ölçek hesaplamalarının konusunun daha üst sınıflarda yer verilmesi gerekmektedir. “Sosyal Bilgiler Öğreniyorum” ünitesi soyut konuları içermektedir. Bu yüzden konular somut hale getirilmelidir. Ayrıca “İpek Yolunda Türkler” ünitesinde konular dağınıktır ve bu yüzden ünite yeniden yapılandırılmalıdır.

4. Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için çeşitli araç-gereç ve materyallerin kullanılması gerekmektedir. Elde edilen bulgulara göre, Sosyal Bilgiler öğretmenleri derslerde bazı araç-gereçlerin eksikliğini çekmektedirler. Bunun için okulların araç-gereç eksikliği giderilmelidir.

5. Okullarımızda sosyal bilgiler derslikleri ve sosyal bilgiler teknoloji sınıfları yaygınlaştırılmalı, tüm araç-gereç ve materyaller burada, her an kullanıma hazır durumda bulunmalıdır. Çünkü elde edilen bulgulara göre, bazı Sosyal Bilgiler Öğretmenleri bunları şube şube taşımaktansa kullanmamayı tercih etmektedir.

6. Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için, ders kitaplarının amaca uygunluğu ve niteliği de son derece önemlidir. Bunun için, öğrenci seviyesine uygun, daha fazla şekil, harita ve resimlerle desteklenmiş, öğrenci seviyesiyle örtüşen ders kitapları hazırlanmalıdır.

7. Etkili bir Sosyal Bilgiler öğretimi için, gezi ve gözleme gereken önemin verilmesi gerekmektedir. Maalesef, bu etkili öğretim yöntemini kullanabilmek, ülkenin ekonomik durumu ile yakından ilgilidir. Bunun da çok kısa sürede halledilmesi mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla, en azından çeşitli imkânlar kullanılarak yapılabilen uzun ve kısa mesafeli geziler için izin prosedürü sadeleştirilmeli ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı diğer kurumlarla da iş birliği yaparak gezi için gerekli maddi yardımlar okullara sağlanmalıdır.

8. Altıncı Sosyal Bilgiler öğretim programının “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde yer alan Haritalar Ne İşe Yarar? etkinliğindeki ölçek hesaplamaları konularında en azından dört işlem, uzunluk ve alan ölçüleri bilgisine ihtiyaç vardır. Öğrencilerin bir kısmının dört işlemde zorlandıkları bilinmektedir. Bu konuların öğretim sürecinde, okulun matematik öğretmenlerinden yardım alınabilir.

9. Yüksek oranda katılımın sağlanacağı ulusal boyutta bir toplantı ile Sosyal Bilgilerin ülkemizdeki durumu tartışılmalı, öğretmen, öğrenci ve uzmanların görüşleri doğrultusunda yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı eleştirilerek gerekirse yeniden gözden geçirilmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

10. Elde edilen bulgulara göre, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yeni öğretim programı hakkında kitap okuma alışkanlıkları oldukça düşüktür. Bunun önemli nedenlerinden biri yeni program hakkında kaynak sıkıntısının olmasıdır. Bunun için kaynak sıkıntısı giderilmeli ayrıca hizmet içi eğitime önem verilerek öğretmenler devamlı bilgilendirilmelidir.

11. Elde edilen bulgulara göre, Sosyal Bilgiler derslerinde çoğu zaman harita dışında araç-gereç ve materyal kullanılmamaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarına fakülte yıllarından başlanarak, mümkün olduğu kadar çok araç-gereç ve materyal kullanılarak yapılması gerektiği bilinci verilmelidir.

12. Ölçme ve değerlendirme çok zaman almaktadır ve tam anlamıyla uygulanamamaktadır. Aynı zamanda öğretmenlerin ölçme ve değerlendirmeyi tam olarak kavrayamadıkları gözlenmiştir. Bunun için ölçme değerlendirmenin sadeleştirilmesi ve değerlendirmeyi daha sağlıklı yapmak için bilgisayarda uygun programların yapılması gerekmektedir.

13. Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yeni öğretim programın tanıtımıyla ilgili verilen hizmetiçi seminerlerin yeterli olmadığı görülmüştür. Bunun için daha etkili ve daha uzun süreyi kapsayan hizmetiçi seminer kurslarının açılması gerekmektedir. Bu sayede öğretmenlerimiz programının mantığını ve uygulanma şeklini daha iyi kavramış olacaklardır.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, K. Ü. (2005). **Aktif Öğrenme**. İzmir: Biliş Gelişim Çoşkusu.

AKPINAR, Y. (1999). **Bilgisayar Destekli Öğretim ve Uygulamalar**. Ankara: Anı Yayıncılık.

AKTAN, T. (2003). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6 ve 7) Ünitelerine İlişkin Branş Öğretmenleri ve Müfettiş Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

ALIM, M. (2003). Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Öğretim Programının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı.

ALKAN, C. (1998). **Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Anı Yayıncılık.

ARSEVEN, A.D., (2001). **Alan Araştırma Yöntemi**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

AYNACI, C. (2001). Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Uzman, Müfettiş ve Öğretmenlerin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BAYKUL, Y. (1999). **İlköğretimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara.

BEYDOĞAN, H.Ö. (2002). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Erzurum: Eser Ofset.

BÜYÜKKARAGÖZ, S., Çivi, C. (1998). **Genel Öğretim Metotları**. İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.

ÇELENK, S. ve başk. (2000). **İlköğretim Programları ve Gelişmeler Program Geliştirme İlke ve Teknikleri Açısından Değerlendirilmesi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ÇELİKCAN, Ş. (2005). Görsel Materyallerin 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Ünitelerinde Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı.

DEMİRCİOĞLU, İ. H. (2005). Öğretim Stratejileri. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Öztürk Cemil ve başk. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

DEMİREL, Ö. (2003). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı**. Ankara: Pegema Yayıncılık.

DEMİREL, Ö., Seferoğlu S. S. ve Yağcı, E. (2003). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Pegem Yayıncılık.

DEMİRKAYA, H., Tokcan, H. (2006). Coğrafya Öğretiminde Televizyon ve Video Kullanımı, **Milli Eğitim Dergisi**. 171. 287-296. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/171/171/22.pdf> adresinden 05. Ocak 2007 tarihinde alınmıştır.

DOĞRUKÖK, B. (2004). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı.

DÖNMEZ, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**. Cemalettin Ş. (Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

ERDEN, M. (tarihsiz). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara: Alkım Yayınevi.

ERGİN, A. (1995). **Öğretim Teknolojisi İletişim**. Ankara: Pegem Personel Eğitim Merkezi Yayınları.

GÖÇÜKÖYLÜOĞLU, B. İ. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders Kitabı Kullanım Tekniklerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Başarısına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı.

GÖKKAYA, K. (2003). Sosyal Bilgilere Giriş. **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**. Cemalettin Ş. (Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

GÖKKAYA, K., Oruç, Ş. (2003). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Materyallerin Kullanımına Bir Örnek: Fotoğraf. **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**. Cemalettin Ş. (Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

GÜNGÖRDÜ, E. (2003). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Coğrafya Ünitelerinde Sunulan Görsel Materyallerin Doğruluk İlkesi Yönünden Değerlendirilmesi. **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**. Cemalettin Ş. (Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

KAPLAN, S. (1998). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikler**. Ankara.

KAYA, B. (2005). İlköğretim Okulu 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kavramlarının Öğretimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KEMERTAŞ, İ. (2003). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. İstanbul: Birsen Yayınevi.

KOÇAK, K. (2002). **İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Niteliklerinin Değerlendirilmesi**. Ankara/Kastamonu: Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi.

KÜÇÜKAHMET, L. (1999). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. İstanbul: Alkım Yayınevi.

KÜÇÜKAHMET, L. (1997). **Eğitim Programları ve Öğretim İlke ve Yöntemleri**. Ankara: Gazi Kitabevi.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2005). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7 Sınıflar, Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım)**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2006). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

NAS, R. (2000). **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Program, Yöntem ve Etkinlikler)**. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

OĞUZKAN, F. (1993). **Eğitim Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Emel Matbaacılık.

ÖZCAN, T. (2002). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Programı Genel Amaçlarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi “Kilis İlinde Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZÇELİK, D.A., (1998). **Eğitim Program ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemleri)**. Ankara: ÖSYM Yayınları.

ÖZDEMİR, Servet ve Yalın, İ. (2003). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ÖZTÜRK, C., Otluoğlu, R. (2005). **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller**. Ankara: Pegema Yayıncılık.

SAFRAN, M., Ata, B. (2003). Öğrencilerin Tarih Metinlerinden Anlam Çıkarmalarına Yönelik Araştırmalarına Bir Bakış. **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**. Cemalettin Ş. (Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

SENEMOĞLU, N. (2003). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Gazi Kitabevi.

SÖNMEZ, V. (2003). **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**. Ankara: Anı Yayıncılık.

SÖNMEZ, V. (1997). **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**. Ankara: Anı Yayıncılık.

SÖZER, E. (1998). **Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Sözer, Ersan. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Araç-Gereçler, 121-139. <http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/2295/unite07.pdf> adresinden 06 Aralık 2006 tarihinde alınmıştır.

Sözer, Ersan. (2007). Sosyal Bilgiler Öğretiminde İlke, Strateji, Yöntem ve Teknikler, 73-88. <http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/2295/unite05.pdf> adresinden 02 Ocak 2007 tarihinde alınmıştır.

ŞAHİN, Cemelattin. (2003). **Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Planı İnceleme Kılavuzu**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Şengün, M.T., Turan. M. (2004). Coğrafya Eğitiminde Bilgisayar Destekli Ders Sunumunun Öğrenmedeki Rolünün Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, <http://www.tojet.net/articles/3113.htm> adresinden 05.01.2007 tarihinde alınmıştır.

TAN, Ş. (2003). Öğrenme Ortamı Olarak Sınıf. **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Özcan D., Kaya, Z. (Ed.). Ankara: Pegema Yayıncılık.

TAN, Ş., Erdoğan, A. (tarihsiz). **Öğretimi Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Anı Yayıncılık.

TİTİZ, O. (2005). **Yeni Öğretim Sistemi**. İstanbul: Zambak Yayınları.

UŞUN, S. (2000). **Dünyada ve Türkiye’de Bilgisayar Destekli Öğretim**. Ankara: Pegem Yayıncık.

YALIN, H. İ. (2003). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

YAŞAR, Okan. (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Görsel Materyal Kullanımı İle Coğrafya Konularının Eğitim ve Öğretimi, **Milli Eğitim Dergisi**. 163. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/163/yasar.htm> adresinden 12 Aralık 2006 tarihinde alınmıştır.

YILMAZ, Hasan. (2002). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

EK 1. ÖĞRETMEN ANKET FORMU

Kıymetli Meslektaşım,

“2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Hakkında Öğretmen Görüşleri (Ankara İli Pilot Okullar)” adlı bir tez çalışması yapmaktayım. Soruları özenle cevaplamanız araştırmaya olumlu bir katkı sağlayacaktır. Cevaplarınız başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Her soruya ilişkin görüşlerinizi belirtirken soruların karşısında yer alan tamamen katılıyorum, katılıyorum, kısmen katılıyorum, katılmıyorum, hiç katılmıyorum seçeneklerinin bir tanesini (X) şeklinde işaretlemeniz yeterli olacaktır. Araştırmaya sağlayacağınız önemli katkı için çok teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Adem UZUN
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

A. Kişisel Bilgiler:

1. Cinsiyetiniz : ☐ Bayan ☐ Erkek
2. Görev Yaptığınız Yerleşim Yeri : ☐ İl Merkezi ☐ İlçe Merkezi ☐ Kasaba ☐ Köy
3. Öğrenim Durumunuz : ☐ Eğitim Enstitüsü ☐ Fen-Edebiyat Fakültesi ☐ Eğitim Fakültesi
☐ Lisansüstü ☐ Diğer (belirtiniz)
4. Kıdeminiz : ☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 20 yıldan fazla
5. Yeni uygulanmaya başlanan altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programı ile ilgili herhangi bir hizmet içi kursa katıldınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır
6. Cevabınız evet ise lütfen katıldığınız kursları belirtiniz
7. Yeni uygulanmaya başlanan 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programına dönük basılmış yayın okuyabildiniz mi? Programla ilgili bir yayına ulaşamadı iseniz nedeni nedir?
.....
.....

B. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımlarına İlişkin İfadeler:

Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Kazanımları;	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
8. Toplumun ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlanmıştır.					
9. Kazanımlar öğrenci seviyesine uygundur.					
10. Sosyal Bilgiler öğrenmenin önemini kavramayı sağlar.					
11. Nitelikli insan gücünün ülke ekonomisi için önemini kavramayı sağlar.					
12. Doğal ve beşeri kaynakları koruma alışkanlıklarına katkı sağlar.					
13. Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapmayı sağlar.					
14. Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri yorumlama becerilerine katkı sağlar.					
15. Ülkemizin kaynaklarının verimli kullanılması alışkanlığını geliştirir.					
16. Okulda ve günlük hayatta demokrasiyi uygulama becerilerini geliştirir.					
17. Yaratıcılığı ve çok yönlü düşünme yeteneğini geliştirici niteliktedir.					
18. Yakın çevreyi tanıma, anlama ve yararlanma becerilerini geliştirir.					

19. İnsanlar arası ilişkilerde milli, ahlaki ve insani değerleri benimsetir.					
20. Toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmayı sağlar.					
21. Bilginin yanında beceri ve değer kazandırmaya dönüktür.					
22. Öğrenilen bilgilerin günlük hayatta kullanılmasına katkı sağlar.					
23. Öğrencinin topluma verimli bir yurttaş olarak yetiştirilmesini sağlar.					
24. Harita okuma ve atlas kullanma becerisini geliştirir.					
25. Sorumluluk alma, eleştirel düşünme, karar verme, girişimcilik ve sosyal katılım becerilerini geliştirir.					

C. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Programının İçeriğine İlişkin İfadeler:

Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçeriği;	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
26. Öğrencilerin gelişim seviyesine uygundur.					
27. Programda hedeflenen değerlere içerikte ulaşılmıştır.					
28. Doğal ve beşeri olayları sebep-sonuç ilişkilerine göre ele almaktadır.					
29. Basitten karmaşığa, somuttan soyuta ve yakından uzağa doğru düzenlenmiştir.					
30. Farklı öğretim yöntem ve tekniklerine uygun olarak düzenlenmiştir.					
31. Öğrencileri sorgulamaya, tartışmaya ve araştırmaya yönlendirmektedir.					
32. Programda yer alan etkinlikler, belirlenen kazanımlar ile uyumaktadır.					
33. Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi konuları ağırlıklıdır.					
34. Etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekecek niteliktedir.					
35. Haritalardan yararlanma konularına yeterince yer vermektedir.					
36. Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmenin önemine vurgu yapar.					
37. Nitelikli insan gücünün ülke ekonomisi için önemini vurgular.					
38. Sosyal bilgiler disiplinin içeriği olan psikoloji, sosyoloji, hukuk, iktisat, tarih, coğrafya gibi disiplinlere uygun şekilde yer verilmiştir.					
39. Ülkemizin kaynaklarını verimli kullanmaya dikkat çeker.					
40. Vatandaşlık bilinci konusuna etkili biçimde vurgu yapar.					
41. Orta Asya Türk Tarihi konusuna yeterince yer vermektedir.					
42. Sosyal Bilgiler öğrenmenin önemine vurgu yapmaktadır.					
43. Tarih olaylarını sebep-sonuç ilişkisine göre ele almaktadır.					
44. Çevre korumayla ilgili gönüllü kuruluşlara özendirilmektedir.					
45. Yardımlaşma ve dayanışmanın önemini vurgulamaktadır.					
46. Program bu durumuyla yeterlidir.					

47. 46. soruda “Katılmıyorum” ya da “Hiç Katılmıyorum” seçeneğini işaretlediyseniz; programdan çıkarılmasını ya da eklenmesini istediğiniz konuları belirtiniz

.....

.....

D. Araç-Gereç, Materyal ve Yöntemlere İlişkin Sorular:

48. Altıncı sınıf sosyal bilgiler dersinde ihtiyaç duyduğunuz araç-gereç ve kaynağa sahip misiniz?

- () Evet () Kısmen () Hayır

49. Aşağıdakilerden hangi araçları kullandığınızı işaretleyiniz (En çok kullanılanı en az kullanılanı doğru 1,2,3, şeklinde).

- () Haritalar () Slayt Makinesi () TV-Video () Hepsini
() Tepegöz () Projeksiyon Makinesi () Bilgisayar () Hiçbirini

50. Okulunuzda bulunmasını istediğiniz araç-gereçler nelerdir?

.....

51. Okulunuzda yoksa basit araç-gereç ve materyaller yaparak derste kullanıyor musunuz?

- () Evet () Hayır

52. Cevabınız “evet” ise araç-gereç ve materyal olarak yaptıklarınıza örnekler veriniz?

.....

53. Size göre, Sosyal Bilgiler kitabı seçilirken neye dikkat edilmelidir?

(Önem sırasına göre 1,2,3 şeklinde işaretleyiniz)

- () İçeriğin bilimselliğine
() Öğrenci seviyesine uygunluğuna
() Şekil, harita, grafik ve diyagramlarla desteklenmesine
() Baskı kalitesine
() Fiyatına
() Diğer (belirtiniz)

54. Sosyal Bilgiler dersinde, daha çok hangi öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaktasınız?

(Önem sırasına göre 1,2,3 şeklinde işaretleyiniz).

- () Anlatım yöntemi () Tartışma yöntemi () Soru-cevap yöntemi
() Problem çözme yöntemi () Gezi-gözlem yöntemi () Gösteri yöntemi
() İşbirliğine Dayalı Öğretim Yöntemi () Başka (beliriniz)

55. Sosyal Bilgiler dersinde gezi-gözlem yöntemini sıkça kullanırım.

- () Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

56. Programda öğrencilerin iş birliği yaparak öğrenmelerini sağlayıcı etkinliklere yer verilmiştir.

- () Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

57. Programda öğrencilerin tartışarak öğrenmelerini sağlayıcı etkinliklere yer verilmiştir.

- () Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

58. Programda öğrencilerin araştırma, inceleme, gözlem ve deney yaparak öğrenmelerini sağlayıcı etkinliklere yer verilmiştir.

- () Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

59. Programda öğrencilerin drama yöntemi ile öğrenmelerini sağlayıcı etkinliklere yer verilmiştir.

- () Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

E. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İşlenişine İlişkin Sorular:

60. Size göre altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersi ilköğretimde nasıl verilmelidir.

- () Zorunlu ders olarak () Seçmeli ders olarak

61. Dersler geçmiş programa göre daha zevkli ve öğretici işlenmektedir.

- () Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

62. Size göre altıncı sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programı için haftada 3 saatlik ders kredisi yeterli midir?

- () Evet () Hayır

63. Cevabınız “Hayır” ise size göre haftada kaç saat olmalıdır?

- () 4 saat () 5 saat () 6 saat () Diğer (belirtiniz)

64. Altıncı sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında öğretmekte zorlandığınız ünite hangisidir?

- () Sosyal Bilgiler Öğreniyorum () Yeryüzünde Yaşam () Ülkemizin Kaynakları
() İpek Yolunda Türkler () Demokrasinin Serüveni () Elektronik Yüzyıl
() Ülkemiz ve Dünya () Hiçbiri

(Varsa eğer nedenini belirtiniz).....

65. Sosyal Bilgiler öğrencileri ezbere yöneltmenin aksine; olayları açıklama ve sonuç çıkarmaya sevk eder.

() Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

66. Sosyal Bilgiler dersinin teknoloji sınıfları ve Sosyal Bilgiler dersliklerinde yapılması daha etkili olur.

() Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

67. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı ilgilerini yeterli buluyor musunuz?

() Oldukça () Kısmen () Hiç

68. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ülke şartları göz önüne alınarak oluşturulmuştur.

() Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

69. Konular, öğretmen merkezli anlayışa göre değil öğrenci merkezli bir anlayışa göre işlenmektedir.

() Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

70. Yeni uygulanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ne gibi sorunlarla karşılaştınız?

.....

.....

.....

.....

.....

F. Değerlendirmeye İlişkin Sorular:

71. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim programının değerlendirme sürecinde, en sık hangi araç ve yöntemleri kullanırsınız?

() Görüşme (Mülakat)	() Sözlü Sunum	() Öz Değerlendirme
() Gözlem	() Projeler	() Akran Değerlendirme
() Dereceli Puanlama Anahtarı	() Öğrenci Ürün Dosyası	() Performans Değerlendirme
() Kavram Haritaları	() Tutum Ölçekleri	() Kısa Cevaplı Maddeler
() Çoktan Seçmeli Testler	() Eşleştirmeli Maddeler	() Uzun Cevaplı Maddeler

72. Ölçme-değerlendirme çok zaman alıyor.

() Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

73. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde yılsonu başarıları oldukça yüksektir.

() Tamamen katılıyorum () Katılıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılmıyorum () Hiç Katılmıyorum

74. Size göre Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programı hedeflerine ulaşıyor mu?

() Oldukça () Kısmen () Hiç

75. Etkili bir Sosyal Bilgiler Öğretimi için önerilerinizi yazınız?

.....

.....

.....

.....

EK 2. ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.08.0.EGD.0.33.05.311-~~886~~/2774
Konu : Araştırma İzni

24./06/2006

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

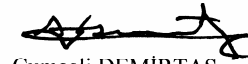
İlgi : 14.06.2006 tarih ve B.30.2.GÜN.0.F8.00.00/4591 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Adem UZUN'un "2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılında Uygulamaya Başlanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Hakkında Öğretmen Görüşleri (Ankara İli Pilot Okullar)" konulu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak anketlerin, Ankara İli ilköğretim okullarında uygulama izin talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen, onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen (4 sayfa – 75 sorudan oluşan) anketin belirtilen okullarda uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

Araştırmanın bitiminde sonuç raporunun iki örneğinin Bakanlığımıza gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Cumaali DEMİRTAŞ
 Bakan a.
 Müsteşar Yardımcısı

EKLER :
 EK-1: Anket Örneği (1 Adet-4 Sayfa)
 EK-2: Okul Listesi (1 Adet-2 Sayfa)